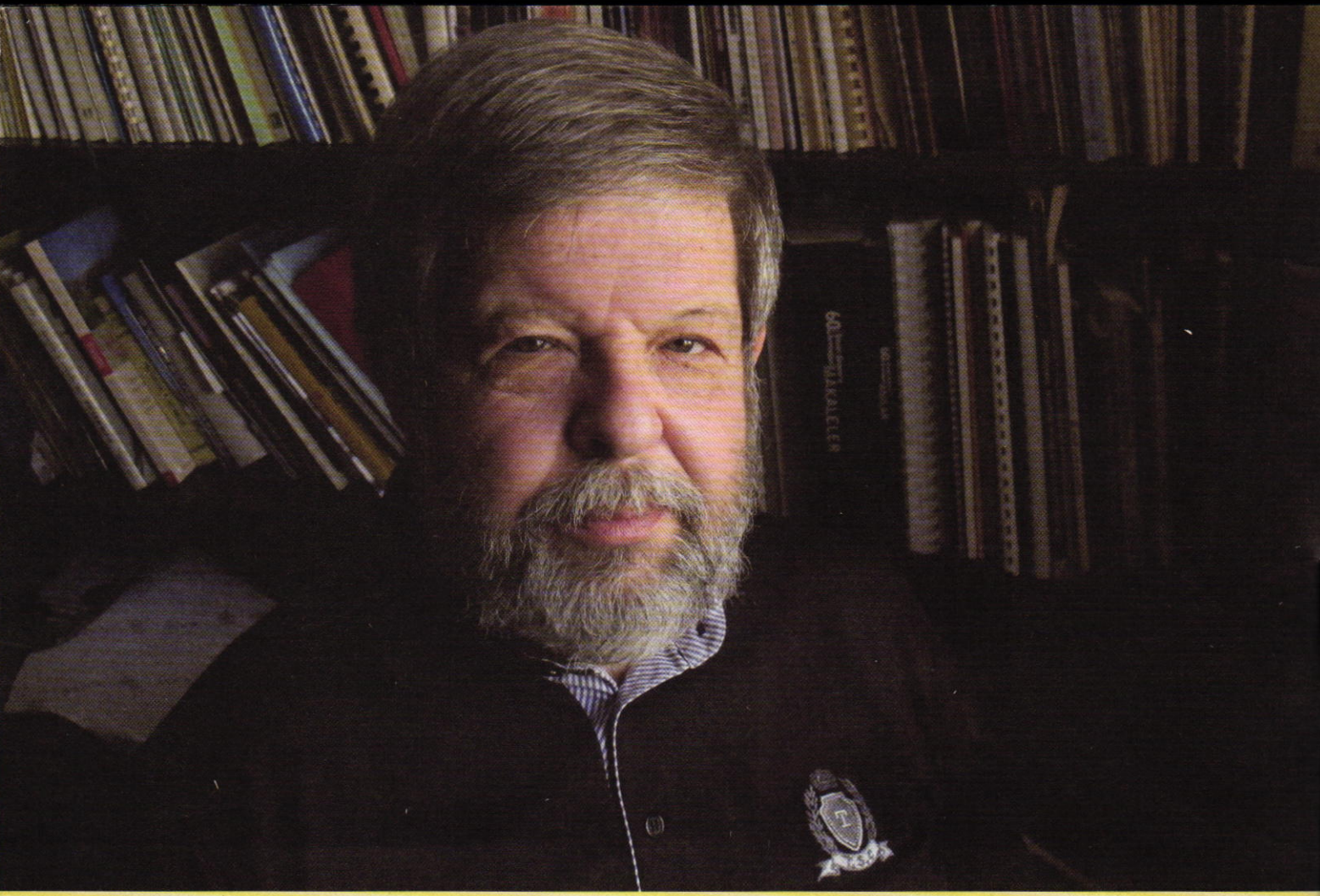

koləktif 13|17

ekososyalist dergi | ekim 2013 | sayı: 17

Gizen
Yasar

Büyüsü bozulmuş dünyayı büyülemek: Emre Madran Sözümüz Olsun

Augustus Anıtı'nın önüne git, bir gece vakti. Tam zamanıdır, gökyüzüne başını kaldırdığında geçmişin tarihini yaşadığını bileceksin. Milyonlarca ışık yılı ötesinden gelen bir zamanı yaşadığını ve ona "şimdiki" zaman dediğini. Bilincin unuyla yoğurduğunuz hafızan, sırtını Augustus Anıtı'nın mermer bloğunu hissettiğinde, Galatia'lardan Ankyra'yı alan bir imparatorun, momentumunda olduğunu anlatacak. Hani, "Sextilis" ayının adını Ağustos olarak değiştiren, Roma'nın ilk imparatoru Augustus'un coğrafyalar arası akınlarında gürleyen atların ayak seslerini. Hani, "Temmuz ayını kıskanıp Ağustos'a bir gün ekleyen imparatorun büyük kibrini anlatacak. Kim mi anlatacak? : Emre Madran. Ki anlatmaya devam edecek.. Gökyüzüne kaldır başını, ışık hızıyla eskiye doğru göçen ömrünün arasında, sahi neden Ankara? diye sormak için. Kaybolmamak için adına anıt diktiren bir imparatorun hikayesini..Roma Cumhuriyeti'ni imparatorluğa dönüştüren ve fethettiği Anadolu coğrafyasının 3 yerine anıtını diktiren, Ankara'ya tapınağını ördüren ve Roma Senatosu'ndan "kendisine tapınılması gereken Tanrı" ünvanı çıkartan bir imparatorun gözlerindeki şehveti... Sonra, üzensinin yazgısıyla, Ankara Anıtı'nda ("Res Gestae Divi Augusti") geçen onlarca geçkin yılı.. Etrafı dört sütunla kuşatılmış dört duvar halinde, etrafını çevreleyen boyuna on beşer, enine altışar adet kırk iki; kapısı önünde dört, arkada iki adet sütunla bezeli Augustus Tapınağı'ndan geriye, Hacıbayram Camisi'ne gölgesi düşen bir duvar kaldığını gördüğünde bu ülkenin hikâyesinin nerelerden geldiğini bileceksin.

Hacıbayram'ın duvarından aşağıya Osmanlı'nın Hanlarına, Ermeni ve Yahudi Mahalleleri'ne, Tren İstasyonu'nda kurulu saat kulesine indiğinizde de göreceksiniz ki bu şehre kim, hangi uygarlık geldiye tarihi yeniden yazmak için buradaydı. Sanki hiç buradan geçip gitmeyecekmiş gibi buradaydı. Bütün üst üste binen bu insan ve uygarlık adalarının taşlarını, evlerini, kaplarını kacaklarını ve hayata mimari bakışlarını anlattı Emre Madran. Şimdi yaşadığımız modern ve müphem kederin tarihsel belleğini çizdi. Belli ki Augustus yok olmamak için tarihi kendi adına yazdırmıştı, ama tarihi yapanlar onları yeniden üretenlerin belleği ve gücüyle bugünlere geldiler. İşte Emre Madran tarihin o momentini taşıyan büyücülerden biriydi. Büyüsü kaçmış insanlığın mimari tarihini büyüleyenlerden biriydi ve o tarihin büyücüler arasında yerini aldı. Şimdi onu kaybettik diye üzülenler, Augustus'un korkusunu üretiyorlar. Onu kaybetmedik, tarihi kazandık. Eğer Emre Madran'ı ararsanız, Ankara Anıtı'na gidin ve sırtınızı verin. O size geçmişini yeniden yazacaktır. Tarihi yaşatmanın ne olduğunu fısıldayacaktır. İşte bunun için buradayız, demek için. Kendi yıkıntılarımız arasında hayatı örenleri dinlemek için.. Güzeli Güzel hatırlamak için..Emre Madran için..

İçindekiler

- Kolektif Muhafaza veya Muhafazakarlık
2 • Kentler ve Takas
Italo Calvino
3 • Önce Gaz ve Toz Bulutu Vardı...
Cemil Aksu
6 • “Üç Beş Ağaç Siyaseti”
Umut Kocagöz
8 • Sokaklar Meydan Olurken Kamu Düzenini de
Birlikte Kuralım mı ?
İlgin Özkaya
11 • Anne Ben Hıyar Mıyım?
Ali Artun
14 • Yuvarlakçay’dan Gezi’ye
Berna Babaoğlu Ulutaş
16 • Gerze Direnişinden Gezi’ye Bir Not
Röportaj, Ferhat Hançer
18 • Kır ve Kent Hareketlerinin Birliği Meselesi
Pratikleşti
Röportaj, Deniz Özgür
21 • Bir Parkı Savunmak Hayatın Kendisi İçin
Bir Mücadeleye Dönüşür
Selçuk Balamir
23 • Her Yer Taksim, Her Yer Dersim
Merthan Özcan
26 • Mücadele İle Sınanmış Bir Şehir: Fatsa
Röportaj, Osman Güvenalp • Cengiz Şendur
29 • Āleme Kōle Olmakla, Ayrıkotu Yolmak
Arasında – 2 – Zuhur’a Farklı Bir Bakış
Kadir Dadan
31 • Eğitim Sen A.Ü Şubesi’nin Penceresinden
Direniş : “Direniş Bizimdir”
Cenk Yiğiter • Gülsüm Depeli
33 • “Hayır” Sözü, Çok Basit,
İki Heceli Bir Sözcüktür.
Röportaj, Akif Kurtuluş
35 • Gerze Mücadelesi ve Hukuki Durum Üzerine
Bir Değerlendirme
Cömert Uygur Erdem
37 • Tanımsal Hafızamız: Yedikule Bostanları
Beste Bal
40 • Kendi Kendini Yönetme Sorunu En Önemli
Ekolojik Sorundur
Röportaj, Eko-Jin
43 • Müşterekler Siyasetini Düşünmek
Sinan Erenşü
46 • Devlet Şiddetinde Kurguyla Gerçek Arasındaki
Fark Yok Oldu!
Doğu Eroğlu
49 • İlk Manifesto: Ekososyalizm Üzerine 18 Tez
Fransız Sol Parti
Çeviren: Merthan Özcan
54 • Fransız Sol Parti’nin Ekososyalist Manifestosu’nun
Bir Eleştirisi
Daniel Tanuro
Çeviren: Zeynep Elif Tarkan
59 • Ekososyalizm ve “Buen Vivir” üzerine
Quito Deklarasyonu
Çeviren: Zeynep Elif Tarkan

Fotoğraf : Çınar Livane Özer

Kolektif Muhafaza veya Muhafazakarlık

Biz gidersek istikrar bozulur” diyorlar. İstikrarın güvencesiyiz, diyorlar. Anayasa değişikliği olmazsa istikrar bozulur, Faizler yükselirse istikrar bozulur, Seçim barajı kalkarsa, ayaklar baş olursa, nükleer santral yapılmazsa, üçüncü köprü açılmazsa, Gezi Parkı’na AVM yapılmazsa, kıdem tazminatları kaldırılmazsa, iş yaşamı esnekleştirilmezse, ana dilde eğitim olursa, cinsler eşit olursa, dereler özgür akarsa istikrar bozulur. Peki, ne olursa istikrar bozulmaz? Zenginler daha fazla zengin olursa, borç ekonomisi devam ederse, savaşa koşar adım gidecek milyonlar bulunursa, on binler bağıcı bahçesini satıp müteahhite verirse, bankadan kredi çekerse, “sizi adam yerine koyduk” diyenlere biat ederse istikrar bozulmaz. İşte günümüzün Muhafazakarlığı budur. Muhafazakarlık, bir toplumsal değerler sistemini koruyorsa, koruduğu tek bir değer vardır, “yoksulluğu siz, zenginliği biz paylaşacağız” diyenlerin değer sistemidir. Ama yıllardır büyük bir iştahla yenilen pastanın küçülmesinden korkuyorlar. Bir parkta yanan küçücük bir kıvılcımın külleri içinden ideolojik hegemonya araçları yaratmaya çalışıyorlar. Sokaklarda “biz vardık, varız, varolacağız” diyen milyonları suçlu gösterecek bir korku filminin senaryosunu yaygın medyalarından, dizilerinden, haber kanallarından her gün yayınlıyorlar.

Peki nasıl oluyor da bu “adamlar” muhafazakar oluyor! Neyi muhafaza ediyorlar ? Orman istiyorsanız ormana gidin diye seslenenler, ağaçlara dört elle sarılırken, hakikati muhafaza eden bu kolektif bilinç, muhafazakarlığı nasıl alt edecek: İradenin İyimsenliği Aklın Kötümsenliğiyle..

EK

ekoloji kolektifi derneği adına sahibi: h. hande atay
sorumlu yazı işleri müdürü: cömert uygur erdem
dergi editörü: ethemcan turhan, fevzi özülür
kapak fotoğrafları: çınar livane özer
tasarım konsept: harman saner çakmak • samet zeydan
tasarım uygulama: emin barış tarım

ISSN 2146-9288

yönetim yeri: inkılap sok. 26/4 kızılây/ankara
www.ekolojistler.org • ekolojikolektifi@yahoo.com
telefon: (0312) 425 77 64 • faks: (0312) 425 77 64
yayım tarihi: ekim 2013
basım yeri: mattek matbaacılık basım yayın tanıtım tic. san. ltd. şti
ağaç işleri sanayi sitesi 1354 cd. 1362 sk. no:35 ivedik-ankara tel: (0312) 433 23 10

Fotograf : Gamze Ovacik

Kentler ve Takas

Italo Calvino¹

Ersilia'da oturanlar kentin yaşamını ayakta tutan bağları belirlemek için evlerin köşeleri arasına, renkleri akrabalık, takas, otorite, temsil ilişkilerine göre değişen, beyaz veya siyah veya gri veya siyah-beyaz ipler gererler. İpler artık aralarından geçilemeyecek kadar çoğaldığında çekip giderler. Evler parça parça sökülür; ipler ve dayanakları kalır yalnızca.

Ersilia'yı terk edenler tüm ev eşyalarıyla konakladıkları bir tepenin eteğinden ovada yükselen kazık ve ip kargaşasına bakarlar. Ersilia kenti hala odur, kendileri ise bir hiç.

Ersilia'yı başka yerde yeniden kurarlar. Eskisinden daha karmaşık olmakla birlikte kurallara daha uygun olmasını istedikleri aynı şekli dokurlar iplerle. Sonra onu da terk eder, kendilerini ve evleri daha uzaklara taşırlar. İşte bu yüzden Ersilia topraklarından geçerken dayanıksız duvarları yıkılmış, rüzgarın savurduğu ölü kemiklerinden yoksun, terk edilmiş kent kalıntıları görürsün: bir biçim arayan karmakarışık ilişkilerin örümcek ağları.

1- Kaynakça: Italo Calvino, Görünmez Kentler, Çeviren: Işıl Saatçioğlu, YKY Yayınları, 10. Baskı, İstanbul, 2010, s.120

Fotograf : Çınar Livane Özer

Önce Gaz ve Toz Bulutu Vardı...

Cemil Aksu

"Gezi süreci", "Haziran ayaklanması", "Taksim direnişi"... Bir "olay" hakkında konuşmaya en çok kim ehliyetlidir: olayın içinde olan kahramanlar mı, olaya katıldıkları rivayet edilen muhitleri yakinen bilenler mi, olayı değişik iletişim kanalları üzerinden takip eden mi, birçoğu çok eski zamanlara ait olsa da değişik filozoflara ait kavramlarla olay üzerinde çalışan analist mi veya yılların deneyimine sahip 'abi' ya da 'usta' politikacı-

lar mı? Bir olayın sözünü, sözcülerine ve onların dile getirdiği taleplere, olay anında dillendirilenlere ya da olaya katılanların görü(nü)şlerine bakarak yakalayabilir miyiz? Daha da çoğaltılabilecek bu soruların yöneme dair sorular olduğunun farkındayım. Henüz yaşanan bir olay hakkında konuşmanın sakıncalarından biri, yeni olanı eski olana benzerlikleriyle örtmektir. Diğeri ise "artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak" demektir.¹ Bir

1- Daha Gezi süreci yurt sathında devam ediyorken peyda olan "Kim bunlar?", "Bundan sonra ne olacak?" gibi medyatik tartışmaların ikisini birden gerçekleştirdiğini söyleyebiliriz. Bana çok ilginç gelen şey, Gezi hakkında konuşan sözcülerin olayların öngörülemezliğini (eh bir de öngördüklerini söyleselerdi bari, falcılar gibi!) teslim etmelerine rağmen, devamında sürece dair genel tespitlerinin (kimi devrimin güncelliğine dair, kimi Kürt sorununun ve savaşın uzun yıllardır toplumsal muhalefet üzerindeki baskıcı rolünün barış süreciyle birlikte kalkmaya başlamasının bu tür hareketlerin gelişiminin önünü açacağına dair bazı öngörüler) haklı çıktığını ima etmesidir. Bu tür yorumlar "hiçbir şeyi değiştirmem için her şeyi değiştirmek" (Garibaldi) gibi geliyor. Örneğin şu orta sınıf tartışması: Gezi'nin farkını yaratanların orta sınıf olduğuna dair tespitleri esef uyandırıyor. Hangi verilere dayanarak orta sınıf tespiti yapılıyor, anlamış değilim. Ahmet Tonak'ın dediği gibi: "Gerçekliğin kendisi genellikle geriden gelen teorinin kategorik kutularına sığmayınca kavramsal banallık baş gösterir. Haziran direnişçilerinin başına da bu geldi." [Tonak, A. (2013) "Haziran direnişi tahayyülleri..." Toplumsal Tarih Dergisi, No:235] Yeri gelmişken söyleyelim "Kim bunlar?" tartışması, nafi bir mesaidir. Zira, Gezi'ye gelenlerin başına gelenlerle başka bir şey olduklarını görmek gerekir. Her kim ya da hangi özne olursa olsun, Gezi'de "başına gelenlerle" [Jean Luc Nancy] başka bir şey oldular. O ilk günlerdeki 'sessizlik' ya da 'sessiz konuşma' buna delalettir. Koca koca Özne'lerin ne diyeceklerini, ne yapacaklarını şaşırılmaları da buna işaret eder. "Kurt işareti", "Türk bayrağı" ve "BDP flaması"nın aynı fotoğraf karesine girmesi de... "Benlik dedikleri, iç dünyamızdaki kriz yaşayan bir şey değil; sırtımıza damgasını vurmak istedikleri biçimdir. Aslında hepimiz başka yaratıklar arasında birer yaratık, benzerlikler arasında tekillikler, dünyanın bedenini oluşturan canlı bedenlerken, kendimizi keskin bir şekilde tanımlanan, tek başına, nitelikler çerçevesinde değer biçilebilir, kontrolü mümkün şeyler haline getirmemiz istiyorlar." [Görünmez Komite (2008) Yaklaşan İsyân, sf. 12, Sel Yayınları: İstanbul]

mısra boyu bile tutmayan kişisel deneyimim zarfında, her ikisine de gereğinden fazla sayıda tanık oldum. Bu nedenle içinde miyim, dışında mıyım kestiremediğim bu akışa analizci mesafeler koymadan; kıyıda deniz soğuk mu, tuzlu mu, dalgalı mı, ilerde emin bir liman var mı, içinde köpek balıkları yaşar mı, beni alır anaforlda kaybeder mi gibi kaygılarla durmadan, bekleşmeden katılmanın şimdilik tek doğru yol olduğunu düşünüyorum. Elbette böyle bir akışa katılmak için ilk yapılması gerekenin, sana ne kadar doğru gelirse gelsin fikirlerinin, yollarının, yöntemlerinin “tek yol” olmayabileceğini akıldan çıkarmamak ve bu mütevazilikle konuşmak olduğunu da unutmadan... İlla ki kökleri çok eskilere ve değişik coğrafyalara dayandığını gönül rahatlığıyla kabul edebileceğimiz bir Ruh var. Bu Ruh’un bir kısa biyografisini yazan da çıkacaktır içimizden elbet. Bana soracak olursanız, bu Arayış Ruhu ya da Arayışçı Ruh’tur. Bu ruha neden Arayış(çı) adını vermek gerektiğinin herkes tarafından bilinen gerekçesi şudur: “Başka türlü bir dünya mümkün”. Bu basbayağı Utopia’cı olmayan bir ütopyacı ruh.² Hiçbir şeye tam kafası yatmayan, olabilirlikleri çoğaltan, bütünlüklü olmayan, amorf, çatlaklar yaratan ya da bulduğu çatlaklardan dal-

budak veren bir incir ağacı (ocağına incir dikeceğiz!), sorular üreten bir ruh.³ Bu yüzden de direnişçi değil; sürekli taarruz halinde.⁴ Ara sıra farklı davranrsa da, hep iktidara bakan –sen uçuruma bakarsan uçurum da senin içine bakar, demişti Neitzsche-, iktidardan talep eden, iktidara yüklenen değil, “nehirler gibi” duran, dinleyen, yoklayan, dolanan, yayılarak yeknesak olan, birikip birikip taşan, kendine kıvrılan bir ruh. İsyan etmek, asi olmak için plan-program, strateji oyunlarına gerek duymuyor; belki de Subcommandante Marcos haklı, onur isyan için yeterlidir. Bütün tekil ve tikel öznelere mutlak eşit olduğu bir içkinlik düzlemi... Onu hem iktidar hem siyasetbilimciler, hem Marksist-Leninist hem de Maoist teorisyenler için anlaşılmaz, kontrol edilemez, öngörülemez ve de netameli yapan da bunun gibi özellikleri.⁶ 1999’da Seattle’da ve ardından dünyanın başka yerlerinde boy veren, Arjantin’de, Boliviya’da, Venezuela’da, Lacandon ormanlarında ve dünyanın dört bir yanında, başka bir dünya arayışına çıktığını söyleyen ruh bu Ruh’tu.

Ve ismi ile müsemma olan bu ruh, eski tabirle konuşursak, ‘Aufhebung’⁷ olma yolundadır. Kendisini önceleyen tez olan

2-Ütopya, hem onu savunularca hem de şiddetle karşı çıkanlarca hep Thomas Moore’un kitabındaki edebi biçimi esas alınarak, en ince ayrıntısına kadar “bilimsel” olarak belirlenmiş bir sınırlılık, sonluluk evreni olarak işlenmiştir. Fakat bir dizelik ütopyalar da mümkündür. Örneğin, “başka türlü bir dünya mümkün” dizesinde olduğu gibi: Şimdiye içkin ya da aşkın ‘başka’ya yönelik arzuyu tahrik ve teşvik eden belirlenmemişlik, sınırsızlık, sonsuzluk çağrısı...

3-Geleneksel sol, “başka türlü bir dünya mümkündür” sorusuna ve arayışına bilgîç bir edayla “başka türlü bir dünya sosyalizmdir” yanıtında ısrar ediyor. Halbuki bu yeni hareketin gündeminde “sosyalizm” bir sorun olarak duruyor, bir cevap olarak değil. Avrupa zaten sosyalizm tartışmasını 68 hareketi ile bitirdi. Artık Stalinizm, Leninizm, proletarya diktatörlüğü gibi bir çok tartışma gündeme gelmiyor. Zizek ve diğerlerinin “yeniden Lenin” çağrısı da Leninizm’e değil Lenin’in sorduğu soruyu, “Ne yapmalı?” sorusunu geçmişe referansla değil, kendimizin yanıtlaması gerektiğini anlatmıyor mu?

4-Haziran ayaklanmasına katılanlardan –önceden de barikatlarda, sokaklarda iktidarla çatışanlar- aktarıyorum: Bizi gaza boğan, yaralayan, öldürenlere karşı hala “taş atmayın” diyorlardı, kaçıyorlardı ama direnmeye ille de o barikatı korumaya da çalışıyorlardı. Bir yerden hemen başka yere geçip orada hemencecik barikat kuruyorlardı. Her şeye rağmen gitmiyorlardı ve bu polisi çığına çeviriyordu. Aynı eylemciler Gezi Ruhu’nun Sol Ruh’tan belirgin farklarından birini de şöyle anlatıyorlardı: “Bizim eylemlerimizde genelde bir gerilimli bir hal olurdu; belli bir süre polisle çatışır, sonra da ‘geri çekilirdik’. Ama bunlar öyle değildi, acayip bir neşe vardı, “sık bakalım, sık bakalım”, “biber gazı oley”... Biz de saflar ve görevler nettir: polislin gaz sıkması, saldırması, işkencesi “normal”dir, düşman yani ne bekliyorsun ki! Fakat bu sefer polislin, devletin yaptıklarını kabullenemeyen, “ben halkım, bana bunu nasıl yapar” diyen bir meşruiyet vardı. “Korkma la, biziz halk” yazılmasında olduğu gibi. Kimileri bu ‘meşruluk’ halini kitlenin apolitikliğine, politik cehaletine bağladı, bence de doğrudur: Yaşasın yabancılaşmış, fetişleşmiş politik bilinçten ve bu tip bilgiden yoksun apolitizm ve cehalet!

5-Gezi hareketinde birkaç uğrak belirlenebilir: Birincisi, 31 Mayıs tarihinden Taksim Dayanışması’nın iktidardan bazı taleplerde bulunduğu güne kadarki aşamadır. Büyük bir direnişle Taksim’in ve Gezi Parkı’nın polis işgalinden kurtarılması kelimenin tam anlamıyla tarihsel bir zaferdi. Evet, sınırların aşıldığı bir andı. Türkiye halkını adeta zaman tünelinden geçiren bir aşkınlık... Bu aşamada, iktidar ve onun medyası “muhatap kim? ne istiyorlar? bilmiyoruz” bocalamalarıyla geçirdi. Asiler çok yüzlüydüler, sözcüsüzdüler, sessizdiler ve hep bir ağızdan konuşuyorlardı... Kim olduklarının bir önemi yoktu çünkü her biri başka biriydi, oluyordu. Tam bu anda o tehlikeli soru zihinlerde zuhur etti: “bundan sonra ne olacak?”. Bu klasik siyaset zihniyetinin refleksiydi: adaletsiz iktidardan adalet talep etmek, haksızlığın nedeninden hak talep etmek –iktidardan taleplerde bulunmak! Bu iktidardan talep siyaseti –Gezi’nin farkını yaratan herkesin de içinde büyüdüğü bu zihniyet dünyası- 31 Mayıs-1 Haziran zaferinin gerçek mahiyetini ve önemini gözden ıraklaştıran ve Ruh’u koridora –bekleyiş, cehennemdir- alan aygıttır. [Başka türlü nasıl olurdu? sorusunun cevabı da yine isyanın içinde var(dı): “Biz özgürlük istemiyoruz kimseden, özgürlük oluyoruz. Adalet istemiyoruz, adalet oluyoruz!” - 25 Haziran 2013, Ankara, Güvenpark Ankara Direniş ve Dayanışma Forumu’nun açıklaması; http://fraksiyon.org/biz-ozgurluk-istemiyoruz-kimseden-ozgurluk-oluyoruz-adalet-istemiyoruz-adalet-oluyoruz/] Bu ikinci aşamaydı ve bundan sonrası tarihin tekerrürüdür. 5-15 Haziran günleri klasik siyaset günleridir. 17 Haziran ise Ruh’un, forumlar ve duran insanlarla yeniden kendini gösterdiği andır.

6-Sol ile şimdilik “Geziciler” diyeceğimiz insanlar arasındaki ayrıklık, Taksim Meydanı-Gezi Parkı ayrılığında somuttur. Bu minvalde ne zaman Taksim Dayanışması gibi bir “örgüt” ve “sözcü”ler konuşmaya başladı, işte o zaman olay iktidar için aydınlığa kavuştu! O an her şey çok iyi bildikleri “siyasetbilim”in yöntemine uygun hale gelmişti. (Başbakanla görüşen ekibin, görüşmede Arzu Çerkezoğlu’na Erdoğan’ın resmen sataşmasını açıklamak yerine “görüşme olumlu geçti” demesi, hem iktidarın hem “sözcüler”in “siyasetbilim”in yöntemine uygun olarak davrandığının naçizane bir örneği olarak değerlendirilebilir.) Zaten bu andan sonraki gelişmeler de olağan, öngörülebilir bir seyir izledi.

7-Hegel diyalektiğinin ünlü kavramı: İçererek aşma!

solun ruhuyla birleşememesi de buradan gelmektedir. Sol, sorular soran bu Ruh’a (onun hiç ilgilenmediği) cevap(lar) yetiştirmeye çalışmaktadır. Sol bu Ruh’u; naif, apolitik, pasif, reşit olmayan bir ruh olarak telakki ediyor. Belki bu yüzden, kendisinin dile getirdiği hakikatleri nasıl da anlamadığına hayret ediyor. Bu izansızlığı korku ile açıklamaya tenezzül ediyor. Bu Ruh’u örgütlemek için taşıyıcısı oldukları hakikatleri vazederek dışarıdan bilinç taşımaya gayret ediyorlar. Oysa bence bu Ruh, bazı konularda müteşekkir olduğunun bilinciyle dostça yaklaşıyor sol’a.

Bu genel betimlemelerden hareketle bu Ruh’un İstanbul’daki belirişlerine dair birkaç anekdot aktarmak istiyorum. Sadece ‘90 sonrası dönemin gazetelerini karıştırsak, “artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak” cümlesini kurduğumuz kaç olaya tanıklık ettiğimizi ortaya çıkarabiliriz. Mesela ilk akla gelenler Susurluk ve 1 Dakika Karanlık eylemleri... Irak işgaline karşı eylemler... Ruh’un en somut belirlediği iki an: (maalesef geç kalmıştı) Hrant Dink’in ardından mezarlığa yürüyüş... (ve tam zamanında gelen) 2010, 1 Mayıs’ında Taksim... 2010 1 Mayıs’ına dair iki farklı yazıda, aynı tespit vardı: Kortejler (partiler ve sendikalar vs.) alana çıkana kadar meydan hınca hınç dolmuştu! Ondan önceki ve sonraki 1 Mayıs’lara da katılan birçok kişi de bu tespiti teyit etmişti.

Sol, dışarıdan gelen sağ’lı sol’lu eleştiriler karşısında uzun zamandır “böyle gelmiş böyle gitmez/gitmemeli”den, “yenilenme”den, “yeniden kuruluş”tan bahsediyor. Kendisinin dışında bir hayat olduğunu algılıyor hiç kuşkusuz. Gramsci’nin kullandığı anlamda krizi yaşıyor: Eskinin çürüdüğü ama yeninin boy verip serpilmediği bir an. Bizimkisi biraz uzun bir an! İki şey bu krizden çıkmayı engelliyor: Birincisi, geçmiş ensemize çöker! Verilen sözler, kurulan bağlar, alışkanlıklar, değer yargıları, fikirler, eylemler, ödenen bedellerin, kaybedilen yoldaşların anısı, ihanetler, halının altına sürülenler, egolar ve de her şeye rağmen ahde vefa, vuslata özlem ve haklı çıkma arzusu... İkincisi, yeni ele avuca gelmez, kendini ele vermez bir şey! Teoriden (Minerva’nın baykuşu yani geçmişin bilgisi) çıkarılacak bir şey değildir; yeni olanın ne olduğunun bilgisi tam bir praksis meselesidir. Eski olandan tecrit edilmiş ya da hijyenik bir praksis değil ama yeni, yerel ve spesifik alanlarda bu bağlamlardaki sorunlara karşı geliştirilebilen yeni söylem ve pratiklerden görülecek, öğrenilecek ama hemencecik de “tek yol” bu denmeyecek, hemen evrenselleştirilemeyecek tekil ve(ya) tikel olaylar, pratikler, söylemler manzumesi. Her adımda telakkimizin, fikirlerimizin ve pratiklerimizin yenilediği bir süreklilik, itidalli bir

çoşkunluk...

Arayış(çı) Ruh’u massedecek, onu kendisine katacak bir formül aramamalıdır sol. O’na katılmalıdır; ister olduğu gibi, ister intihar ederek... İkisi de devrimci yoldur ama ikincisi kestirme yoldur. Bu, solun marifetsizliği ile alakalı da değildir; dönemin koşulları böyle demek yanlış olmaz herhalde. Tam da bu katılım için Foucault’nun⁸ önerileri hatırlamak yerinde olur diye düşünüyorum:

“-Siyasi eylemi her türlü tekçi ve bütünselleştirici paranoya biçimlerinden kurtarın;

-Eylemi, düşünceyi ve arzuları, bölümlere ayırma ve piramit şeklindeki hiyerarşikleştirme yoluyla değil; çoğalma, yan yana koyma ve birbirinden ayırarak birbirine bağlama yoluyla arttırın; -Batı düşüncesinin, iktidar biçim ve gerçeğe erişme kipi olarak uzun süre kutsallaştırdığı eski Negatif’in kategorilerinden (yasa, sınır, iğdiş etme, yokluk, boşluk) kurtulun. Pozitif ve çoğul olan şeyi tercih edin: farklılığı tek biçimliliğe, akımları birliklere, hareketli düzenleri sistemlere tercih edin. Üretken olanın yerleşik değil, göçebe olduğunu kabul edin; -Dövüşülen şey iğrenç bile olsa, militan olmak için asık suratlı olmak gerekmediğini kabul edin. Devrimci bir güce sahip olan şey, arzunun gerçeklikle bağıdır (yoksa, temsil biçimlerine sığınışı değil);

-Düşünceyi siyasi bir pratiğe hakikat değeri vermek için kullanmayın; siyasi eylemi bir düşünceyi gözden düşürmek için, bu sanki katıksız bir spekülasyondan başka bir şey değilmiş gibi kullanmayın. Siyasi pratiği düşüncenin yoğunlaştırıcısı olarak kulanın ve analizi de siyasi eylemin müdahale biçim ve alanlarının çağlaticısı olarak kullanın; -Bireyin haklarını, felsefenin tanımladığı şekilde yerleştirmesini siyasetten talep etmeyin. Birey, iktidarın ürünüdür. Gerekli olan şey, çoğalma ve yer değiştirme yoluyla çeşitli düzenlemeleri “bireysizleştirmek”tir. Grup, hiyerarşikleştirilmiş bireyleri birleştiren organik bağ olmamalı; sürekli bir “bireysizleştirme” kaynağı olmalıdır.

“İktidara âşık olmayın.”

8-Foucault, M. (2000) Entellektüelin Siyasi İşlevi: Seçme Yazılar 1, Ayrıntı Yayınları: İstanbul.

Gezi Direnişi Üzerinden Siyaseti Düşünmek -1-

“Üç Beş Ağaç Siyaseti”

Umut Kocagöz

12 Ocak 2013

Gezi direnişi memlekette var olan irili ufaklı bir çok siyasi hareketin siyaset etme tarzı ve vizyonunu tekrardan düşünme, değerlendirme ve eleştirme imkanını açtı. Hatta bu imkan, genel olarak siyasetin ne olduğu, ya da siyasal alanın nasıl kurulduğu ve nasıl bir siyasal hat kurmak için mücadele etmek gerektiği konusunda da düşünme imkanı da ortaya çıkardı. Bu imkanı bir fırsat olarak değil, bir zorunluluk olarak kabul etmek, neoliberal coğrafyada siyaset yapmayı düşünmek ve peşine düşmek açısından bir sorumluluk olarak düşünülmelidir. Tekil tekil çeşitli siyasetlerin bir kendi-durum-değerlendirmesinden ziyade, ortaya çıkan bu imkanı devrimci bir sorumlulukla yüklenmek, var olan bütün siyasal angajmanı “kendi-için” noktasından çıkarıp “herkes-için” yeniden düşünmek anlamına gelmektedir.

12 Ocak 2013

Burada kısaca değinerek daha uzun bir muhasebenin ve tartışmanın imkanlarını aralamaya çalışacağımız bu durum, öncelikle, bu “herkes-için” ve “kendi-için” mefhumlarını pratik olarak düşünmeyi ve politik olarak tasarlamayı gerektiriyor. Gezi için çoklukla küçümseyici bir şekilde kullanılan “üç-beş ağaç meselesi” metaforunu çıkış noktası yaparak “herkes-için” siyasetin imkanlarını araştıracağız. Devrimci mücadelenin her farklı fraksiyonunun kendi politik programını test ettiği ve çoklukla uyarlamaya/uygulamaya çalıştığı bir süreçten, bütün fraksiyonların imlediği potansiyelin ötesinde bir siyasal alan tasavvuru mümkün olabilir mi?

12 Ocak 2013

Gezi direnişinde bir şekilde herkesin angaje olduğu ve kati suretle hiç kimsenin “yönetemediği” bir hareketin ortaya çıkmasının temel koşulu, direnişin yan yana gelmelerin toplamı olarak değil de orantısız ve biçimsiz bir şekilde çarpıldığında ortaya çıkardığı görüntünün, her bir tekil fraksiyonun hiçbir şekilde imleyemeyeceği bir kuvvetinin olmasıdır. Burada ortaya çıkan siyasal alan ve kısmi siyasal proje, zamanında Zapatistalar’ın da söylediği üzere, herkesin içinde yaşayabildiği bir dünyayı, ve böylece herkes için bir siyasal alanı ifade

1-Burada politik kimlikten kastettiğimiz şey, artık bir kimliğe dönüşmüş ve toplumsal mücadelenin organik bir sektini/partisini değil de marjinal ve çeşitli fraksiyonlarını ifade eden “sosyalist”, “komünist”, “devrimci” kimlikleridir. İdeolojik, tarih-dışı ve evrensel olarak kurulduğu varsayılan bu kimliklerin çeşitli fraksiyonlar tarafından sahipleniyor olması, bu kimliğe töz işlevi gören belirli toplumsal pratikleri ve arzuları barındırıyor anlamına gelmez. Başka bir ifadeyle, politikanın tözü “sahiplenilen” ve bu sahiplenme üzerinden icra edilen çeşitli kimliksel ilkeler ve yasalar değil, belirli bir pratiğin işaret ettiği ve dönüştürdüğü ilişkiler bütünü üzerinden okunabilir. Bu dönüşüm ve arzu ise belirli bir politik birim olarak mekanı, tarihi ve bağlamı gerekli kılmaktadır.

ediyordu. Bu siyasal alan içinde, dünya ve yaşamla derdi olan ve sıkça “apolitik” olarak nitelenen çeşitli grupların yanında, sıklıkla makro politik meselelerle angajman kuran ve gündelik hayatın politikliği içinde var olmayan çeşitli temsil gruplarını da içermektedir. Politik felsefe açısından “çokluk” olarak ifade edebileceğimiz bu “zemin”, belirli bir ideolojik siyasal kimliği ifade etmesi açısından değil, belirli bir siyasal alanı açması ve bu alanı politik kimliklerin ötesinde ve dışında birçok gündelik ilişkiyi ve toplumsallığı katabilmesi açısından anlam kazanmaktadır.¹ Başka bir ifadeyle, Gezi’de ortaya çıkan siyasal ufuk, politik kimliklerin yan yana gelerek oluşturduğu bir platformdan ziyade “herkes-için” olan ve herkes-içinleşebilen bir politik zeminin kurulması ve icra edilmesiyle anlaşılabilir.

12 Ocak 2013

Herkes-için siyaset ufkunun elbette ki çeşitli politik tezahürleri tespit edilebilir. Özellikle emek ve ekoloji hareketinin kesiştiği HES, Maden, ve Baraj karşıtı mücadelede, kamusal alan ve ilişki eksenlerinin kesiştiği ve sınıfsal bir karakter kazanan üniversiter alan mücadelelerinde, bu mücadele ufkunun izleri yıllardır gözlemlenmekteydi. “Mazluma kimliği sorulmaz” metaforu özünde dinsel değil sınıfsal bir imkan aralamaktaydı. HES karşıtı mücadelede, oyunu ve gönlünü burjuva veya faşist partilere vermiş olan çiftçilerle HES karşıtı aktivistler birlikte mücadele edebiliyordu. Yahut, üniversitenin ticarileşmesine karşı çeşitli dönemlerde ortaya çıkan mücadelelerde üniversite bileşenlerinin politik kimliği değil mücadeleye yaptığı katkı önem kazanıyordu. Politik kimlikleri üzerinden yan yana gelme şansı bulunmayan veya kimlik siyaseti üzerinden ortak siyaset ufku tahayyül edemeyen özneler “müşterekler siyaseti” üzerinden bir karşılaşma, dönüşme ve ortak siyaset üretme imkanı/alanı yaratıyordu. Bu noktada, devrimciliğin “icra edilme” biçimi, bu mücadele alanlarını “kurmak” ve mücadele içinde ortaya çıkan eşitsizlik eksenlerini (hiyerarşik-devletli düşünme, cinsiyet ve homofobi, milliyetçilik vb.) politikleştirerek mücadeleyi geliştirme ve yayma imkanı kazanıyordu. (Elbette burada,

12 Ocak 2013

kadroların bu süreci nasıl yürüttüğü, hangi araçları kullandığı ve nasıl angajman biçimleri kurdukları tartışmaya açıktır.²

12 Ocak 2013

Bu örnekler kısmidir ve çeşitlendirilebilir. Lakin burada tartışmaya çalıştığımız politik ufuk, belirli bir programın yaşama uyarlanmasından öte, politikliği var olan iktidar ilişkileri ve mücadele alanları üzerinden okumayı gerektiriyor. Kentsel müştereklerden biri olan Gezi Parkı’nın, kırsal müştereklerden biri olan Fırtına vadisi ile kurduğu ilişki, kamusal üniversite mücadelesinin mekanlarından biri olan İstanbul Üniversitesi ile bu politik ufuk üzerinden bağlandığında, politik alanın kapsamı ve politikanın icra edilme tarzı reel bir anlam kazanmaktadır. Bu noktada birbirine bağlanan şey soyut bir programatik ilişkiden ziyade mücadele alanları içinden kurulan somut bir talepler bütünü olarak ifade kazanır.

12 Ocak 2013

Öyleyse, siyaset, Gezi parkı gibi bir kentsel müşterek üzerinden açılan ve açıldığı zeminde politik bir mücadeleye dönüşen bir hat üzerinden düşünülebilir mi? Gezi parkı direnişi, yıllardır kentsel/rantsal dönüşüm karşıtı mücadeleye emek veren mahalle örgütleri ve kent hakkı üzerinden şekillenen platformların kenti bir politik birim olarak kurma kararlılığının ve Gezi Parkı’nı da (daha önce Emek sinemasında sembolik olarak yapılabildiği gibi) bir mücadele alanına çevirebilmesinin bir izdüşümü olarak okunabilir. Bu izdüşümün polis şiddetiyle görünür hale gelmesi, ve bunun üzerinden polis devletinin ve iktidar mekanizmasının bir çok farklı yönüyle deşifre olması siyaset alanının mümkünler evrenini genişletmiş, farklı eşitsizlik eksenleri dolayısıyla ezilen çokluğu bir siyaset imkanı olarak ortaya çıkarmıştır.

12 Ocak 2013

Park, mahalle ve üniversite forumları, Gezi direnişinin açtığı siyaset alanını ve anlayışını geliştirmesi açısından mücadelenin devam etmesinin önemli öğeleri olarak düşünülebilir. Ortaya çıkan meclis pratiği, bir yandan siyasetin yerelleşmesi ve demokratikleşmesini, bir yandan da somut pratik ilişki ağları üzerinden genelleşmesini ve herkes-içinleşebilmesini pratik olarak denemektedir. Bu alanları kuran ve/veya süreklileştirmek için çaba harcayan politik kadrolar, Gezi direnişinin açtığı politik imkanı genelleştirme ve demokrasi deneyimini herkesin katılabildiği bir proje olarak tabandan inşa etmektedirler.

12 Ocak 2013

“Üç-beş ağaç siyasetinin” açtığı bu siyaset vizyonu ve imkanı, ideolojik kimlik siyasetini politik hegemonya mücadelesi açısından yeniden tartışmamızı da mümkün kılıyor. Bu noktada politik kadronun evrensel-aşkın devrimci niteliği, yani tarihsel/ka-

12 Ocak 2013

2-Mücadele alanları, bir alanı politik birim olarak kurmak, bu birimi öz-örgütlenme mekanı olarak tasarlamak ve öz-yönetime doğru örgütlemektir. Bu alan içinde farklı eşitsizlik eksenlerine dayanan iktidar ilişkilerini barındırmakta ve yeniden üretmekte; bu açıdan da bu farklı iktidar ilişkilerini bu alan içinde dışsal olarak görme ve kurma gerekliliği ortadan kalkmaktadır.

12 Ocak 2013

tegorik devrimcilik, yerini devrimciliğin bir çeşit icra ve tecrübe biçimine bırakıyor. Başka bir ifadeyle, devrimcilik, kategorik bir kimlik olmaktan çıkarak bir politik ilişki tarzı haline gelmekte, pratikleşerek politikleşmektedir. Halen eski tarz kimliksel devrimciliğin işaret ettiği nokta, “özel” ve kategorik devrimci kimliğidir. Halbuki, açılan imkan, devrimciliği bir toplumsal kimlik kategorisi olmaktan çıkararak politikleştirmekte, devrimciyi toplumsal figür olarak yeniden kurma imkanı taşımaktadır. Çapulu, yıllardır toplumsal alandan koparak marjinalleşen kategorik devrimciyi yeryüzüne indirmenin dönemsel ismi haline gelmiş, devrimciliği gündelikleştirerek dünyevileştirmiştir. Gezi direnişini sıfır noktası olarak düşünme cüreti gösterdiğimizizde, devrimciliği de bu mütevacılık içinden “hissetme” şansı bulacağız.

12 Ocak 2013

Üç-beş ağaç siyaseti, bu açıdan mücadele alanlarının kurulması ve ortaya çıkması üzerine şekillenmekte; ve üç-beş ağacın imlediği bütün kentsel-kırsal müştereklerin kurulabilme imkanı ve potansiyeli üzerine siyaseti yeniden tasarlamaktadır. Bu siyaset vizyonu, ufkunu toplumsal yaşamın içinden, reel ilişkilerden alma ve çeşitli eşitsizlik katmanlarını mücadele alanları üzerinden açabilmesi açısından da çok daha somut ve reeldir. Çünkü, kimlik siyasetine bölünmüş ve hiyerarşik ve kategorik ilişkiler üzerinden ilkelerle yapılan siyasetin asla yan yana getiremeyeceği farklı toplumsal gruplar, müşterekler siyasetine bağlı olarak alanda yan yana gelme, karşılaşma, kolektif deneyim yaşama ve dönüşebilme şansı bulurlar. Mücadelenin/direnişin kendisi, salt yan yana getirme açısından değil, aynı zamanda bir dönüşüm alanı ve imkanı açması açısından da önemli bir deneyimdir.

12 Ocak 2013

İdeolojik-kimlik siyasetine dayanmayan, iktidar ve mücadele alanları üzerinden politik birimlere dayanan ve politik tezahürü üzerinden nitelik kazanan müşterekler siyaseti, yukarıda kısaca girmeye çalıştığımız ve bir boyutuyla Gezi direnişi ile tartışılabilir kılındığını düşündüğümüz noktaları yeniden düşünmemiz için de bir imkan yaratıyor. Önümüzdeki dönemde üniversitelerde, mahallelerde, vadilerde, kent ormanlarında, vb. müşterek varlıklar ve kamusal alanlar üzerinden tasarladığımız toplumsal mücadeleler, böyle bir politik ufku tartışarak ve geliştirerek demokratik ve özgürlükçü yaşam pratiğini genişletme, öz-yönetime dayanan bir siyasal alanı güçlendirme potansiyeli barındırmaktadır.

Sokaklar Meydan Olurken

Kamu Düzenini de Birlikte Kuralım mı ?

İlgın Özkaya

Her şey gezi parkının içinde ağaçların arasında oturan, yatan, konuşan insanlara müdahale ile başladı, unutmayalım. Polisin attığı gaz fişekleri ve sıktığı su ile yaralandı ve dağıtılmaya çalışıldı insanlar. O gün, basın açıklaması yapmak isteyen ve henüz toplanamayan insanlara müdahale ile devam etti. İnsanlar, polislin gaz fişekleri ve sıktığı su ile yaralandı, dağıtıldı.

Gezi parkına giren insanların, ağaçların altında durma, konuşma ve yürüme istemlerini, İçişleri Bakanlığı'nın da açıklamalarından öğrendiğimiz üzere, yetmişin üzerinde yerde yapılan basın açıklaması, yürüyüşler, ağaç altında oturmalar ve sohbetler izledi. Fakat hepsine müdahale edildi. İnsanlar toplandıkça, düşündükçe, öğrendikçe, paylaştıkça ve yürüdükçe, polis yenden ve her seferinde daha şiddetle geldi.

Her şeyin başlangıcı nasılsa, devamı da öyle oldu. Yerel yö-

netimin yetkisi altındaki bir imar planında yapılan değişikliği, merkezi idareden “Başbakan”, kabul edin ve hatta sevin dedi önce. Sonra benim valim, benim bakanım, benim polisim diye söz ettiği bir teşkilatla her türlü “zor aygıtını” harekete geçirdi. Kamu düzenini bozuyorlar dediği yüzbinler, onun için vatan-daşının parkları, sokakları, caddeleri kullanmasına engel olan “halk” oluverdi.

O zaman “kamu düzeni” nedir ki, durmakla, yürümeyle, şarkılarla, sloganlarla, grev yapmak ve çadır kurmakla, gazetecilik ve habercilik yapmakla bozuluyordu? Anayasada yer alan düşünme ve düşüncüyü yayma hürriyeti, toplantı ve gösteri yürüyüşleri hakkı, basın ve haber alma hürriyetleri ile birlikte düşününce, nasıl bir düzendi ki bu “kamu düzeni”, halka haklarımız nedir diye sordurtmaya başladı?

Düzenin muhatabının “kamu”, ama düzenin ne olduğunu belirleyen sadece idare olduğuna yönelik yönetenlerin iradesi doğru muydu yoksa bir gerçek mi? İşte sorumuz bu.. Bazen kamusal alanlarda öpüşenlerin kamu düzeninin genel ahlak unsurunu zedelediğini söyleyen kamu otoritesi, bazen de basın açıklaması yapanlara kamu düzenini bozuyorsun diyor, afiş asanlar kirlilikle bozuyor düzeni, parklarda yatanlar, bazen de meydanlar da duranların bozduğu bir düzen bu...

Öyleyse, halkın düzenini yine halkın bozduğu bir düzen mi bu “kamu düzeni”, idarenin tabi olmadığı kurallar bütünü mü? Yalnızca idarenin kurduğu bir düzen mi?

Kamusal alanların ve kamu düzenin tanımlanması

Önce şuradan başlayalım, “Kamu Düzeni” lafzından idarecilerin anladığı ve vurguladığı: “Devlet Düzeni”dir. İdareciler, kamu düzenini devlet düzeniyle eş tutarak harekete geçtiler. Toplumun geniş kesimleri için ise kamu düzeni, toplumsal düzenin tam da kendisiydi. Bu anlamıyla iki farklı kamu düzeni anlayışının çelişkisini yaşıyordu Türkiye. Devlet düzeni olarak vehmedilen neyse kamu düzeni de idareciler açısından öyle olmalıydı. Tüm bir sosyal patlama da devletin sınırının ne olacağıyla temel hak ve özgürlüklerin alanının ne olacağı ekseninde şekillendi. Devlet düzeni bozuluyor denilen idare, tüm bir toplumsal alanı da kendi kamu anlayışlarıyla biçimlendirmeye çalıştı. Devletin sınırlandırılması, çıplak anlamıyla bir şiddet tekeli aygıtı haline gelmesi ve tüm piyasadan çekilerek küçüleceği vehmedilen neoliberal devlet, tam da bu zor kullanma araçlarına yaslanarak, toplumsal düzeni temellük etmeye kalkıştı. İşte bu noktada da kamu düzenini kurmak isteyen idare, temel hak ve özgürlüklerin alanını ve bu hakların özünün ne olacağını belirlemeye girişti. Bu eğilim küçülen bir devleti değil tam da tüm değer yargıları, işleyişiyle toplumun devlet tarafından ilga edilmesine yol açıyordu. Ancak, Temel hak ve hürriyetler, özerline dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir diyordu Anayasa'nın 13.maddesi. Hakları tek tek incelediğimiz de ise kamu düzeni kavramı hep var, hakların sınırlama sebepleri arasında var. Anayasa'nın tanıdığı haklar kamu düzeni sebebiyle sınırlanabildiğine göre haklara müdahalenin sınırını bulmak için çözülmeye değer bir denklemin en önemli bilinmeyenlerinden biri “ kamu düzeni” kavramı bu hattan işledi.

Bir hakkın sınırlandırılmasına sebep olan “şey” ile devletin bir hakkı sınırlayabilmesinin sınırının sınırı olan “şey” arasında -saçma bir kelime oyunu olması dışında- bazı önemli anlam farklılıklar olduğu söylenebilir.

Kamu Düzenine Giriş

İçişleri Bakanı 6 Haziranda yaptığı açıklamalarda “Kızılay her gün eylem alanı olursa Ankara'da “kamu düzeninin” sağlanması mümkün değildir.” dedi. Vali, trafiğin aktığı ve yaya kullanımına sınırlandırılmış bir alanı kamu düzeni diye tarif etti bu açıklamasıyla. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının

zaman zaman trafiği engelleyebilecek, yayalaştırmayı arttıracak kullanımlarına dair koca bir külliyatı, sözleşmeleri, içtihadı elinin tersi ile etmesi bir yana, araç trafiğini temel alan bir yeri yayaların ve demokratik hakların kullanımına açık bir yer olarak değişmesi sonucu doğuracak bir eylemliliği de henüz başlangıç aşamasındayken “işgal” diyerek reddetmiş oldu.

Benzer bir açıklama Başbakan'dan geldi: “Gitsinler yaylalarda kursunlar çadırlarını”. Başbakan da çadır kurabilecek yaylaların yok edilmesine karşı kırdı büyüyen muhalefeti duymuş gibi parkların kullanımının nasıl olacağını şifahen ve sürekli olarak belirlemiş oldu açıklamasıyla. Kamu düzeni parklarda ancak yürünerek kuruluyor, gösterilen banklarda gösterilen şekillerde oturularak gerçekleşiyor onun söylemine göre. Buna göre kent içinde çadır kurulmasını istemek de kamu düzenini bozmayı istemek, taksim gezi parkını bir gösteri alanı olarak düzenleme yapılması için gösteri ve yürüyüş düzenlemek de kategorik olarak kamu düzenini bozacak bir istem... Kaldı ki bir idari işlemle dahi bir alanın sürekli olarak eylem alanı olarak kullanımının yasaklanması 2911 sayılı kanuna göre mümkün değildir. Her durum ve şartta, her eylem, basın açıklaması ve gösteri için idarenin yeniden değerlendirme ve inceleme yaparak alanın kullanımına dair karar vermesi gerekir. Ama burada bir idari işlemin dahi olmadığını söylemek gerek.

O zaman sorumuzu bir kez daha farklı biçimde soralım: hakkın kendisi “kamu düzenini” yeniden tanımlamaya yönelikse, kullanılan hak, iktidarın mevcut kamu düzeni kavramaları ile sınırlandırılması nasıl mümkün olacak? Anayasada belirtilen hakların dokunulamaz çekirdek alanı, yalnızca idarenin ve personelinin aklındaki “ahlak, dirlik, düzen, sağlık” algısı ile sürekli ve yeniden tanımlanan kamu düzeni ile belirlenirse, hakların anayasal olarak tanınması değil idarenin aklındaki “kamu düzeni” asil olacak. O zaman soru tam olarak, düşünce ve düşüncüyü yayma özgürlüğü, haber alma ve basın özgürlüğü, toplantı ve gösteri yürüyüşü yapma özgürlüğü idarenin sınırsız takdirine mi bağlı?

Bu sorular, kamu düzeni kavramının yalnızca halkı bağlayan kurallar ve sınırlamalar getiren bir düzen olup olmadığını tartışmadan çözebileceğimiz bir soru olamaz. Bu nedenle “yöneten - yönetilen” ilişkisindeki yönetenin iktidar olduğunu ve yönetilenin ise halk değil, devletin araçları olduğunu bir kez daha hatırlatmak gerekiyor. Yöneten devletin araçlarını yöneterek kamu yararını amaçlar ve bu amacını kamu düzenini sağlayarak da kurabilir. Ama gerek kamu yararı gerek kamu düzeni kavramlarının tek muhatabının halk olduğunu söylemek, yönetenin devletin araçları ile hukukun tanıyamayacağı ve halkın da göremeyeceği bir gizli ittifak içinde ve hukukun dışında tanımlamaya neden olur. Oysaki devlet, bizzat kendi koyduğu kuralların muhatabı, uymak zorunda olduğu tüm hukuk kurallarının tartışmasız bir tarafıdır. O halde kamu düzeni ve kamu yararı amacı ile hareket ettirilmesi zorunlu olan tüm bir idari teşkilat da anayasanın ve kanunların kendisine tanıdığı görev ve yetkileri ancak ve sadece hukukun kavramları ile tanımlanmalıdır. “Kamu düzeni” kavramı da yönetenin yönetirken kullanması

gereken bir kavram olarak idarenin de kuşkusuz tabi olduğu kuralların bir parçasıdır. Bu haliyle kendini hukuk sistemiyle bağlı hisseden ve hukuka bağlı bir idare için dahi, “kamu düzeni” devlet düzeni algısı dolayımıyla idarecilerin düzeni olarak açığa çıkamaz.

Öyleyse, hakların sınırlarını belirleyen kamu düzeni aynı zamanda idarenin de uymak zorunda olduğu hukukun bir parçası olarak içinde yer aldığı bir düzendir. Bu anlamıyla da halk kadar idare de kamu düzeninin getirdikleri ile bağlı ve uygun davranma yükümlülüğündedir. Bu durumda yukarıda sözü edilen hakların kullanımı yoluyla yeniden ve her defasında değişme potansiyeli taşıyan kamu düzeni, idarenin buna uygun davranmasını da gerektiriyor. Bu nedenle kamu düzeni, hukuk sistemi içinde idarecilerin de uymak zorunda olduğu ve sadece kolluk, zor, şiddet mekanizmalarıyla kurulan bir düzen değildir. Kamu düzeninin amacı, toplumun kendini geliştirme, gerçekleştirme, kendini ifade etme, düşüncelerini ifade etme ve yayma haklarını kullandığı her anda devlet ile toplum arasındaki ilişkiyi yeniden kuran bir kamusal yararda açığa çıkar.

Halkın bir alanı, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanımına açmak için yaptığı bir gösteri yürüyüşü, elbette, gösterinin yapılacağı alanların kent merkezinde oturanlarının daha kolay ulaşabildiği, taleplerin insanların eylemcileri daha kolay ve yakından görüp duyabilecekleri bir alan talebini de karşılaması gerekir. Aksi halde hak kullanılamaz hale gelir. Bu durumda, meydan istemek ve meydan yaratmanın kendisi de toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanımı yoluyla kamu düzeninin tesisi demektir.

Meydanları olmayan Kentler ve Kamu Düzeni

Sosyal paylaşım sitelerinde bir görüntü paylaşıyor. İstanbul’da polis şiddetinin en yoğun olduğu anlardan birinde, gözün görmeyeceği, kulakların işitmeyeceği kadar bir karanlıkta göstericilere gaz kapsülleri atan, su sıkın ve kovalayan çevik kuvvet polislerini alkışlarla ve tencere- tava sesleri ile balkonlarından protesto eden mahalleliye polis amiri çağırıyor “ bu insanlardan değil de, bizden mi rahatsız oluyorsunuz siz şimdi?” Balkonlardan kocaman ve güçlü bir ses yükseliyor, “eveeet”. Polis amiri sinirlenerek emri altındaki çevik kuvvet polislerine çağırıyor, “o zaman çekiliyoruz, geri dönün”. İşte Sartre’ın “Susmak başka türlü konuşmaktır” derken kastettiği budur.

Kamu, kendi düzenini yaratırken kamu düzenini de yeniden tanımlıyor. Bu nedenle de toplum ve devlet kamusal alanların belirlenmesine ve bu alanların kullanım biçimine dair bir çelişkiyi her daim üretiyor.

İmar Kanunu ve Büyükşehir Belediye Yasasında yapılan değişikliklerle ve tabi ki şehirleşebildiği ölçüde çevreyle ilişki kurmayı kendisine zemin alan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı gibi bir idari teşkilatı kendi elleriyle yaratan hükümetin kentleri büyütüyor, köyler mahalleyle, mahalleler kent merkezleriyle bağlanacak reklamlarıyla kentleşmeye zorladığı ve bir yandan da top-

lumu kente davet etmesinin bir sonucu da kentte yaşayanların kentsel kamusal alanları yaratmaya çalışmasıdır. Kentte yaşayanın diğer yaşayanlarla yan yana, yüz yüze ve beraber olacağı alanları talep etmesi de kent meydanı istemekle somutlaşmıştır. Bu ağaç istemek, yeşil alan istemek, kentsel ulaşımını işi ve evi arasından çıkaracak yaşam alanları açılmasını istemek demektir.

Gezi parkı ile başlayan ve yayılan hareketlerin ve taleplerin bir ayağı da en genel de kamusal alanları parmakla sayılan kentlinin bu alanları attırmak istemidir. Diğer bir deyişle, meydan istemek, park ve ortak alan kurmak için düşünme, düşünceyi yayma, toplanma ve gösteri yürüyüşü düzenlemek, haber alma ve yayma hürriyetlerini kullanmak insanların bu hürriyetleri kullanırken kamu düzenini de yeniden kurmak anlamına gelir.

Tüm bu tartışmanın içinde halkın bir kısmını, alan, meydan, park, gösteri yeri vs. gibi talepleriyle ortaklaşmayacağını düşündüğü bir diğer kısmı ile karşı karşıya getirmenin anlamı üzerine de düşünmek gerekir. Bu da bir yöntem olarak devletin hakları, hakların sınırlarını ve kullanımlarını tek başına belirlemeye yüzü dönük “düzen” bozuluyor söyleminin icadına yoğunlaşmayı gerektirir. Bu idare algısı, kamu düzeninin nasıl kurulacağını ve hakların kullanımının nasıl sağlanacağını belirlemesi gereken toplumun, bu konuda ortaklaşamayacağını ta baştan ve tek başına karar vererek harekete geçer. Bu nedenle, devlet, hakları düzenlemek ve sınırlamak ve kamu düzenini sağlamak konusunda kendisini tek başına yetkili ve muktedir ilan eder. Sınıfsal farklılaşma, devletin meşruiyetinin ve ebediyetinin dayanağı oluverir. Ancak, kamusal mekânları yeniden tanımlayan toplumsal mücadele pratikleri, tartışmaya, konuşmaya, ortak irade üretmeye çalışan toplumun aynı zamanda kamu düzenini tesisine yönelik iradesidir. Bu irade, devletin alanını sınırlandırırken diğer yandan da temel hak ve özgürlüklerin kapsamını belirleyerek, kamu düzeninin yeniden kurulabileceğini gösteriyor. Toplumun sınıfsal farklılaşması, kültürel kodlar arasındaki açı kamu düzeninin inşasında, yurttaşların aktif rol alamayacağını, kolektif hukuk inşa edemeyeceğini değil; tam da bu farklılaşma ve açı nedeniyle “bozulan” kamu düzeninin kurulması için daha aktif bir rol alması gerektiğini gösteriyor. Bu zemin, kamu düzeninin topluma rağmen değil, tam da toplum tarafından kurulabileceğinin en önemli göstergesidir.

“Anne Ben Hıyar Mıyım?”

Ali Artun

Çağdaşlığın ve çağdaş sanatın ne olduğu üzerine yıllardır süren tartışmalarda nihayet bazı uzlaşmalara varıldı. Bunlardan ilki, çağdaş sanatın modernliği parçalayan bir dönemi ifade etmesi. İkincisi, küreselleşmenin bir tezahürü olması. Üçüncüsü ise, finansla ve iletişim teknolojileriyle bağlılığı. Küresel şirketlerin büyük yatırımlarla yapılandırıdıkları çağdaş sanat, başta bienallerle örgütleniyor.

Tarihsel ve estetik bütün normların silindiği bir döneme özgü sergiler olmalarına rağmen, piyasanın işletme modellerine göre işleyen bienallerin ömrünü doldurdukça her açıldıkları metropolde birbirini tekrarlayan tekdüze, bıktırın-usandıran gösterilere dönüştüğü biliniyor. Bu durumun yarattığı patoloji (marazi hal-daralma duygusu), 13. İstanbul Bienali’nde iyice tırmanıyor. Örneğin, artık kimsenin izlemeye sabrının yetmediği video sanatı gösterileri. Hito Steyerl’in “Müze Bir Fabrika mıdır?” makalesinde¹ “beyaz küplerin siyah kutuları” dediği odalarda gösterilen, bölük-pörçük izlenen ve sonunda hiçbir anlam ifade etmeyen binlerce imge. Video ifratının yarattığı anlamsızlığın en uç örneği 11. Documenta’da yaşanmış: bu sergide, bir izleyicinin Documenta’nın açık olduğu 100 gün içinde izleyebileceğinden daha çok video sunulmuş. Videoların realizmi, aslında bienalin tamamına egemen olan estetiğin bir yansıması. Bunun 13. Bienal’deki en vahim örneği ise, Garanti Bankası’nın galerisi olan Salt’ın girişine yerleştirilen di-reniş çadırı enstalasyonu (son Documenta’da ve Berlin Sanat Fuarı’nda da basbayağı Occupy militanları sergilenmişti.) Piyasa ikonolojisinden türeyen bu çağdaş “simulakra realizmi”, II. Dünya Savaşı arifesinde parti-devletlerden avangardi emek için imal edilen “sosyalist realizm” gibi resmi realizmlerden bile daha gayri hakiki; kendinden ve arkasındaki otoriteden başka bir şey göstermiyor. Son dönem bütün İstanbul bienallerini dolduran ve çok-kültürlülüğü kutsayan işler 13. Bienal’de de eksik değil. Oysa bu neoliberal politikalar çoktan geride kaldı. Artık Angela Merkel ve David Cameron gibi Avrupa egemenleri bile, Žižek’in çok önceleri açıkladığı gibi, çok-kültürlülüğün ırkçılığı beslediğini düşünüyor.² Bienal izleyicilerini usandıran diğer bir grup iş de, kendi anılarının ve deneyimlerinin sanata tercüme edilebilecek ölçüde ayrıcalıklı olduğuna inanan ve bunlara ait belgeleri izleyicilere dayatan sanatçılara ait.

Bienallerin kentleri markalandırmanın etkin platformları olmanın yanı sıra, küresel/çağdaş bir beğeninin ve sanat piyasasının önde gelen medyaları oldukları da ortada. Dolayısıyla bienaller, yerel izleyicilerden çok, aslında oradan oraya peşinden sürükledikleri bir sanat tüccarı, yöneticisi, medyası ve yatırım-

¹Hito Steyerl, “Is Museum a Factory?”, The Wretched of the Screen [Berlin: Sternberg, 2012] s.61-76.

²- Ali Artun, “Çağdaş Sanat ve Kültüralizm”, Çağdaş Sanat ve Kültüralizm-Kimlik ve Estetik içinde [İstanbul: İletişim/Sanathayat, 2013] s.17-46.

³-That Magazine (Güz 2013). ArtInternational (Katalog) [İstanbul: 2013] s.202, 217-18.

⁴-aksam.com.tr (19/4/2013)

cısı koloniye, elite hitap ediyor. Bir bakıma onların etkinliklerini ve programlarını düzene sokuyor. Artık İstanbul Bienali de bu anlamda bir uğrak noktası. Piyasa mimarlarının İstanbul’a akması, yerli yatırımcıların da çağdaş sanata olan güvenlerini sağlamlaştırıyor. Toplu olarak uluslararası fuar ve müzayede gezilerine çıktıkları bile oluyor. Bu gelişmelerde, dünyadaki hemen hemen bütün önemli fuarların sponsorları olan özel bankacılık kurumlarının yayılması da önemli bir etmen. Bienaller, küresel sanat piyasası elitlerinin örgütlenmesinde bir arayüz işlevi görüyor. Nitekim, 13. Bienal de bu anlamda birçok fırsat yarattı. Bunlar arasında en kurumsal olanı I. Artinternational Fuarı’ydı. Arkasındaki şebekede kimler yoktu ki: Londra’dan Bosphorus Art Fairs Şirketi, İstanbul’dan Fiera Milano Intertek; Art Basel Hong Kong, Hindistan Sanat Fuarı; Abu Dabi, Dubai, St. Petersburg, Londra, Paris, Los Angeles, Rotterdam, ve tabii İstanbul’dan bir dolu hamî: müzayedeci, müze direktörü, küratör, sanat/kültür yöneticisi, şirket ortağı, koleksiyoner ve ana sponsor olarak Garanti Bankası’na bağlı Masters Özel Bankacılık. “Artinternational İstanbul’un amacı, baştan beri, yerli koleksiyonerleri uluslararası galerilerle, uluslararası koleksiyonerleri de Türk galerileriyle buluşturmak, ve İstanbul’u sanatın bir uğrak noktası olarak teşvik etmek. O nedenle 2013 Bienali’yle eş zamanlı olarak açılması tesadüf değil.”^[3] Sonunda, bu işlerde uzman olan Britanyalı şirketlerin devreye girmesi sayesinde İstanbul’da da ilk kez uluslararası fuar atmosferinde bir fuar izleniyor. Çünkü rakibi olan Contemporary İstanbul, yedi yıldır süren denemelerine rağmen bir türlü özentilik havasını üstünden atamamıştı. Ve zaten bu fuarı yöneten kadro, son olarak, sanatın muhafazakârlaştırılması programı çerçevesinde düzenledikleri ve resimlerle heykellerin, kavuk, kubur, peştemal, tespih, sedef kakma gibi el sanatlarıyla birlikte pazarlandığı All Arts Fair ile çaplarını iyice ortaya koymuşlardı. Aslında haklarını yememek gerekir, Başkan Ali Güreli’nin övündüğü gibi, gerçekten böyle bir fuar, Arap ülkeleri dahil, dünyada bir ilkti.^[4]

Bienal’in perde arkasını oluşturan sanat piyasasının egemenleri arası bağlantılar, şirketlerle sanat kurumları arasındaki temaslar ve alım-satımlar, kuşkusuz uluorta cereyan etmiyor. Daha ziyade, kültürü özelleştiren ve sanatı finansallaştıran şirket yöneticilerinin malikânelerinde verdikleri şaşaalı davetlerde kotarılıyor. Bunlar hakkındaki bilgilere ve görüntülere ancak magazin medyasında rastlayabiliyorsunuz. Bir örnek: “Venedik Bienali’yle beraber çağdaş sanatın dünyadaki en önemli iki etkinliğinden biri olarak kabul edilen İstanbul Bienali başladı. Sanatı ve sanatçıyı destekleyen ve sanatın gelişmesine katkı sağlayacak projelere ve toplantılara ev sahipliği yapan DEMSA

Group Yönetim Kurulu Başkanı Cengiz Çetindoğan 13. İstanbul Bienali çerçevesinde şehrimizi ziyaret eden sanatsever dostları, sanat profesyonellerini ve İngiliz Krallık Ailesi'ne mensup prenses, kont ve kontesleri Zarif Mustafa Paşa Yalısı'ndaki evinde ağırladı...Dünya sanat piyasasının en saygın konukları geleneksel Osmanlı yemeklerinin sunulduğu davette birbirinden lezzetli ikramları tatma fırsatı buldu.”⁵ Gene “cemiyet hayatının elitleri” ile ilgilenen yayınlardan, Cengiz Çetindoğan'ın eşi ve şirketinin başkan vekili olan Demet Sabancı Çetindoğan'ın ne zamandır Haliç'te son derecede iddialı bir müze kurmaya giriştiğini biliyoruz. Müzenin mimarı, dünyada yapılarıyla küresel kentleri markalandırabilecek yetenekteki üç-beş isimden biri olan Zaha Hadid. Danışmanı ise daha da parlak bir isim: Thomas Krens. 1988 yılında New York'taki Guggenheim Müzesi'nin başına gelen Krens “Batı'da müze kültürünü değiştiren” “sanat çarı” olarak tanınıyor. Modern müzeciliğin sonunu getiren iki büyük dönüşüme imza atıyor: İlki, müzelerin birer küresel şirket zinciri gibi örgütlenmeleri. Buna müzelerin “McDonalds'laştırılması” da deniyor. İkincisi, Bilbao Guggenheim'da uygulandığı gibi, müzenin bir mimarlık gösterisine (spectacle) indirgenmesi. Bu durumda sanat müzenin bir dekoru haline geliyor. Zaten onun gözünde sanatın herhangi bir lüks nesnesinden farkı yok. O nedenle Guggenheim Müzesi'nde BMW motosikletleriyle, Armani sergileri düzenleyebiliyor. Ancak Krens, fazla ileri gitmeye başlayınca, 2008'in küreselleşme krizinin etkisiyle, şöhreti kötüye çıkıyor ve o yıl görevini bırakmak durumunda kalıyor. Küresel Kültürel Varlık Yönetimi (Global Cultural Asset Management) adını verdiği bir şirket kurarak kapağı Ortadoğu'ya atıyor. Abu Dabi'de inşa edilmekte olan en büyük Guggenheim projesine nezaret ediyor. Ancak müze inşaatında işçilere uygulanan vahşetin⁶ ayyuka çıkması ve kimi Arap ve yabancı sanatçıların müzeyi boykot etmeleri üzerine bu görevinden de alınıyor. Borusan Şirketi'nin genel merkezi olan Perili Köşk'ün mimarlığına tutulmuş onun bir “ofis müze”ye çevrilmesi fikrinin mucidi de yine Krens. Şu sıralarda İstanbul'daki müzenin yanı sıra Bakü'de bir başka büyük projeye uğraşiyor.

Şimdi asıl konuya dönerek, bienallerin ve İstanbul'daki son temsilinin çevresinde kurulan bu tiyatronun biz “kamusal yurttaşlar” için nasıl anlamlandırıldığına bakalım.

“Kamu”nun ve “Direniş”in Bienale Tercümesi

13. Bienal'in sunulduğu metinler, İstanbul Kültür Sanat Vakfı adına Bienal'in “direktörü” olan Bige Örer ile küratör Fulya Erdemci'ye ait.⁷ Manifesto üslubunda kaleme alınmış olan her iki metin de bizi, fikri ve ilk etkinlikleri Gezi'den çok önce

kotarılmış olan Bienal'in sanki bu direnişin bir devamı olduğuna inandırmaya çalışıyor. Sanki direniş barikatlardan Garanti Bankası'nın, Koç Grubu'nun sahibi olduğu bienal salonlarına inmiş. “Taksim” şimdi buralarda sürüyor.

Bige Örer, Bienal'in, “dönüştürücü müzakere ve düşünce alanlarını mümkün kılacak yeni bir dile ve dünya tahayyülü”ne sahip olduğunu ifade ederken, Gezi'nin bununla “örtüştüğünü” öne sürüyor. Ona göre zaten “bienal, ifade özgürlüğünü ve özgür düşünceyi savunuyor, bienal formatı ise her türlü mikro ve makro iktidar yapısının karşısında direnme alanları yaratma potansiyali taşıyor.” Ayrıca, “kentsel dönüşümle ilgili Türkiye'de uzun yıllardır süregelen araştırmaların ve mücadelelerin gücüne inanan... bienal, kentlerimizin bugününü ve geleceğini tayin edecek kararların alınmasında muhalefeti ve müzakereyi destekleyecek bir alan açmayı hedefliyor.” Küratör, direktörden daha da iddialı: Ona göre bienal, “verili sistem içindeki muktedirleri ezilmişlerin konumundan okuyarak, sistemin dikiş yerlerini aralayan, böylelikle sistem dışını mümkün kılan münzevi, serseri, haydut, anarşist, devrimci, şair ya da sanatçı figürünü bugünün bağlamında yeniden düşünüyor”, “kolektif yaşam pratikleri üzerine yoğunlaşıyor”; “sanat ve sermaye ilişkisini, prekarite kavramı ve küresel kapitalizm eleştirisiyle birlikte [okuyor], alternatif ekonomiler, ve ortak üretim ve paylaşım üzerine [düşünüyor]”... Bienal “sokak”larını “geleceğe ilişkin imgelemimizi belirleyen ütopya ve distopyalar” işgal ediyor.

Şimdi Bienal'in bütün bu anti-kapitalist “özgürlük/eşitlik/kardeşlik” retorikine kanarsanız, ortak ve kolektif (komünal) yaşam ütopyalarına ve direniş çağrılarına aldanırsanız, sanırsınız ki 1848 Devrimi'nin Paris barikatlarındayız. Saint-Simon ve Fourier benzeri ütopyik sosyalistlerin savunduğu gibi, sanatçıların “avangard”ı olduğu bir devrim sürüyor. Küratör Erdemci, aynı 1848 barikatlarında savaşan Baudelaire gibi, metropolün safraları sayılan “serserilere, haydutlara, anarşistlere” ve bunları kahramanlaştıran şair ve sanatçılara umut bağlıyor. Üstelik, bu ‘çapulcu’ların canlandırdığı “kolektif hayalgücüne” “işaret” eden de o⁸; o bir önder. İster istemez insanın hayaline Delacroix'nın 1848 Devrimi esnasında boyadığı Halka Yol Gösteren Özgürlük resmi geliyor.

Bienal hakikati ile onu pazarlamaya çabalayan bütün bu devrimci pastiş arasındaki karşıtlık apaçık sırtılmaktayken, bir de, daha birkaç ay önce Bienal etkinliklerinin başında yaşanan hadiseleri bilmezden gelen bir riya var ortada. Fulya Erdemci şimdi manifestosunda, “Gezi direnişiyle birlikte açılan özgürlük alanında ortaya çıkan yaratıcı eylemlerin ve kamusal forumla-

rın altını çizerek desteklemeyi amaçladıklarını” belirtiyor. Oysa, daha Recep Tayyip Erdoğan direnişçileri terörist olarak ilan etmeden epey önce, Nisan başında, Bienal'in ilk etkinliklerinden biri olarak düzenlenen “Kamusal Simya” panelinde, kentsel dönüşümün şirketlerle bağıni teşhir eden on üç kamusal hareketin düzenlediği eylemi terör olarak, bir “şiddet ve linç” girişimi olarak niteleyen oydu.⁹ Gene bir ay kadar sonra, öncesine benzer bir protestoda bulunan Kamusal Direniş Platformu üyelerini İKSV güvenliğine ve ardından polise teslim eden de oydu. Ve şimdi de, bütün bu direnişle özdeşleşme edebiyatına rağmen, bakıyoruz Bienal onuruna İstanbul Contemporary'nin verdiği parti Demirören AVM'de düzenleniyor. Emek Sineması'nı yerle bir eden, iki katı da kaçak olan, kentsel dönüşümün ilk rant makinelerinden biri. Ve kent haklarının uğradığı saldırıya karşı uyanan direnişin bir odağı.

Hatırlanacağı gibi 13. Bienal toplantıları başladığında Fulya Erdemci, “ülkemizde özel sermayenin ve ticaretin sanat alanına” akarak bir “sanat patlaması” yaratmasından ve “böylelikle de sanatı toplumsal olarak yaygınlaştırmasından ve sanatçılar için

bir yaşam alanı” oluşturmasından dem vuruyordu.¹⁰ İşte 13. Bienal de bu hareketi kamusal alanlara taşıyacaktı. Ancak, Gezi öncesindeki protestoların ve arkasından da Gezi isyanının sergilediği direnişin kamusal hakikati karşısında sanatın özelleştirildiği mekânlara çekilmek zorunda kaldı. Ve şimdi, diyalektiğin canına okuyarak, bu manevranın dahi Gezi'ye destek çıkan bir “eylem” olduğuna inandırmaya çalışıyor bizi: “Kentsel kamusal mekânlardan çekilme eylemiyle, yani varlığı yoklukla imleyerek, Gezi direnişiyle birlikte açılan özgürlük alanında ortaya çıkan yaratıcı eylemlerin ve kamusal forumların altını çizerek desteklemeyi amaçladık.” Yani, anlaşıldığı kadarıyla, halkımız, ancak arayıp arayıp ortada bienalin varlığını göremediği zaman, “yaratıcı eylemlerin ve kamusal forumların” farkına varıyor. Çünkü aksi halde onların “altını çecek” bir fail yok; ve eylemlerin eyleyicileri de buna dahil. Pes doğrusu!

İnsan sormadan edemiyor: “Anne ben hıyar mıyım?”

Bu yazı ilk olarak 25/09/2013 tarihinde <http://www.e-skop.com/skopbulten/anne-ben-hiyarmiyim/1510> adresinde yayınlanmıştır.”

5- “Bienal İçin Gelenleri Yalısında Ağırladı”, Şamdan, sayı 483 (18 Eylül 2013), s.42-44.

6- “Abu Dhabi Guggenheim Şantiyesinde İşçilere Uygulanan Vahşet Şiddete Dönüştü”, skop bülten (3 Eylül 2013)<http://www.e-skop.com/skopbulten/abu-dhabi-guggenheim-santiyesinde-iscilere-uygulanan-vahset-siddete-donustu/1470> (erişim: 23 Eylül 2013)

7- Liz Erçevik Amado (ed.), Rehber/Guide [İstanbul: İKSV, 2013] s.16-33.

8- “13. İstanbul Bienali, neo-liberal politikaların ve onlara her daim eşlik eden baskıcı anlayışın ekonomik, sosyal, kültürel ve ekolojik alanda özgürlükçü talepleri karşılamadığı bir dünyada, kolektif bir hayalgücüne işaret eden küratörü Fulya Erdemci'nin sanatın simgesel düzlemde yeni ihtimaller önerebileceği inancını paylaşıyor.” (Bige Örer,Rehber, s.16.)

9- Cumhuriyet (4 Nisan 2013).

10- Cumhuriyet (4 Nisan 2013).

11- Eugène Delacroix, Halka Yol Gösteren Özgürlük, 1830

Yuvarlakçay'dan Gezi'ye

Berna Babaoğlu Ulutaş

Fotoğraf :Yuvarlakçayı Koruma Platformu

Akışına, ağacına, kavurucu yaz sıcaklığında serinliğine hayran olduğumuz Yuvarlakçay'a HES yapılacağını öğrendiğimizdeki şaşkınlık, bizi Muğla Köyceğiz Pınarköy'de Topgözü'nden doğan Yuvarlakçay'da bir araya getirdi.

Direniş Çadırları Kuruluyor

12 Aralık 2009 da Muğla'da örgütlü çeşitli dernek ve partilerden doğaseverler Orman İşletmesi'ne HES projesi kapsamında ağaç kesimlerinin yapılmaması için dilekçeler verdik, basın açıklaması yaptık, ağaç kesimini gerçekleştirecek orman kooperatifi üyelerine yapmayın, kesmeyin dedik. HES in yapılacağı alandaki ağaçlara sarılarak kesilmelerine engel olmaya çalıştık, ama başaramadık, o hafta 900 ağacı kesmişlerdi. Akabinde Topgözü'ne gittiğimizde, önceki Topgözü ve Yuvarlakçay gitmiş, ortalık bomba atılmış gibi savaş alanına dönmüştü. Gözümüzün görebildiği her şey kesilmişti. Yollar soyulmuş ağaç gövdeleriyle doluydu. Bu bizim isyan etmemize sebep oldu. Doğal bir içgüdü diye tarif edebileceğimiz bir duyguyla direnişe geçtik. Yuvarlakçay'da yapılan bu katliama, Yuvarlakçay'dan yararlanan halkın yok sayılmasına; çevreyi, ormanı, vatandaşların menfaatlerini koruma sorumluluğu olan devlet kurumlarının böyle bir projeye, pervasızca bir onay vermelerine, yapılanlara kayıtsız kalmalarına karşı çıkıp; çadırlarımızı kurmaya başladık. Artık gündüz Topgözü'nde kalmaya başlamıştık. Suyumu, ağacımız, geleceğimiz işte o çadırların altında kuruluyordu.

Atamızdan babamızdan yadigar, devletin koruması altındaki 300 yıllık anıt ağaçlar bir gecede kesilmişti. Önceleri projeye karşı olduğunu belirten bazı politikacıların daha sonra çıkarları uğruna HES'in kurulması için nasıl çaba harcadığını da gördük.

Nöbetlerimiz Başlıyor

Kesilen ağaçların yasını tutarken arkasından şantiyenin kurulacağını çok iyi biliyorduk. Bu nedenle, katledilen anıt ağaçları ormancılara vermemek için Yuvarlakçaylı kadınlar Topgözü'nde 08-00-17.00 nöbete başladılar, ağaçları ormancılara vermediler. O ağaçlar bizim için, toprağa koymaya kıyamadığımız canlarımız; ormancılar için ise cenazesi kalkmış odundu. Yuvarlakçay'da suyun gözünde, kadınlı-erkekli ortaklaşa bir yaşam kurduk. Kimi işine buradan gitti geldi gece nöbeti tuttu, kimi tüm gün Topgözü'nde kalıp gece evine döndü. Yaşlı teyzeler yemekleri pişirdi, aynı tabaktan yedik, gençler suyu taşıdı çayı pişirdi dağıttı. Kimi mıntika temizliği yaptı, kimi çocuklara ödevlerini yaptırdı, kimi resim sergisi açtı, kimi şiirleriyle kimi hikâyeleriyle kimi türkülerıyla bizi eyledi. Kimi karmaşık projeleri bize açıkladı, kimi ağaçlarımızı inceledi, kimi bölgedeki endemik bitkilerimizi hayvanlarımızı listeledi. Kimi dilekçelerimizi yazdı, kimi konser verdi, kimi tiyatro yaptı. Kampa gelen kimse eli boş gelmedi, kilerimiz doldu taşı. Güneş enerjisiyle kampın bir kısmını aydınlattık, düğünlerimiz, cenazelerimiz oldu, yeni doğanlarımız, askere uğurladıklarımız, iftarlarımız. Sebze bahçemiz, yeni ağaçlarımız, tavuklarımız. 21 Aralık 2009'dan 14

Kasım 2010'a kadar bu nöbet sürdü.

Ağaçlarla Öğreniyoruz

Hemen hemen her gün HES projesine karşı bir etkinlik düzenlendi: protesto yürüyüşleri, bilgilendirme toplantıları, Yuvarlakçay'ı tanıma gezileri, flora ve faunaya yönelik araştırma yürüyüşleri, kesilen anıt ağaçların tespitleri, piknikler, konserler, tiyatrolar, basın açıklamaları, destek ziyaretleri.

Diğer taraftan, yöre halkınca kurulan Yuvarlakçay'ı Koruma Platformu hukuk sürecini başlattı ve projeye onay veren tüm kurumlara köylüler adına 14 dava açtı, 4 suç duyurusunda bulundu. 2010 yılının Nisan ayı başında, açtığımız davalardan ikisinde yürütmeyi durdurma kararı verildi ve hepimiz biraz rahatladık. Son olarak da 2010 yılı Nisan ayının sonunda proje sahibi Akfen Holding projeyi yapmaktan vazgeçtiğini açıkladı. 2013 yılına geldiğimizde açılan idari davaların çoğunda verilen dava konusu idari işlemlerin iptal kararları Danıştay tarafından onandı, bazıları onamalardan sonra kesinleşti, bazıları idarenin karar düzeltme başvuruları nedeniyle hala Danıştay'da.

Davalardan önce ve dava sürecinde ağaçlar kesim için işaretlenene kadar köylüye hiçbir şey söylenmediğini anladık, elimize geçen bilgiler sorumlu kurumların görevlerini layıkıyla yapmadığını, koruma alanı olmasına rağmen Yuvarlakçay'ın korunmadığını, HES projesinin kabul görmesi için yanlış ve taraflı bilgiler içeren raporlara itibar edildiğini gördük. Tüm bu bilgileri, bazen adeta bir dedektif gibi sabırla değerlendirip bir araya getirerek proje hakkındaki gerçek bilgilere ulaştık.

Ekoloji Mücadelemizin Öncülleri

Yuvarlakçaylılar olarak Karadeniz'deki halkın HES karşıtı mücadelelerini örnek aldık. Karadeniz'e gidip Rize'de HES kurulan vadileri gördük, ibret aldık. Halkın, suyuna ve doğasına sahip çıkması ve bu amaçla suyun çıktığı ve regülatörün kurulacağı yere, yani Topgözü'ne, sonuç alana kadar yerleşmesi, suyun başının tutulması direnişin başarıya ulaşmasını sağladı. Eğer Yuvarlakçaylılar bu projeye karşı gelmeseler ve Topgözü'nde kamp ve çadır kurmasalar, bugün Yuvarlakçay HES'i yapılmış olurdu.

Yöre halkının kurduğu Yuvarlakçay'ı Koruma Platformu, mücadelenin önderi olarak, yerel mücadeleyi esas alarak, mücadelenin tek sesi oldu ve nihai sonuca ulaşmak için bir taraftan hukuk alanında uğraş verirken, diğer taraftan toplumsal ve siyasal alanda Yuvarlakçay sorununu gündemde tutarak yasal düzenlemelerdeki yanlışları duyurmaya ve düzeltilmesine yardımcı olmaya çalıştı. Hiyerarşik bir yapısı olmadan yaygın bir şekilde yöre halkından her kesimden katılımlarla çalışarak, mümkün olan en geniş şekilde her edindiği bilgiyi paylaştı. Bu şekilde oluşturulan birlik ve beraberlik, mücadelenin zor anlarında insanlara özgüven ve güç sağladı. Yuvarlakçay'da yaşayanlar ile Muğla'da ve ülkenin diğer yerlerindeki destekçilerin güç birliği yapması, bilgi/deneyim paylaşması HES yanlısı bü-

rokrasiye karşı argümanlarımızı güçlendirdi.

Yerelden Küresele Örgütlenmek

Yuvarlakçay'da temel hak ve hürriyetleri kullanarak doğayı ve suyunu korumak isteyenler türlü baskıya uğradı: Gözaltına alındılar, Ormanda olduğu halde 10-15 yıldan beri gözlerine çarpmayan evlerin, işyerlerinin sahipleri hakkında "HES'e karşı çıkmayın, bu size gözdağı olsun" denilerek tutanaklar tutuldu. HES karşıtı orman köylüleri, Orman Kanunu'na muhalefetten Mahkemeye sevk edildi, yargılamaları sürüyor. HES karşıtı eylemlere katılanlar, Yuvarlakçay'da devlet memuruna görevini yaptırılmaktan, izinsiz toplantı ve gösteri yapmaktan 1136 kişi Savcılıkça soruşturuldu, süreç devam ediyor; bazılarının haklarında dava açıldı, yargılandı, beraat etti, kararlar henüz kesinleşmedi.

Tüm olumsuzluklara rağmen, birbirimizden güç alarak doğru bildiğimiz yoldan ayrılmadık. Yuvarlakçay'da yurttaşlar sivil direnişin başarılı olabildiğini gösterdi.

İletişim yollarını tıkayan, yurttaşına, yaşadığı yer hakkında planlanan projeler için "etkili söz" hakkı tanımayan, beş yılda bir oy kullanmaktan ve yargıya başvurmaktan başka idarenin işlemlerinin denetlemeye katılım imkanı bırakmayan (ombudsman aklımda) mekanizmaları zorladık. Uygulanan baraj sistemiyle barajı geçemeyen partilere ya da bağımsız adaylara oy verenlerin temsil edilmediği ve bu sayede en çok oy alan partinin sayısal üstünlüğe sahip olduğu parlamentosu ve atı alan Üsküdar'ı geçtiğinde sonuç veren idari yargı sistemiyle, yurttaşlarının kendini ifade etmesini, dinlenilmesini engelleyen bu sistemde yurttaş olmanın yollarını aradık. İşte bu sistemin içinde örgütlenip, çoğunluğun istekleri ve icraatlarıyla kuşatılmışlığı aşacak yollardan birini denedik. Bulduğumuz yol, binlerce yoldan sadece birisiydi. Yurttaşların, idareyi ve projelerini protesto etme, yapılmasını istememe, projeleri ve izin verenleri eleştirme, gerektiğinde meşru müdafaa haklarını kurmaya çalıştık. Ama bugün gelinen noktada bu anayasal haklarını kullanacak yurttaşlar ölümü, darp edilmeyi ya da zehirlenmeyi, gözaltına alınmayı ya da tutuklanmayı göze almak zorunda bırakılıyor. Yurttaşın kendisini ifade etmesine, idarenin bağladığı sonuç budur. Doğayla birlikte özgürleşmek için Yuvarlakçay nöbet çadırları, Gerze nöbet ve direniş çadırına, Perisuyu'nda nöbet bekleyenlere ve Gezi'nin ağaçları için çadırlarını kuranlara ilham vermiş olabilir. Tekel Direnişinin çadırlarından öğrendiklerimiz, elden ele bir karanfil gibi ekoloji mücadelesinin diğer bileşenlerini etkilemiş olabilir. Önemli olan, taşıdığımız bu ateşin dünyayı güzelleştirmesini sağlamak. Ağaçların ruhuyla dolaşırken, Gezi Direnişçilerini anlıyor, aynı hüznü, aynı isyanı paylaşıyoruz. Yuvarlakçay'dan Gezi Direnişine selam var:

Diren Gezi,

Diren Türkiye

Gerze Direnişinden Gezi'ye Bir Not

Röportaj: Cömert Uygur Erdem, Sinan Erensü

Yeşil Gerze Çevre Platformu(YEGEP) dönem sözcüsü Ferhat Hançer ile Gezi direnişi hakkında konuştuk.

Kolektif Ekososyalist Dergi (KED): Gezi direnişinin beldenizdeki etkileri nasıldı?

Ferhat Hançer (FH): Taksim'de yaşananlar, bize 5 Eylül 2011 tarihinde Yaykıl'da biber gazı ve tazyikli suyla yapılan müdahaleyi hatırlattı. Kendimizi bir anda, 5 Eylül direnişini yeniden yaşıyor gibi hissettik. Sanki kendimizi izliyorduk. Gezi direnişinin çevre odaklı başlaması bizi bu paralelliği kurmaya itti ve Gerze halkı olarak neler yapabileceğimizi değerlendirdik. Sonuçta, 1 Haziran'da Sinop'ta yapılan protesto ve basın açıklamasına katıldık ve orada, Yaykıl'daki direnişimizin Gezi Parkı'nda sürdüğünü vurguladık. Bu arada, her yıl olduğu gibi yine 5 Haziran Dünya Çevre Günü kapsamında hazırlık yaptığımız etkinlikler de Gezi direnişi ile daha da anlam kazandı. Bu sayede, gelekselleşmiş olan 5 Haziran yürüyüşümüze, önceki senelere oranla çok daha fazla kişi katıldı. Yürüyüş sonrasında, hem termik santrale karşı mücadeleye hem de Gezi direnişinin anlamına ilişkin konuşmalar yapıldı. Aynı gün akşam saatlerinde de Taksim direnişine destek olmak amacıyla, sembolik de olsa bir direniş çadırı kuruldu. O çadır, üç gün kadar yerinde kaldı ve ardından 5 Haziran gecesi yaptığımız toplantıda Taksim'deki direnişe destek olmak üzere İstanbul'a gitme kararı alındı.

KED: Gezi Parkı'na vardığımızda nasıl bir ortamla karşılaştınız?

FH: 8 Haziran günü, “Dayan Taksim, dayan Gezi Parkı yüreği-

miz sizinle. Gerze direnişinden Gezi direnişine bin selam” yazan pankartımız ve aynı bu duygularla Gezi Parkı'na vardık. O havayı soluyarak, bizim direnişimizin çok daha üst boyutlarında olan bir direniş içerisinde olmanın verdiği keyfi yaşadık. Oradaki insanlara mücadelemizi anlatma fırsatı bulduk ve açıkçası onların desteğini almak çok hoşumuza gitti. Gezi Parkı direnişi, sermayenin doğaya karşı saldırısına bir tepki olarak doğdu. Sonrasındaysa bu tepki giderek yaşam alanlarından ziyade iktidara ve onun tutumundaki olumsuzluklara karşı bir mücadeleyle evrildi. Yani meselenin sadece “3-5 ağaç” olmadığını biz de farkındaydık ve Türkiye çapında yaygınlaşan bu direnişi gönülden destekledik. Gezi Parkı'na yaptığımız ziyaret sonrasında, akşamları saat 9 ila 10 arasında, tencere tavalarla ilçe merkezinde yaptığımız yürüyüşlerle de bu desteğimizi sürdürdük.

KED: Gezi ile Gerze direnişleri arasında ne gibi somut paralellikler dikkatinizi çekti?

FH: Orada yaşananların bir benzerini 2 sene önce, 10 saat süreyle yaşamış olduğumuz için kendimizi Gezi direnişiyle tamamen özdeşleştirdik. Yani o biber gazı bize geliyor gibiydi ve polis Taksim'den her çekilişini, bizim Yaykıl'dan çıkardığımız termikçi şirket olarak algılıyorduk.

Ayrıca bizim de Yaykıl'daki direnişimizde, toplumun her kesiminden birileri vardı. Hatta AKP'liler dahi vardı. İnsanlar, siyasi görüşleri ya da yaşam tarzlarındaki farklar gözetilmeden polis şiddetine eşit derecede maruz kalmışlardı. Taksim'de de AKP bayrağı dışında, her siyasetin bayrağını gördük. BDP bayrağının yanında TGB bayrağının asılı olması, hemen yakınında ülkücü-

lerin bulunması gibi durumlar halkın birlikteliğini simgeliyordu. Bu birliği sağlayan da başta başbakan olmak üzere iktidarın fütursuzca herkesi dışlayan ve küçümseyen üslubuna karşı artık kimsenin sabrının kalmamış olmasıydı.

KED: Gezi sürecinin Gerze'deki mücadeleye herhangi bir katkısının olacağını düşünüyor musunuz?

FH: Açıkçası, Gezi Parkı'ndaki ağaçlar için bu kadar büyük bir mücadele veriliyorken, Gerze'nin Yaykıl Köyü'ndeki 85 hektarlık orman alanının yok edilmesine karşı tüm dünyanın ayağa kalkması gerektiğini düşünüyoruz. Gerze'deki mücadelenin hukuki noktası, orman alanlarında termik santral kurulmaması yönündeki karar. ÇED süreci de bu yüzden durduruldu. Devletin resmi raporlarında da bu “orman alanı,” “yaşam alanı” vurguları yapılıyor. O yüzden Gezi Parkı nasıl bir yaşam alanı ise, Yaykıl'da termik santral kurulması düşünülen alanın da bir yaşam alanı olduğunun vurgulanması gerekiyor. Eğer meseleye sadece ağaçlar açısından bakarsak, Gerze'de Gezi'dekinin yüzlerce misli ağaç için verilen bir mücadele söz konusu. Ancak buna ek olarak, balıkçılığın yok olması ve yaklaşık 300 hanenin göçe zorlanması gibi tehlikeler de söz konusu. Asırlardır sürdürülen bir yaşamın, bir kültürün başka yerlere sürülmesi, yok edilmesi tehlikesi var. Gerze halkı işte tam da bu sebeplerden ötürü ölümüne mücadele edeceğini söylüyor. Bizi soruşturmalar, davalar yıldırılmaz. Buradaki direnişin bir anlamda, Gezi direnişine ilham verdiği yönünde düşünenlerimiz de var ve bu direniş bizleri daha da motive etti.

KED: Gezi direnişi sırasında hükümet yetkilileri tarafından ortaya atılan, belediye merkezli proje referandumu önerisi hakkında ne düşünüyorsunuz?

FH: Referandum önerisinin büyük bir samimiyetsizlik taşıdığına inanıyoruz çünkü belediye başkanlarının kendi siyasi konumları, mücadeleleri yönlendirebiliyor. Kıyaslayacak olursak; Gerze'de böyle bir belediye başkanımız olmasaydı, mücadelemiz bu kadar ivme kazanamayabilirdi. 3 Mayıs 2010'da burada ÇED'le ilgili bir bilgilendirme toplantısı düzenlendi. Bazı yerlerde bu toplantılar, sadece köy kahvesi, konferans salonu gibi yerlerde yapılırdı Gerze'de geniş katılım olacağı düşünülerek kapalı spor salonu tutuldu. Şirket bunun kendi lehine olacağını sandı ama toplantı termik santral karşıtlarının geniş katılımıyla gerçekleşti ve protestolara sahne oldu. Sonucunda da o toplantı yapılamadı çünkü halkın büyük bir kesimi zaten termik santral yapılmasına karşı çıkıyor. Yani, Gerze'de bu konuda bir referandum yapılmasına başta termik santrali yapacak olan şirket olmak üzere kimse yanaşmaz. Gezi Parkı referandumunda ise durum daha farklı. iktidarın siyasi bir şovla, propagandayla durumu kendi lehine çevirmesi çok kolay çünkü zaten İstanbul'daki seçmenin çoğu AKP'yi destekliyor. Dolayısıyla, Gezi Parkı'nın AVM'ye dönüştürülmesi ile burada termik santral kurulmasına ilişkin halk referandumları tamamen zıt sonuçlar doğurabilir. Biz burada rahatlıkla referandum talep edebiliriz çünkü oyların açık farkla termik santral yapılmaması yönünde çıkacağına eminiz.

KED: Sizce Gezi Parkı direnişi ile yerel mücadeleler arasında nasıl bir etkileşim sağlanabilir?

FH: Şimdiye dek birçok kesimden YEGEP'e, çeşitli toplantılara katılım çağrıları geldi. Örneğin 29 Haziran'da hem Greenpeace tarafından İstanbul'da yapılacak bir eyleme hem Taksim'deki bir basın açıklamasına hem de Fındıklı Parkı'nda düzenlenen foruma davet edildik. Ancak aynı zamanlarda olan bu etkinliklere YEGEP olarak katılmadık ve neticesinde bu üç farklı grubun, aynı anda aynı yerde olduğu bir etkinliğe katılmamız diye düşündük.

Şu sıra yaşananlara dair biraz da dışarıdan yaptığımız gözlemlere dayanarak yaptığımız çıkarım; her siyasi örgüt etrafında oluşan çevreci kuruluşun diğer çevreci grupları da yanına çekmeye çalışıyor olması. Ancak biz herkese eşit mesafede olduğumuzun ve desteğimizin gereken her yerde olacağını altını çiziyoruz. Elbette günün koşullarına ve maddi durumumuza bağlı olarak tüm çevre örgütleriyle birlikte olmaya çalışıyoruz. Yani bu açıdan, sadece bir siyasi görüşün temsil edildiği bir platformda yer almaktansa çevre platformlarının tümünü kapsayan, Türkiye genelinde bir örgütlenmenin daha doğru olacağını ve böyle bir birlikteliğe sıcak baktığımızı da her zaman ifade ediyoruz.

KED: Gezi örneğinden yola çıkarak Türkiye'deki ekolojik mücadelesinin geleceğini nasıl görüyorsunuz?

FH: Gezi direnişinin 5 cana mal olması herkes gibi bizleri de çok üzdü. Ancak, birlikte mücadelenin, birlikte bir şeye karşı çıkmanın bu şekilde yüzeye çıkması, biriken pasifizmin sokaklara dökülmesi ve bunun haftalarca sürmesi bizi umutlandırıyor. Gezi direnişi, iktidara ve sermayeye bundan sonra doğru adımlar atmaları gerektiğini öğretmiştir. Çünkü örneğin, mahkeme kararı ile Gezi Parkına AVM kurulmasının engellenmesi, mahkemenin tek başına verdiği bir karar değil, toplumsal bir direnişin, toplumsal bir baskının sonucudur. Bu sürecin tamamı, yerel direnişlere de güç katmıştır ve bundan sonraki mücadelelerimiz açısından yol gösterici konumdadır. Yani o genç kesimin, siyasi görüşü ne olursa olsun toplumsal muhalefetin içerisinde yer almış olması sevindirici bir şeydir. Gezi Parkı direnişinin ortaya çıkan en önemli sonucu da budur. Buradan yola çıkarak, ülkemizde duyarsız bir gençlik olmadığını, çok daha güçlü bir direnişinin bundan sonra var olacağını ve yerellere de yansıyacağını, böylece doğaya saldıranlara karşı direnenlerin mücadelelerine ilham kaynağı olunacağını söyleyebiliriz. Biz bunu ters ten okuyarak, Yaykıl'daki direnişimizin İstanbul'dakine ilham olacağı çıkarımında bulunmuştuk fakat Gezi Parkı direnişi, Türkiye'deki ekolojik mücadelesi tarihinde yerini almış ve çok derslerin çıkarılabileceği bir kaynak durumundadır.

Deniz Özgür: Kır ve Kent Hareketlerinin Birliği Meselesi

Pratikleşti

Röportaj: Ozan Karaman, Sinan Erensü

Gezi Direnişi başlamadan çok önce Taksim Meydanı'nın kimliksizleştirilmesi ve yok edilmesi projesine karşı oradaydı. Üç beş ağaçla birlikte, üç beş kişi çadırları ve nöbetleriyle Gezi Parkı'nın ortak kamusal varlığını korumak için çalıştılar. İmece Toplumun Şehircilik Hareketi üyesi Deniz Özgür ile Gezi öncesi ve sonrasında kır ve kent hareketlerinin ilişkisi üzerine konuştuk. Emek Sineması, İnci Pastanesi ve mahallelerden süzülüp gelen, ruhunu Yuvarlakçay'dan ve Gerze'den alan bir hareketin olgunlaşma ve kendini biriktirme zeminlerinin nereye doğru evrileceğini, Gezi'nin olanak ve sınırlarını tartıştık.

Kolektif Ekososyalist Dergi (KED): Gezi sürecinin taşıyıcısı olarak Taksim Dayanışması'nın ön plana çıktığını süreç içinde yaşayarak gördük. Gezi sürecini tek bir örgütsel ilişkiye, ağa ya da oluşuma hasretmeye yönelik eğilimleri siz nasıl değerlendiriyorsunuz?

Deniz Özgür (DÖ): Taksim Dayanışması, Taksim'in mekânsal, tarihsel, sosyal kimliğinin alt üst edilmesine yönelik bir girişim olarak doğdu. Bu süreç Gezi Direnişi'nden aylar öncesinde ortaya çıkmıştı. Gezi sürecinde, Taksim Dayanışması, kurumların bir aradalığını sağlamaya ve organizasyonel bazı ihtiyaçları karşılamaya yönelik bir örgütlenme biçimine büründü. Ancak yine de tek başına Gezi'yi Taksim Dayanışması üzerinden okuyamaz. Ama yaygın medyanın genel algısı bu yönde tezahür etti.

KED: Aynı zamanda Taksim Dayanışması içinde pek çok örgütlenme olduğunu biliyoruz, ancak bu kurumsal kimlikler pratik nedenlerle Taksim Dayanışması içinde eriyik hale geldi; mesela Müşterekler, İmece...

DÖ: Aslında Müşterekler de pratik nedenlerle, Taksim Dayanışmasının bileşeni haline gelen ama daha kurumsallaşma, örgütsel formunu belirleme ve hatta örgüt olup olmadığına karar verme sürecini tamamlamış bir yapı bile değildi. Bu dönem hızlı ve pratik kararlar alınması gereken bir dönemdi. Müşterekler yapısını oluşturan 6-7 örgüt var ve bu örgütler müşterekleri bir toplumsal hareket ağı olarak nasıl kurabiliriz üzerine kafa yoruyorlar, bir örgütsel ifade olmaktan çok toplumsal hareketler arasında nasıl bir ilişki kurulabilir; bunun için yola çıktık. Ancak olağanüstü bir dönemde örgütsel refleksler gösterdi Müşterekler. Evet, Taksim Dayanışması nasıl bir anda içine aldığı kurumları temsil ettiyse, bir an için Müşterekler de böyle bir işlev üstlendi. Ama bu durum, geçici bir durumdu. Müşterekler tartışması bizim için bir örgütsel formu işaret etmekten çok, toplumsal hareketler arası bir ilişki zemini ve kamusal tartışma alanı olarak anlamlandırıyor. Ortak pratikler, ancak ortak düşünce zeminleriyle mümkün. Bu zeminin inşa aşamasına geçmesi için tartışılması gereken pek çok husus var.

KED: Aslında üzerinde durmak istediğimiz noktalardan birisi tam da bu, Şimdi Ekoloji mücadelesinin kırsal ve kentsel görünüşleri arasında bir konsolidasyonun Gezi süreci içinde yakalandığını düşünüyorum. Uzun yıllardır fikri ve pratik olarak yaşanan bir birikimin sonucunda, Gezi'nin toplumsallaşması ve etki alanının genişlediğini görüyoruz. Siz, Kır ve Kent hareketlerinin birbirini böylesine güçlü bağlarla etkilediğini düşünüyor musunuz?

DÖ: İmece'nin kardeş bir örgütü var, Ekoloji Kolektifi. Biz İmece olarak daha çok, kentsel mücadele pratikleri içinde yol alıyoruz. Kentsel dönüşüm, yenileme, mekansızlaştırma; Ekoloji Kolektifi ise daha çok kırsal mücadele pratiklerine yüzü dönük olarak faaliyet yürütüyor. Termik Santraller, Hes, Nükleer, Çöp, Ekosistemin genel ve özel sorunları. Ama bu iki örgütün ortak bir perspektifi var. Bu ortaklık alanda yürüttükleri mücadelenin birbirlerini beslemesine zemin hazırlıyor. Kır mücadelesinin biriktirdiği mücadele ve örgütsel deneyim kentsel mücadelenin biriktirdiklerinden daha fazla. Kent mücadelesinin yumuşak karnı ise mülkiyet meselesidir. Barınma hakkı ve kent hakkı kavramı ekseninde yürütülen mücadele, müşterek kamusal alan savunusuna dönüşmedi. Öncelik, insanların kentte gündelik ihtiyaçlarını sürdürmesine yönelik taleplere yönelmiş durumda. Kır mücadelesinin ise daha ortak alana hitap eden bir yönü var. El konulan dere için mücadele edenler, ekolojik alanlar için mücadele edenlerin öncelikli derdi kendi barakasının savunusu veya mülkiyetinin savunusu değil. Mücadelenin önceliği kendi mülkiyeti üzerine saldırının savuşturulmasına yönelmiş durumda değil. Ortak alanların savunusuna yönelmiş

bir mücadeleden söz etmek mümkün. Tabi bu anlamıyla kırsaldaki deneyimlerin, kentsel mücadele pratiklerine aktaracakları önemli bir birikimi olduğu ortadaydı.

KED: Kırsalda da örgütsel mücadelenin gündeminde mülkiyet sorunları olduğunu es geçmeyelim.

Tabi ki hiçbir şekilde alanın kullanılması, kişisel çıkarına tekbül etmiyor demek istemiyorum. Ama verilen mücadelenin, ortak alan savunusunun baskın karakteri bu kullanım değeri meselesi. İşte İmece'nin özellikle kentsel mücadelede temel olarak sıkıştığı mesele bu kentsel alanda özel mülkiyet meselesiydi. Tapu veya konut talebi arasında gelişen pratiklerde bize daha çok teknisyen olarak bakıldı. Biz bu nedenle, bu araçsallaştırma nedeniyle birer uzman olarak görülmeye başladık. Pek çok kentsel mücadele alanında, bizim politik olarak varlığımız, kamusal alan vurgularımız toplumsallaşmadı. Kişilerin tapularının alınmasına ya da barınmalarını sağlamaya yönelik bir uzmanlık bilgisi temin eden yapılar olarak görülmemize neden oldu. Bu pratikleri biz yıllarca yaşadık. Ama şimdi artık yavaş yavaş kent merkezlerinde ve mahallelerde kent hareketleri doğuyor. Mahallelerle bağımız kopmadı ve fakat bizim politika yürütmek için mahalle örgütlülüğünün doğmasına zemin olacak süreçler doğuyor. Politik varlığımız, ortak kamusal alan savunusu üzerinden biçimlenen bir ortaklaşma mücadelesidir. Bu yönüyle de İmece'nin ve genel olarak kent mücadelesinin örgütsel olarak Gezi süreci öncesinde Emek Sineması'nın ortak kamusal alan vurgusu temelinde biriktirdikleri, tam da kırsalda ortaya çıkan pratiklerin veya ortak sözümüzün kentsel mücadele içinde pratikleştiği anlamına geliyordu. Kırsalda ortaya çıkan, ortak müşterek algısının ilhamı kentte ortaya çıkıyordu. Biz Tarlabası mücadelesinde 2008, 2009'da ortaya çıkan mülkiyet kavgaları ve hayal kırıkları sonrasında yeni bir sürecin tarif edilmesi gerektiğini gördük. Tam bu dönemde, IMF'ye ve Dünya Bankası'na karşı Direnistanbul pratiğinin izleri üzerinden yeni oluşumlar İstanbul'da doğuyordu. Örneğin bu pratik üzerinden, Karadeniz İsyandadır Platformu ortaya çıktı ve kent merkezinde ekoloji mücadelesine önemli katkıları oldu. Tabi kentte, ortaya çıkan bu çok yönlü tarzların birbirine eklenerek geliştiğini görmek ve söylemek mümkündür. Keza, Göçmen Dayanışma Ağı da bu sürecin içinde örgütlendi. Bu pratikler hem kentsel mücadelenin mülkiyet ilişkilerine sıkışmasından hem de kırsal pratiklerin ortak kamusal alan hafızası üzerinden doğuyordu. Tam bu süreçte işte hem kent hem de kır mücadelesinin harmanlanacağı örgütlülükler ortaya çıkmaya başladı. Toplumsal cinsiyet, göçmen, emek mücadelesinin değişik veçheleri olarak ortaya çıktı.

KED: Express'te yapılan röportajında Emek Sineması mücadelesinin taze pasta ve keyifli sinema mücadelesi olarak algılandığını söylemişsin, bununla tam olarak neyi kast ediyordun?

DÖ: Sosyalist solun geneli, Emek Sineması mücadelesini küçük burjuva mücadelesi veya inci Pastanesi için verilen mücadeleyi profiterol mücadelesi olarak okudu. Sosyal yaşamın

AVM'leştirilmesine karşı ortak alanının yeniden kurulması mücadelesi olarak görmedi. Ortak hafızanın kurulmasına engel olan bu algının yarattığı tahribata karşıydı söylediğim. Sosyalist solun, şimdilerde aşımaya başlanan, genel algısı üzerinedir. Ama bu algının Gezi sürecinde kırıldığını gördüm. Sosyalist sol içinden kimi gruplar, eğer Emek sineması mücadelesi olmasaydı, Gezi Mücadelesi olmazdı diyebildiler. Bu önemli bir aşamadır. Emek Sineması için 6000 kişi aynı anda sokağa çıktı. Bu önemlidir. Bugün bir anda bu kadar insanı pek az örgüt bir araya getirir. Nobranlaşmış siyasete ve kentin, kültürün ranta kurban edilmesine karşı bir reflektir bu. Bu refleks, Gezi sürecine taşıdı pek çoğumuzu. Aynı zamanda müşterek kamusal alan algısının biriktirdiği deneyim üzerinden Gezi olgunlaştı. Kent pratikleri açısından kamusal alanın önemi, toplumsal hafızanın kent kültürü içindeki yeri ve bu yerin bir burjuva değeri değil tam da toplumsal açıdan yoksun ve mağdurların kurucu değeri olarak kamusallaştırma ve buna yönelik pratikler açısından Emek Sineması mücadelesi önemlidir. Emek sineması, İnci pastanesi gibi değerleri savunmak, gazoz siyaseti demek değildir diyebilmek Gezi sonrasında daha fazla mümkün oldu. Ama belki de ilk kez, kentsel siyasete tekbül eden bir pratik zincirleme olarak yaşandı. Okuluma Dokunma eylemleri, Emek Sineması süreci ve sonrasında gelen Gezi direnişi, İstanbul açısından ortak kentsel mekanın yeniden inşa edilmesi gerekliliğini ortaya koydu. Bu sürecin bize öğrettiği bir şey daha var, Emek Sineması mücadelesinden elde edilecek pratik somut sonuçları, sadece taleplerimize indirgememeliyiz. Biz taleplerimizden daha fazlasını yani ortak kamusal alanının nasıl inşa edilebileceğini deneyimledik. Örneğin Gezi sonrasında şimdi yine Taksim'de bir alanı park haline getiriyoruz. Bu yeteneği kazandık diyebiliriz.

KED: İnsanlar Ekmek Mücadelesinde iken, İnci Pastanesi için mücadele edin demek pasta yiyin demek olarak okundu galiba.

DÖ: Evet tam da böyle. Karikatür bir sosyalizm algısıdır, işte bu. Ama bir arkadaşın bir radyo programında söylediği gibi, profiterol mücadelesi sınıf mücadelesidir. Sınıf toplumsal hafızasıyla yeniden inşa edilir. Emekçilerin toplumsal hafızasını yıkan yeni zenginlerin yaşam biçimleri karşısında geçmişini yeniden kurma çabasıdır. Bu aynı zamanda ortak mirasın, müştereklerin emek cephesinde somutlaşması için önemlidir.

KED: Gezi'de yine iki şey dikkatimi çekti birincisi nöbet eylemleri, ikincisi çadır eylemlilikleri bunlar da kırsal temelli pratiklerden devşirilen tarzlar değil mi?

Aslında bu eylemler hem kent hem kırsalda paralel gelişti. Örneğin Tekel İşçilerinin Ankara'da yürüttüğü eylemliliklerde, Sakarya Caddesi üzerine çadırlar kuruldu. Bu alan müşterekleştirildi. Sabaha kadar nöbet tutuldu. Ama kırsalda tabi bu hafıza daha eskidir. 2000'li yılların başından itibaren bu tarz eylemler yapıldı. Bu eylem biçimi toplumsal hafızaya işlendiği için kuşaktan kuşağa bir pratik olarak taşındı. Yuvarlakçay örneği, Loç Va-

disi örneği bu eylem biçiminin çadır kurarak nöbet tutmak ve yaşam alanını korumak tarzında gelişen ve yaşam alanını müş-tereleştirme niyetine yönelik eylem biçimleriydi. Bu eylemlilikler, kolektif yaşam biçimleri, Gezi'nin öncüsüdür. Gezi'de ortaya çıkan Kürt-Türk kardeşleşmesi ritüelleri de aslında yine Tekel gibi yakın dönem pratiklerinde pişti. Bu nedenle, Gezi'nin enternasyonal karakteri kökenini bu tarihsel hafızasından alıyor. Sonuçta liberalizm, bencilleştirerek insanları yalnızlaştırdıkça direnişler de bu üzeri örtülen açlık zeminlerinde filizleniyor. Zenginlik içinde bir dayanışma ruhu gelişiyor. Bu yoksulluğun paylaşılması değil, zenginliğin ortaklaştırılması olarak ortaya çıkan direnişlerdir. Bu nedenle de birikiyor. Toplumsal hafızadan silinmiyor, yaygın medyada itibarsızlaştırmaya yönelik faaliyetler toplumsal dayanışma pratiklerinin daha fazla güçlenmesine neden oluyor. İhtiyaçların ortaklaşması temelinde gelişen bu sonsuz güven duygusu aynı zamanda liberal yabancılaşmanın yarattığı yıkıma karşı gelişen bir toplumsal örgütlenme pratiğidir. Burada kır ve kentin ortak enstrümanları olan nöbetler ve direniş çadırları etrafında örülen dayanışmanın, nezaketin, keyif almanın ve kardeşleşmenin toplumsal alana yansıdığı pratikleri ileriki yıllarda göreceğiz. Direniş süreçlerinin ortaya çıkardığı değerlerin toplumsallaşması uzun yıllar sürer ama bu pratikler kolay kolay silinemez. Ama direniş alanları sönümlendiğinde bu değerlerin kuşatan kuşağa aktarılmasının yollarını arayıp bulmak zorundayız. Bu hafızanın silinmesine yönelik pratikler iktidar tarafından her daim üretilmektedir.

KED: Bir de şunu merak ediyorum, Kentte beliren bu mücadelelerin, kırsal mücadelelere bir etkisi oluyor mu?

DÖ: Bence kesinlikle oluyor, olacak. Biz yıllarca nasıl Gerze Mücadelesi'ne, Yuvarlakçay Mücadelesi'ne imrendiysek, Fırtına'da ve İkizdere'de, Bergama'da biriken mücadeleler bu süreçlere yansdıysa şimdi birikenlerin de orta vadede kırsal mücadeleye etkisi ve katkısı olacaktır. Örneğin 2007 yılında Sulukule'de kentsel yenileme projesine karşı mücadele başladığında ortalıkta kente dair, mahalleye dair bir örgütlülük bile yoktu. Çok kısa süre içinde kentte pek çok ortak deneyim çıktı. Bu deneyimlerin birikerek, bizi son sürece getirdiğini görmeliyiz.

KED: Mahalle örgütlenmelerinin düzeyini nasıl görüyorsunuz peki, mesela Sarıyer'de kooperatifleşme deneyimini?

DÖ: Bu modeller önemlidir. Ama hala örnek alınabilecek bir olgunluk düzeyinde değildir. Ortak alan algısının, bir siyasal mücadele alanı olarak örgütlenmesi için bu tür araçlar gerekiyor. Evet, evine sahip çık, güvenli bir apartmana tıklılma demek önemli ve fakat senin birlikte varolduğun okuluna, parkına sahip çık da demek gerekiyor. Mücella Yapıcı'nın dediği gibi, "ortak alana sahip çıkamayan evine de sahip çıkamaz". Ortak alanların korunması meselesini Emek Sineması sürecinde pratik olarak yaşadık, Haydarpaşa'ya, Okullara, ortak alanlara sahip çıkmaya devam ettik. Ama Taksim Yayalaştırma projesine

karşı çıkarken tam bir yıl bu ortak alan algısını toplumsal mücadeleye anlatmaya çalıştık. Gezi sürecinin arkasında işte böyle bir birikim var.

KED: Gezi Parkı süreci sonrası, 17 Haziran'da Abba-sağa Forumu'nun hemen örgütlenmesini nasıl görüyorsunuz?

DÖ: Taksim'de 15-16 Haziran gününe kadar çatışmalar devam etti. Ardından hemen Çarşı Grubu muazzam bir önderlik yaparak foruma çağrı yaptı. Ardından da tüm parklar forum alanı haline geldi. 27 Mayıs gecesi biz 10 kişi Gezi Parkı'nda çadır daydık. Bir çağrı yaptık. Sabah 2 çadır ve yaklaşık 30 kişi gelmişti. İlk şiddetli saldırı ardından, 29 Mayıs gecesi onlarca çadır geliyordu. Gelen insanların tipolojisine bakarak," insanların parkı işgali gelmiş" diyordum. Çadır simgesi, aklımıza occupy wallstreet hareketini getiriyordu, son olduğu için belki. Öncesinde Tahrir meydanına kurulan çadırlar vardı. Ama hepsinden önce bizim toplumsal muhalefet tarihimizde önemli bir durak olarak Tekel işçilerinin başkent'in göbeğine kurduğu çadırlar vardı. Ama şu farkı da belirtelim. Tekel'de çadır, istediğini elde etmek için sürekli orda olma iradesiydi. İşçilerin, Ankara'da olmaları, Meclis'e baskı yapmaları gerekiyordu. Bunun için Türk-İş'in önünde çadırlar kuruldu. Gezi'de ise devletin doğrudan saldırısını engellemek ve parkı korumak için çadırlar kuruldu. Bu nedenle bu çadır meselesi sürecin önemli bir belirleyeni olacaktı, oldu da. Ancak bu enstrümanları bir ve aynı şey olarak da görmemek gerekiyor. Bir araç olarak çadırlar ya da alanın başında nöbet tutmak, Türkiye'de hukukun tesisi için gerekiyor. Vahşi neoliberal dönemin tahribatları karşısında insanlar bu tür araçlar kullanıyorlar, daha doğrudan eylemlilikler geliştiriyorlar. Çünkü şunu biliyor artık herkes, güvenilebileceğin bir hukuk sistemi yok; bir kamu yönetimi yok, adalet yok. Açtığın davayı kazansan dahi, bunun bir garantisi yok. O nedenle, korumak istediğin alana sahip çıkacaksın; orada olmazsan o alan da olmayacak! Üçüncü Köprü'de örneğin ÇED yok, kuzey ormanlarında ÇED yok, kredi şirketlerinden para almak için sahte ÇED yapıyorlar. Mecburen gidilip bu ormanlara bu ağaçlara sarılarak bu hayat savunulacak. Özellikle Afet Yasasıyla birlikte, tapu güvencesi ortadan kalkacak. Taşınmaz mülkiyetinin güvencesi orta sınıfların ellerinden alınıyor, bu nedenle önümüzdeki beş on yıl içinde bu tahribat, önce ortak alanları sermayedarların malı haline getirecek, sonra da tek tek insanların tapuları ellerinden alınacak. Biz şimdi ve gelecekte insanların gözlerini ve duyargalarını bu dönüşüme karşı açmaya devam edeceğiz.

Bir Parkı Savunmak,

Hayatın Kendisi İçin Bir Mücadeleye Dönüşür

Selçuk Balamir

Fotoğraf: Ahmet Eren Öztürk

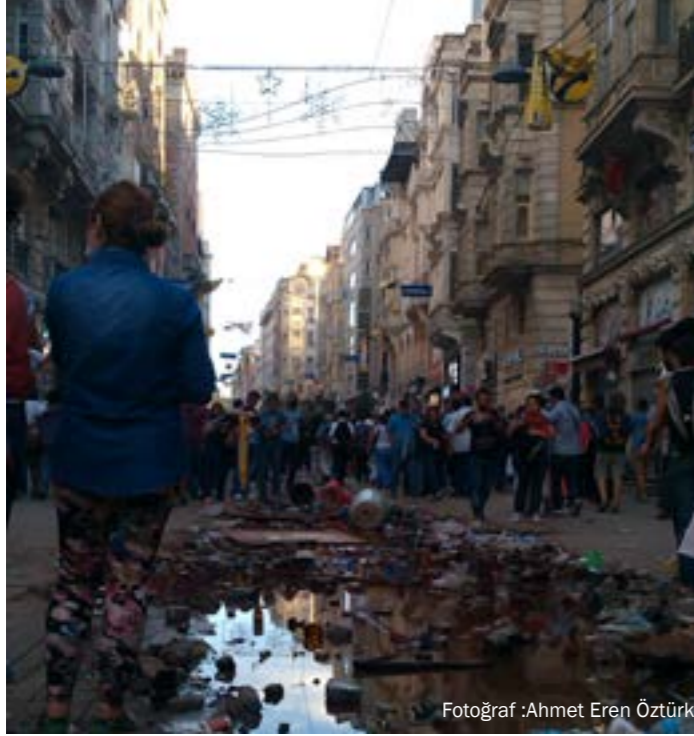
Dünyaların çarpıştığı, mücadelelerin kesiştiği Haziran ayı tek bir görüntüyle açıldı: yanan çadırlar. Hani şu iki saniyede kurulan, ve son iki yılda çok sayıda umudun ve beklentinin sembolü olan Quecha çadırlarından. Gün doğumunda hunharca ateşe verilmeleri kabullenilecek gibi değildi; son yılların hiç bir işgal eyleminde yaşanmamış bu şiddet, bir hafta sonrasında gideceğim kendi ülkemde cüret edilmişti. Kolluk güçleri adeta "diğer ülkelerdeki hareketlere özenmeyi aklınızdan bile geçirmeyin, yeni adet çıkarmayın, kalkıştığınıza pişman ederiz" dercesine gözdağı vermişti.

Sökülen ağaçlar, yanan çadırlar. Bu nesil halihazırda sınırlar ve kıtalar ötesindeki yaşatlarının meydanlara çadır kurarak eylem yapmasını sosyal medyadan takip etmiş ve benimsemişti. Benzer bir hareketin burada filizlenmesine karşı müdahaleye göz yumamazlardı. Belki de, çoktan yabancılaştığı vatandaşlarından çok, yabancı dünyadaşlarının dayanışmasına güvenerek

gitti desteğe. Eğer ki bu beynelmilel sembole sahip çıkarlarsa, biliyorlardı ki yine sosyal medya üzerinden takip edecek dünya da onların mücadelesine sahip çıkacaktı. Ben bu düşüncelerle yola çıkarken, dünya gözlerini Gezi'ye çevirmişti bile.

Gezi'den dalga dalga yayılan enerji, daha İstanbul yolundaki uçakta kendini belli etti. Konu hakkında not tuttuğumu gören hostes, beni coşkuyla ve yüksek sesle soru yağmuruna tuttu; destek için mi geliyordum? yurtdışında nasıl bir yankı uyandırmıştı? Kendisi de görevi biter bitmez soluğu Taksim'de alacaktı. Kimi yolculardan alkış geldi. Coşku, enerjinin merkez üssüne yaklaştıkça arttı. Yol üzerinde benzer muhabbetler her köşe başında yaşanıyor, yaşlı teyzeler polisleri azarlıyor, her metro durağında alkış kopuyordu.

Taksim'e vardığımda, direniş birinci haftasını tamamlamış, dünyanın metro erişimi olan belki de tek işgaline özgürlüğe su-

Fotoğraf :Ahmet Eren Öztürk

samış onbinler akın ediyordu. Park'ta, meydanda ve barikatlarda, ne bildik Cumartesi akşamı kalabalığına, ne de mitinglerin durağan kitlelerine benzer ortam vardı; akışkan bir çokluk, tam anlamıyla fevkalade bir 'hareket' vardı —huzursuz, coşkulu, başına buyruk bir halk.

Barikatler başlı başına bir siyasi bildiri niteliği taşıyordu. İnşaat malzemeleri ve polis bariyerlerine, bizzat inşaate ve polise karşı yeni işlevler kazandırılmış, zehir şifaya dönüşmüştü. Bir zamanlar yol kesen, ufuk daraltan bir reklam panosunun içi boşaltılmış, çerçevesi özgür bölgeye buyur eden bir geçit kapısı oluvermişti. Şehre hakim olan, yeşile geçit vermeyen gri kaldırım taşlarının, altlarındaki kumsalı serbest bırakmanın verdiği keyifle yüzleri gülüyordu.

“Gezi-kondu” çadırlar, rasgele gerilmiş tenteler, alelacele kartona yazılmış sloganlar gibi, dünyadaki diğer işgallerden tanıdık tüm öğeler, doğanın/yaşamın boşluk korkusuyla hareket edencesine o kadar çok sayıdaydı ki burada, ağaçların gölgesinde serbest bir köşe bulmak neredeyse imkansızdı. Terkedildiği kaderinden kurtarılan AKM'nin cephesi, bir taraftan ikonik 1 Mayıs 1977 afişini hatırlatsa da, asıl Gezi'ye sahip çıkan yeni siyasetin çoksesliliğini tek kareye sığdırmayı mümkün kılıyordu. Meydanda ise, imha edilmiş buldozerler ve ters çevrilmiş polis araçları, nasıl da barışçıl sivil itaatsizlikle meydan okuyucu isyanın birbirlerini tamamladığına, aynı tutkuyla hareket edip aynı mekanda buluştuklarında etkin olduklarına canlı tanıklık ediyordu.

Gezi Direnişi ikinci haftasında, indignados ve #occupy işgallerine kıyasla daha kapsamlı, fakat Syntagma ve Tahrir başkaldırılarına kıyasla daha sınırlı bir rota izledi. Bir taraftan avukatlar tutuklanır, doktorlar soruşturulur ve gazeteciler susturulurken,

Erdoğan 24 saat içinde “iş bitirme” emri verdi valisine. Vali de velilere çocuklarını eve çağırma emrini öğütledi, ancak bu gözdağı tutmadı, ve anneler canlı kalkan olarak meydana indiler. Gece boyu süren piyano resitali gerginliği azalttıysa da, biriken enerjiyi yeni direniş biçimlerine dönüştürmek, daha güçlü dayanışmalar inşa etmek ve daha kapsamlı kitlesel eylemler düzenlemek için zaman azalıyordu. Önümüzde uzun bir hafta sonu vardı; inisiyatifi elden bırakmayıp, hükümeti paralize edecek ve sermaye akışını kesintiye uğratabilecek yöntemler geliştirmek gerekiyordu. Bize dayatılan kasvetli gelecekte daha iyisini kendi kendimize üretebileceğimizi göstermiştik; artık bunu süreklileştirmek gerekiyordu.

Cuma gecesi bastırılan sağanak, parkta coşkulu bir telaş yarattı. Şemsiye, yağmurluk, çadır ve tentelerin altında, biriken suları akıtmak ve başlıklarını yağmurdan korumak için hummalı bir dayanışmaya girişildi. TOMA'ların acımasız, tazyikli, kimyasallı sularına kıyasla, bereket yağmuruyla mücadele etmek keyifli sayılırdı. Fakat uzaklarda bir yerlerde emirler verilmiş, geri sayım başlamıştı. O uzun haftasonu yağmurla başladı, yağmurla bitti. Kaldırım veya barikat, kalkan veya baret, polis veya çapulcu ayırt etmeksizin her şeyi yıkadı. Fakat şiddetin izleri ne yaralı bedenlerden ve kırılğan hayallerden kolay kolay silinebilir, ne de eli kanlı, gözü dönmüş iktidarı belgeleyen görsel kayıtlardan. Bundan böyle onların yolu giderek zorlu ve zahmetli olacak; bizimkisi ise daha da genişleyerek devam edecek.

Park tahliye edildikten sonra bizler diğer her yerde tekrar buluştuk, tıpkı Tahrir, Syntagma, Zuccotti ve diğer meydanlarda olduğu gibi. Gezi'deki ateş kısa ömürlü oldu, fakat az zamanda çok yere sıçrayıverdi bile. Şimdi öncelikli görevimiz, sürdüren ve uyuşturan teslimiyete geri dönüşü imkânsızlaştıracak, daha önce görülmemiş taktikler geliştirmek olacak. Müşterek direnişimizi yöntemlerimizin çeşitliliğiyle, gündelik yaşamı siyasallaştırarak, bastırılmış kamusal alanları yeniden ele geçirerek, ve yenilmez 'hakikate adanma'mızla (Satyagraha) inşa edeceğiz.

Geçen onyıl da iki eksende biriken hoşnutsuzluğun, iki tip yaşam siyasetinin kesişmesine tanık olduk; doğal yaşam ve kültürel yaşam. Kesilen ağaçlar ülkenin dört bir köşesindeki çevresel tahribatı kente taşıdı, Gezi parkı kamusal alanların kuşatılmasına karşı savunuldu, ve neoliberal kentin tüketimcilik ve soylulaştırma aracı alışveriş merkezine karşı konuldu. Bir tarafta bu semboller müşterekleri ve ekoloji mücadelelerini işaret ederken, diğer tarafta da muhafazakar otoriterliğin dayattığı ideolojik/biyopolitik programın tehdidi altındaki yaşam tarzları ve özgürlüklerin sahiplenildiği bir hareketin doğuşunu deneyimledik. Bir arada ele alındıklarında, Türkiye'ye aşırı sermaye akışıyla, siyasal iktidarın aşırı birikiminin el ele ilerleyişine direnen, krizin değil turbokapitalizmin tetiklediği yeni bir mücadele döngüsünün parçasıyız artık. Tıpkı Atina'dan gelen dayanışma mesajının fevkalade özetlediği gibi: “Kapitalizmin sağlayabildiği yegane şey, alışveriş merkezleri ve boğucu gaz olmuşsa, bir parkı savunmak hayatın kendisi için bir mücadeleye dönüşür.”

Fotoğraf :Merthan Özcan

Her Yer Taksim, Her Yer Dersim

(ya da Dersimli Kızın Gözlerinden Fırlayan Oklar)

Merthan Özcan

“Ben sizin yalan ve hilelerinle baş edemedim, bu bana dert oldu.

Ama ben de sizin önünüzde diz çökmedim,

Bu da size dert olsun.”

Seyit Rıza

Evrensel Kültür'ün Subat 2013 sayısında yer alan “Fotoğraf Edebiyat ilişkisi” başlıklı o güzel yazısında Pelin Yılmaz şöyle diyordu:

“Roland Barthes, Camera Lucida adlı kitabında fotoğrafa ait iki öğeden söz eder. Bir fotoğrafın, bu fotoğrafla karşılaşan izleyicide uyandırdığı ilgiye ilişkindir bu kavramlar. Birincisi genel bir

ilgi ve ortalama duygular uyandıran öğedir. Studium der buna Barthes. Studium'u kıran öğeyi ise punctum diye adlandırır. Punctum, Latince bir sözcüktür ve bir zemin üzerinde sivri uçlu bir cisimle bırakılan iz, delik, vb. gibi bir anlam taşır. Barthes “....punctum aynı zamanda ısırık, benek, kesik, küçük deliktir ve aynı zamanda zarın her bir atılışdır. Bir fotoğrafın punctum'u beni delen (ama aynı zamanda beni bereleyen, bana acı veren) o kazadır” diye açıklar bu kavramı. Yani punctum, bir fotoğrafa bakarken tamamen kişisel nedenlerle bizi etkileyen, yine Barthes'in bakışıyla söylersek “bir ok gibi dışarı fırlayıp bize saplanan” unsurdur.”

Tüm bu giriş yapmamın nedeni bu yıl 13.'sü düzenlenen Muzur Kültür ve Doğa Festivali'nde Dersim '38 Katliamı nedeniyle Mameki'de (Tunceli) açılan sergi duvarında gördüğüm, görür görmez beni olduğum yere çivileyen ama aynı zamanda o an ordan yok olma, kelimenin tam anlamıyla “yerin dibine girme” isteği uyandıran ve yaşadığım bu ikircikli durum ve büyük

utançtan ötürü başımı önüme eğip içimden binlerce kez özür dileyerek el pençe bir şekilde önünden ayrılmak zorunda kaldığım bir fotoğraf. Hemen şu an açıkça söylemek istiyorum: Bunun üzerine daha da lügat parçalamak, hatta şu yazıya devam etmek bile bana şu an çok gereksiz, zor ve hatta ayıp geliyor ama belirtmem gerekir ki, yukarıda Barthes'ten alıntılanan “punctum” kavramı “sanki tam da bu fotoğrafta bulunan şeye denk geliyor” diye düşündüm Dersim dönüşü, Munzur Dağlarının güzelliğine dalmışken yol boyunca.

Bununla birlikte Barthes'in vurguladığı, bir fotoğraftan bir ok gibi dışarı fırlayıp bize saplanan bu punctum'un tamamen kişisel nedenlerle bizi etkilemesi durumunu da sorgulamam gerekti ve korkarım buna küçük bir itirazım olacak zira yukarıda sözü edilen fotoğraftan etkilenme durumunun ve dahası o an yaşadığım yoğun ve karmaşık duyguların sadece bana ait olmadığını, yani bu fotoğraftaki punctum'un kişisel olmadığını düşünüyorum. Gerek etrafımda o gün sergi duvarını dolaşan insanların, arkadaşların fotoğrafı gördükten sonra verdiği tepkiler, gerekse bu fotoğrafın ve bunun gibi daha nice titremeden, utanmadan ve gözleriniz dolmadan önünde uzun süre dikilmesi yürek isteyen fotoğrafın orijinalinin bulunduğu, Hasan Saltık arşivinden derlenen Hozat'taki '38 Dersim Katliamı sergisinde kendini dışarı zor atıp ağlamaya başlayan teyzelerin, amcaların gözyaşları, iç çekmeleri... Demem o ki, bazen bir fotoğraftan bir ok gibi dışarı fırlayıp bize saplanan şu punctum denen şey belki çok da kişisel olmayabilir, tek tek insanlara değil de tüm insanlığın vicdanına saplanabilir belki de bazı oklar; ya da tam tersi, dünyada en “kişisel” olan şeydir belki de insanlık, ne dersiniz !!

İşte bu bahsi geçen katliamın gerçekleştirildiği coğrafya, çağımızın “modern katliamcıbaşı” kesilmiş kapitalizm ve emrine amade egemen güçlerin sömürü ve ranta dayalı politikaları eliyle bir kez daha katledilmek isteniyor. Ama “yiğidi öldür hakını ver” demişler değil mi? Eğri oturup doğru konuşalım biraz: Bu modern, ilerlemeci, kalkınmacı kapitalizmin bu sefer insanları katletmek gibi bir derdi asla yok, haşa, sadece bölgenin doğasını katletmek, pardon “geliştirmek” ve enerji üreterek bu doğayı bilakis insanlığın yararına kullanmak gibi karşı çıkılması vatan hainliği veya teröristlikle eşdeğer yüce bir amacı var. Gelgelelim, Dersim'e yolunuz düştüğünde her doğal varlığı bir rant aracı, dolayısıyla da bir “doğal kaynak” olarak gören zihniyetin bu sefer baltayı çok sağlam taşa vurduğunu görebiliyorsunuz. Görebiliyorsunuz zira toprağından, taşından kan ve gözyaşı fışkıran bu coğrafyanın insanı, “doğa”nın ne demek olduğunu, doğayla birlikte yaşamının, doğayla kol kola bir yaşam kurmanın ve doğayla birlikte direnmenin ne demek olduğunu akarsuları boşa akan sudan ibaret gören bu “kaynakçı” zihniyetten çok daha iyi biliyor.

Tek bir fotoğrafın anlattıkları ile özetlenebilirdi aslında bu yıl 13.sü düzenlenen festivalin neden tüm aksaklık ve eksikliklere rağmen yıllardır artan bir coşkuyla devam ettiği ve belli ki etmeye de devam edeceği. Bahsettiğim fotoğraftaki Dersimli kızın gözlerinde en açık yansımaları görebileceğiniz bu denli büyük acılarla, binbir çeşit işkence, zulüm ve eziyetle dolu bir coğraf-

yanın insanları tabi ki direnmeyi ve mücadele etmeyi sonuna dek sürdürecektir ve velhasıl devletin yıllardan beri süregelen oligarşik ve kapitalist yalanlarına karınları hepimizden daha toktur.

13. Munzur Kültür ve Doğa Festivali'ne damgasını vuran birkaç hususa ise değinmeden geçmek olmaz. Bunların başında Gezi Direnişini anmak yerinde olur düşüncesindeyim. Gezi direnişinin umudu, enerjisi, dayanışması festivalin hemen her alanında, her etkinliğinde, her pankartında, her konuşmasında bir şekilde gözlemlenebiliyordu. “Kültürel ve Ekolojik Kırma Hayır, Diren Dersim!” sloganıyla yola çıkan festivalde konserlerde, yürüyüşlerde, panellerde en çok haykırılan sloganların başında “Her Yer Taksim (Dersim), Her Yer Direniş”in gelmesi gerek AKP ve onun kapitalist, otoriter, antidemokratik, dinci politikalarına karşı verilen mücadele ve dayanışmanın büyümesi gerekse de ekoloji mücadelesinin bu mücadeledeki rolü ve önemini bir kez daha görmek ve gözden geçirmek açısından önemliydi.

Bu dayanışmayı en güzel şekilde taçlandıranlar ise sabahın erken saatlerinden itibaren misafirlerini en iyi şekilde (Davul-zurna ekibi, müthiş bir kahvaltı ama en güzeli “Fişlenen ilçeye hoş geldiniz” pankartı!) karşılayan, çok iyi bir organizasyon ve örgütlenme düzeyi gözlemlediğimiz Hozat Belediyesi'nin organizasyonu “Dersim'den Taksim'e Bin Selam. Her Yer Taksim, Her Yer Direniş. Hozat Gezi Platformu” pankartı arkasında gerçekleşen yürüyüş ve bunu müteakiben akşam konser etkinlikleri sırasında ÇARŞI taraftar grubuna 1.Toplumsal Muhalefet ödülünün verilmesi oldu. Hemen akabinde yaşanan coşku dolu ortam, bitmek bilmeyen alkış ve sloganlar ise Gezi ruhuyla Dersim ruhunun birbirine ne kadar yakın olduğunu bir kez daha görmemizi sağladı. Plaket töreninin ardından üzerinde “fişlendi” yazılı tişörtle bir konuşma yapan, Hozat Belediye Başkanı Cevdet Konak: “Geçen yıl ilçemizde yaşanan ve basına da fişleme skandalı olarak adlandırılan bir süreç yaşadık. Bu derin devletin gerçek yüzünün, gericilerin, faşistlerin ve ırkçıların ortaya çıkan yanıydı. Evet, biz Alevi Kürdüz, evet biz solcuyuz, biz sosyalistiz, biz insan haklarına önem veren bir inanca sahibiz. Bu yüzden fişlendiysek bu mantıkla mücadelemizi sürdürmeye devam edeceğiz.” şeklinde konuştu. 2004'ten bu yana görevini sürdürmekte olan bağımsız belediye başkanının, Hozat (Xozat) Belediyesi internet sitesindeki mesajını okuduğumuzda yaptığı bu konuşmayı daha da anlamlı bulmamak elde değil.

Festivale damgasını vuran diğer bir konu ise barış süreciydi. Önceki yıllarda şehrin giriş ve çıkışlarında yapılan arama ve kontrollerin bu yıl yapılmıyor oluşu herkese bir rahatlık vermiş gözüküyordu. Dersimlilerle oturup konuştuğumuzda yer yer BDP'ye yönelik eleştiri ve serzenişler de olmakla birlikte Kürt muhalefetinin siyasi temsilcilerinin, festival süresince yaptıkları konuşmaların içeriği ve akabinde aldıkları tepkilerden hareketle BDP'nin Dersim halkının, Alevi Kürt mücadelesinin, Zaza kültür ve dilinin yaşatılması yönündeki mücadelesinin halkın olumlu tepkisini ve desteğini almış olduğunu gördük. Hozat Belediyesi'nin düzenlediği BDP, Halk Cephesi, ÖDP ve EMEP temsilcileri ve gazeteci-yazar Ayhan Bilgen'in katıldığı “Demok-

ratikleşme ve Kürt Sorunu” başlıklı panel de müzakere sürecinin genel olarak sosyalist kesimde (eleştiriler ve tereddütler olmakla birlikte) olumlu karşılandığı ve Kürt halkının mücadelesinin dikkatle yanından takip edildiğini bir kez daha gözler önüne sermiş oldu. Bununla birlikte panelde öne çıkan görüşlerden biri de Gezi direnişinin ve tabandan gelen demokrasi mücadelesinin Kürt hareketiyle birleştiği ölçüde kalıcı ve gerçek bir barışı sağlayabileceği fikriydi. Panel, Gezi direnişine dair BDP'nin ve Roboski katliamına dair sosyalist kesimin özeleştirisi vermesi gerektiği üzerine yapılan tartışmalar ve bu tartışmalar da kullanılan yapıcı dil nedeniyle de son derece olumluydu.

Son olarak değinmeden geçemeyeceğim bir şey daha var: Hasan Saltık arşivindeki belge ve fotoğraflar ile Tekin Fırat'ın Dersim 38 Fotoğraf Çalışması'ndan oluşan 38 Dersim Katliamı sergisi yakın tarihimizin gerçeklerini acımadan yüzümüze vuran, resmi tarih anlatımının biraz fazla “resmi” olduğunu tüm detaylarıyla gözler önüne seren, yaşanan acıların, çekilen eziyet ve işkencelerin şiddetinden ötürü insanlığımızdan utanmış bir yüzleşme odası, bir ağlama duvarı adeta. Yukarıda bahsettiğim gibi Dersimli kızın gözlerindeki anlamın derinliği ve şiddetinden kaçmaya çalışabilirsiniz ama birkaç adım ötede, kafasını kesip bir sopaya sapladıkları Dersimlinin arkasına geçip gülerek poz veren askerleri gördüğümüzde sergi salonundan koşarak dışarı çıkmak isteyeceksiniz. Bu size kısa süreli bir rahatlama sağlayabilir ama sokaktaki sergide Murathan Mungan'ın Bir Dersim Hikayesi adlı seçki kitabına yazdığı “Süt, Kan ve Kelimelerin Kemikleri” başlıklı önsözü ve yine bu kitapta yer alan Seray Şahiner'in aktardığı Çifte Sultanlar [6] yazısını okuduğunuzda artık yapabileceğiniz ve yapmanız gereken tek şey kalmıştır: Tüm insanlık onurunuz ve utancınızla mümkünse olduğunuz yerde ama değilse de gizliden gizliye ağlamak. Hep söylenir ya, yine de belirtelim: Bazı anlar vardır derler, kelimeler hiçbir şey ifade etmez, konuşmak yersizdir, yetersizdir. Dersim Katliamı sergisi de işte hep böyle bir ana denk gelecektir siz ne zaman uğrarsanız uğrayın.

Özetlemek gerekirse: evet kapitalizmin sınır tanımazlığı ve yozlaştırıcı, bireycileştirici ahlakı her yeri olduğu gibi Dersim'i de tehdit eder durumda; evet genel olarak esnafın festivali bir rant kapısı olarak da gördüğü ve festival süresince fiyatların çok pahalı olduğu yönünde hem şehir dışından gelenlerden hem Dersim'de yaşayanlardan duyduğumuz şikayetler var; evet Aleviler için kutsal olan yerlere yapılan ziyaretler süresince ulaşım, vb. hizmetlerde bir takım aksaklıklar var ama bu sorunların hepsinin Dersim halkı tarafından aşılacağı umudu ve inancını taşıyorum. Politik bilinci yüksek, örgütlü, özgürlükçü Dersim halkı eminim ki bu sorunların farkında ve bunları aşmayı başaracak, coğrafyasını koruyacak ve bu festivali daha nice yıllar gururla sürdürmeyi bilecektir.

Sonuç olarak, hala daha gitmediyseniz en kısa sürede Dersim'e gidin, dağlarını, ovalarını, vadilerini gezin ve kesinlikle Munzur'u görün, yanına gidin, ayaklarınızı sokun, yüzünüzü yıkayın, kana kana suyunu için, yüzün ama ille de yanına oturup o suyun akışını şöyle bir kaç dakikalığına izleyin. Sonra yine

“buraya HES'ler yapılmalı, enerji şart, maden aranmalı, yerel kaynaklarımız, vb. “ diyorsanız ise kusura bakmayın ama artık bunun tek anlamı var: Ya tamamen doğadan yabancılaşmışız, yahut iyice insanlığımızdan çıkmışız. Emeğin ve doğanın özgürlük mücadelesini halkların kardeşliği ile kol kola öremedikçe de bu yabancılaşma hali pek değişeceğe benzemiyor.

Son sözü Dersimlilere bırakalım:

Kalekollara, tutuklamalara, barajlara, cemaatleşmeye, yozlaşmaya hayır!

Toprağına geri dön, diline, inancına, doğana sahip çık!

Munzur kültürümüz, inancımız, tarihimiz ve geleceğimizdir. Munzur onurdur!

Not: Bu festivalde yol arkadaşlığı yaptığımız genci yaşlısı tüm Dersimli, Erzincanlı dostlara, Yalova Hacıbektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı'nın güzel insanlarına, Dersimli güzel esnaf Ali Kamer Abi'ye ve tüm gezimiz boyunca yolda sokakta dağlarda ovalarda Dersim'in her noktasında bize eşlik eden, yol gösteren, güneşimiz olan tüm Dersimli yoldaşlara ve kurbağalara

Kaynakça
Pelin Yılmaz, Fotoğraf Edebiyat İlişkisi, Evrensel Kültür Şubat 2013, s. 55
<http://www.dersimdersim.com/dersim-haberleri/dersim-38-duvari-acildi>
http://www.radikal.com.tr/kultur/munzur_festivalinde_dersim_38_sergisi-1095155
http://hozat.icordis.net/index.php?option=com_content&view=article&id=70&Itemid=55
Murathan Mungan, Bir Dersim Hikayesi, Metis Yayınları, 1.Basım Mayıs 2012
Seray Şahiner, Çifte Sultanlar, Bir Dersim Hikayesi, Metis Yayınları, 1.Basım Mayıs 2012

Mücadele İle Sınanmış Bir Şehir: Fatsa

Röportaj: Alp Tekin Ocak, Cömert Uygur Erdem

Fatsa Derelerin Kardeşliği Platformu üyeleri Osman Güvenalp ve Cengiz Şendur ile HES’lere, taş ocaklarına, maden arama-larına ve baz istasyonlarına karşı sürdürdükleri mücadeleyi ko-nuştuk.

Kolektif Ekososyalist Dergi (KED) : Fatsa’da kişisel olarak ne gibi çalışmalar yürütüyorsunuz?

Osman Güvenalp (OG): Şu sıra, Fatsa Avcılar ve Atıcılar Derneği başkanlığı görevini yürütüyorum. Kamuoyunda avcıların katli-am yapan, doğaya zarar veren insanlar olduğu yönünde bir algı var. Ancak, biz avcılığımızı korumacı alanlarda yürütmeye çalışı-yoruz. Öldürmüyoruz, yok etmiyoruz. Kendimizi yaşam alanları-mızı ve hayvanların yaşam alanlarını korumaya adadık.

KED: Bu konularda her zaman duyarlı bir insan mıy-dınız?

OG: Bundan on sene öncesine dek ekoloji, habitat, doğal pey-zaj gibi kavramları pek bilmezdim ama doğayı seven birisiydim. Benim eşim kanser hastalığına yakalandı ve beş senelik bir te-davi süreci geçirdi. Bu süreç içerisinde, kanserin ne olduğunu, nedenlerini ve kemoterapi, radyoterapi gibi tedavi yöntemlerini öğrendik. Bir yandan da, tedavi edilemezliğini ama beş yüz mil-yar dolarlık bir pazara sahip olduğunu gördük. Şimdiki aklım olsa eşimi ne kemoterapiye ne de radyoterapiye götürmezdim. Eşimin tedavi gördüğü sırada, evimizin önünde bir baz istas-yonu bulunduğunu fark ettim ve bu istasyonun özellikle kan-ser hastalarına oldukça zararlı olduğunu bildiğim için küplere bindim. Önce baz istasyonunu kaldırtmaya çalıştık ancak halk duyursuz kaldığı için başarılı olmadık. Bunun üzerine, kendim bilgisayar kullanmayı da bilmediğim için arkadaşlarımdan, Ta-bipler Odası’ndan ve Gazi Üniversitesi’ndeki hocalardan ko-nuya dair bilgi edinmeye çalıştım. Sağladıkları tüm kaynakları okudum, öğrendim. Bir yandan da Barolar Birliği’nden, hukuk-sal mücadele yöntemlerine dair bilgiler alırken, diğer yandan da Elektrik Mühendisleri Odası’ndan elektro-manyetik radyas-yonla ilgili bilgiler edindim. Baz istasyonunun yarattığı elektro-manyetik alan ve bu alandaki şiddetin ölçümünü öğrendik. Çı-kış şiddeti neyse evimizdeki şiddet de aynıydı. Bu konuyla ilgili savcıyla görüştüm ve meseleyi gazetelere taşıyacağımı, yazılar yazacağımı söyledim. Bir yandan da hukuksal mücadeleye baş-ladım. Ancak her ne kadar “Karşı taraf güçlü, bir avukat tut” gibi öneriler aldysam da avukat tutmadım. Güçlüyse güçlü! Toplum zaten kaybetmiş, zarar görüyor. Hem ben bu mücade-leyi insanlar için değil kendim için verdim. Yazılarımı takip eden bir avukat arkadaş Nur Hilal Gündüz gönüllü olarak avukatlık-ğımı üstlendi ve ilerleyen süreci onunla birlikte yürüttük. Du-ruşmalar sırasında sık sık hâkimle sürtüştük. Nihayetindeyse,

hâkim benim lehime karar verdi ancak aynı gün eşim vefat etti. Geç kalındı ama baz istasyonunu söktürttük. Böylece dediğimi yapabildiğimi de gördüm.

KED: Yaşanan süreç sizi nasıl etkiledi?

OG: Radyasyon konusunda obsesif hale geldim. Elimdeki anah-tarlığın bile radyasyonlu olabileceğini düşünüyordum. O sırada Irak’ta da savaş sürüyordu ve oradaki uranyumlu roketlerin tahrip ettiği hurdaların Türkiye’ye ithal edildiğini okumuştum. Bu hurdalarla, bisiklet, tencere, sandalye, aklınıza gelebilecek herşeyi yaptılar

KED: Bölgede HES’lere karşı verilen mücadele nasıl gelişti?

Cengiz Şendur (CŞ): Ben 2011 yılında Bolaman Vadisi’ne ya-pılan HES civarındaki Demirci Köyü’nde oturuyorum. Bu HES yapılmadan önce elbette hakkında bilgi sahibi değildik. Orada bir inşaat olduğunu görünce, gidip ne yapıldığını öğrenmek is-tedik. Şirketlerin burada devlet eliyle elektrik üreteceği, bize de dönüşümlü olarak elektrik verileceği söylendi. Bundan birkaç ay sonraysa, istimlak meselesi gündeme geldi ve halk HES’in aslında ne olduğunu bilmediği için şirketin yanında yer aldı. Ancak daha sonra Derelerin Kardeşliği Platformu üyesi arka-daşlar, çeşitli belge ve videolarla bize HES’leri anlattılar. Ger-çek açığa çıktığında ve istimlak bedellerinin de düşük olduğu görüldüğünde halk taraf değiştirdi. Bizler de burada yerel bir platform oluşturmaya karar vererek Fatsa Derelerin Kardeşliği Platformu’nu kurduk. Paneller düzenleyerek halkı bilgilendir-meye çalıştık. Panellere katılan öğretim üyeleri ve avukatların sayesinde, uluslararası şirketlerin de bu sürecin içerisinde ol-duğu bilgisine eriştik.

KED: Konu hakkında bilgilendikçe Fatsa halkı nasıl bir mücadele yöntemi belirledi?

CŞ: Hukuksal bir mücadele başlatmak üzere gerekli belgelerin arayışına girdik ve bu verilerle halka ulaşmaya çalıştık çünkü duyarlı insan sayısı henüz çok azdı. Şimdiyse, yedi köyü birleş-tiren vadide halkın %99’u HES karşıtı. Ancak, bu karşıtlığı pra-tiğe dönüştürmede sıkıntılar var. İmanın arkasında dururlar, imamın önüne geçmezler.

OG: Hukuksal süreç gereği yapılan bilirkişi ücreti, yargılama giderleri gibi masraflar var. Ancak bizler hukuki zaferler elde ettikçe bu ücretler daha da arttırıldı. Bu yöntemle, hukuksal mücadeleden bizi soğutmaya çalıştılar ve bunun adına hukuk dediler. Meselenin hukuksal yönünü bir yana bırakıp, tanrıs

yönünü tartışmaya kalktığımız zaman; tanrının yarattığına da kör bakar bir noktaya geldik. Derelerdeki suların azaldığını gör-dük. Su nedir? Rahmet! Bereket! Bereketin satıldığını duyunca hepten küplere bindik, cebimizdeki son kuruşa kadar mücade-leye giriştik. Bereketin tanrıs

KED: Halk bu hassasiyetleri doğrultusunda nasıl ör-gütlendi?

CŞ: Ben da 16 yaşında bir lise 2 öğrencisiyken Devrimci Yol örgütünün komite başkanı olduğum iddiasıyla cezaevine ko-nuldum. Fatsa’da 1970’li yıllardan gelen bir birikim var. 40 yaşının üzerindeki insanlar 12 Eylül askeri cuntasını ve yarat-tığı baskıyı yaşamış durumdalar. O dönem her köyde karakol kurulmuş ve herkes işkence tezgahlarından geçirilmişti. Biz bir korku, bir facia yaşadık. 11 Temmuz 1980’de yapılan Nokta Operasyonu’nda, “Fatsa yok olsa ne olur” anlayışı güdülmüştü. O dönemin travması yüzünden halkın genelinde suya sabuna karışmama yaklaşımı mevcut. Yani bu aslında herkesin sorunu ve herkes bu işin karşısında ancak yine de bizlerin zorlamasıyla bir şeyler yapılıyor. “HES, dava kazanılarak durdurulsun” diyor-lar. Ekonomik külfete katılmak istemiyorlar. Ayrıca mevcut sis-temden kaynaklı olarak halkta, çevresindekilere karşı bir kuşku var. Bu nedenle, birileriyle bir araya gelerek bir şeyler yapma yönünde bir irade de gösterilemiyor.

OG : Acele kamulaştırma ile ilgili de burada pek bilgi sahibi olan yoktu. EPDK bu durumla ilgili bilgilendirme yapmak için geldiğinde, biz tabii ki onlara karşı da bir duruş sergiledik ve o gün, yeri kamulaştırılacak olan bazı kişiler dahi, EPDK yetkili-lerine “Bundan sonraki toplantılara çevrecileri almayalım” gibi sözler söylemişlerdi. Yani çevreciliğin bir suç olduğu izlenimi ve-rilmeye çalışıldı. Ancak ben o gün de, Avcılar Derneği başkanı olduğum, yaban hayatın benden sorulduğunu, bir dikili ağacı dahi keserlerse, o makiliklerde yaşayan hayvanların rahatsızlık duyacağını, bunun hesabını sormak için de karşılarında beni bulacaklarını vurguladım! Kamulaştırmaya gidecek kişiler para-larını gözetiyordu. Bütün toplumda bireysel menfaatler en ön sıraya gelmiş halde. Kimileri de şirketin yerle ilgili ödediği pa-ranın az olmasına itiraz ediyorlardı. Yani kendi çevreci grubum içerisinde bile bir savunmaya girmek durumunda kaldım. Biz ise, kamulaştırmanın iptali davası açtık ve kapatılmış olan dos-yayı açtırdık. Kamulaştırma kararı ile ilgili yürütmeyi durdurma kararı aldığımız için yeniden kamulaştırma kararı almak zo-runda kaldılar.

KED: Fatsa’da geçmişte yaşanan baskı ve acıların ürünü olarak nispeten bir çekimser duruş sergilen-diğinden söz ettiniz. Öyleyse, yaratılan örgütlülükten beklentileriniz ne yönde?

CŞ: 1970’li yılların şartlarıyla şimdiki şartlar arasında çok bü-yük farklar var. Elbette o dönem yaşanan şeyler insanları değiş-tirdi ve halkta bir yılğnlıktan bahsediliyor ama yine de eminim

ki, eğer biz o inşaat alanına girersek bizi gören köylüler de gi-rer. Biz sadece elimizde bir belge bulunsun da öyle girelim iste-dik. Yoksa bu zamana kadar oraya bir araba dahi çıkartmazdık. Diğer mücadele alanlarına bakacak olursak, güvenlik güçleri köylüleri toplayıp götürüyorlar. Örneğin, Erzurum’da Leyla’ya büyükannesi ile görüşme yasağı kondu. Böyle bir karar hangi vicdana sığar? Bu gelişmeler, mahkemelerin egemenlerin gü-dümü altında çalıştıkları kuşkusu yaratıyor. Bu aşamaya dek hukuksal zaaflardan yararlanarak geldik. Bundan sonrası, hal-ka düşüyor. Şahsen, benim zaten mahkemelerden bir beklen-tim yok; biz onlar aracılığıyla sadece zaman kazandık. Sonuçta HES denilen birşey hayatımızda duymamışken, bu zaman zar-fında ona dair birçok şey öğrendik. Artık bu 3-5 kişinin işi de değil, bütün bölge halkının müdahil olması gerekiyor. Bundan sonraki aşama; bildiriler dağıtarak, toplantılarda halkı bir ara-ya getirerek gerçekleri anlatmak. Bu sayede, insanlar 20 sene sonra iklimin değişmiş olabileceğini veya yabancıların gelebile-ceğini, tarlasının değerinin düşeceğini en azından fark edebi-lecekler. Toplantıların ve bilgilendirmenin temel gayesi bu. Bu aşamaya girdikten sonra zaten halk artık kendi hakkını savuna-caktır. Başka çaresi yok.

KED: Fatsa Derelerin Kardeşliği Platformu olarak ör-gütlenmek, mücadelenize nasıl bir ivme kazandırdı? Halkın örgütlenmesine katkı sağladı mı?

CŞ: O konuda Derelerin Kardeşliği Platformu’ndan arkadaşlar bize yardımcı oldu. Onlar sayesinde mahkeme aşamasına geç-tik. Buradaki insanlar fikri düzeyde HES’e karşılar. Bu yönde hiçbir baskı yapmadık kimseye. Yaptığımız toplantılara yoğun katılım sağlanıyor. Şirkete karşı fiili bir direnişte bulunma kararı olsaydı, halk ona da gelirdi.

OG: Bu noktada ben birkaç şey söylemek istiyorum. “Bu me-selelerle ilgililenen Fatsa’da kim var?” diye sorulduğunda, bir Osman Güvenalp var, bir de Cengiz Şendur diyebiliriz. Yani tam olarak örgütlenemiyoruz. Halk “Sonuna kadar arkanızdayız” di-yor ama ne arkamızda ne de önümüzde kimseyi göremiyoruz. Bu işin bir ekonomi politiği söz konusu. Hem siyasi alanda yü-rüyeceksin, hem de bunları yaparken ekonomik olarak güçlü olacaksın. “Siz yapın” diyorlar ama bir bütçemiz yok ki bizim. Siyasi örgütler ise bizi basamak olarak görüyor. Biz de buna ya-naşmıyoruz. Niye basamak olalım? Biz zaten yapıyoruz bu işi. Sosyal medyada, “İslamdağ beldesinde taş ocakları nedeniyle mağdur olan insanlar feryat figan ediyor. MHP, CHP, AKP nere-desiniz? Oradaki sesi neden duymuyorsunuz? Herkes Osman Güvenalp’i arıyor. Siz ne yapıyorsunuz?” şeklinde bir mesaj attım. Bu siyasiler ancak şenlik ya da festival yapıyorlar. So-runlarını dile getiren insanların yanına neden gitmiyorlar? Gel-in burada sorun var; meraların satışı yasası, değiştirilmiş köy kanunları var, yaylaların satışı var, maden yasaları var. Mevcut yasalar değiştirilmiş ve kimse bilmiyor bu değişiklikleri. CHP, MHP, BDP neredeydi bunlar değiştirilirken, hiç mi gensoru ver-mediler? Sessiz sedasız bu düzenlemeler değiştirildi ve buralar satılıyor. Birileri gelip buradaki insanları rahatsız ediyor. Biz de bu rahatsızlık ortamında mücadele veriyoruz ama bu sefer de

verdiğimiz mücadeleden dolayı hükümet bir yasa değişikliğiyle kanunsuzluğu kanun haline getiriyor. Biz de başka bir yol ile hukuki zafer elde ediyoruz ama bu sefer o alana ilişkin değişiklik yapıyor. Bu coğrafyada bir sürü kuşatılmış alan yaratıyorlar. Nereye ulaşacağız biz? Dere vadilerine gidemeyeceğiz. Zaten gitmemize gerek de kalmayacak. Çünkü su akmayacak. Maden ocakları, çimento malzemesi çıkardıkları şantiyeler... Özellikle Karadeniz sahilleri büyük bir talan ve yok oluş ile karşı karşıya.

KED: Bölgedeki siyasi yapılanmaların mücadelenize hiçbir aşamasında dahil olmadı mı?

OG: Köylerdeki toplantılara katıldılar. Bizi dinleyip hak veriyorlar. Fakat bir şeyler yapma aşamasına gelince dahil olmadılar.

CŞ: Çevre olaylarının partisi olmaz! Buradaki çalışmalarımızda bu dili kurduk. Bu dil ile yaşlıları sürecin içerisine dahil edebildik. Meseleyi ideolojik olarak kurduğunuzda, insanlarda korku oluşuyor. Yine mi üzerimize gelecekler, baskı kuracaklar, örgüt bağı arayacaklar gibi endişeler duyuluyor. Oysa biz insanlara burada doğanın, tarlaların, tek tek her bir bireyin zarar göreceğini anlatarak örgütlenmeye çalıştık. Siyasi örgütlülük çok ayrı bir mesele. Siyasi örgütlülük ancak dar kadro ile yapılabilecek bir şey. Doğa öyle bir şey değil ki. Doğa herkesin sorunu! Siyasi yapılar, kendi siyasal kaygılarıyla hareket ettikleri için halktan tepki aldılar. Elbette ki mevcut durumu politikadan bağımsızlaştırıramayız. Karşı cephedeki insanların yapıları belli, mevcut sistemin yapısı belli. Bizler, birer yurttaş olarak ördük bu meseleyi ve böyle bir dil üzerinden halka ulaşmaya çalıştık. Yani siyasetle ilgisi yok buradaki birliğin ama genel olarak toplu hareket etmek de bir isyandır. Bir amaçtır. Bir sebeptir. Bu amaç ve sebep olmazsa zaten isyan olmaz. Bu anlamda tepki doğurmak, nedeni doğurur. Bizim çalışmamız bundan sonra da böyle olacak, herkesi kapsayacak. İnsanlar sizinle birlikte hareket edebilmek için sadece tavırlı, kişilikli bireyler olmanıza dikkat ediyorlar.

KED: Burada verilen mücadelenin siysaetle ilgisi olmadığını belirttiniz. Ancak bu noktadan, Türkiye’de yapılan HES inşaatlarının genelini nasıl değerlendiriyorsunuz?

CŞ: Bizim gibi gelişmekte olan ülkelerdeki sulara sahip olmak için, çokuluslu şirketler bu HES projelerini gerçekleştirmeye çalışıyorlar. Hükümetimiz de bu projelerle paralel hareket ediyor. Bu yüzden biz de doğamızı korumaya yönelik çalışmak durumundayız. Yurttaş olarak, mevcut sistemin yaptığı bütün yolsuzlukları, eziyetleri dile getirmek zorundayız. Ancak duruma göre de hareket etmek zorunda kalıyoruz; her fikri her yerde dile getiremiyorsunuz. Çünkü sizden farklı düşünen insanlar da var ama o insanlarla birlikte hareket etmeniz gerekiyor. Sorun sadece benim sorunum değil, onun da sorunu, bir başkasının da sorunu. Biz belli bir öncülük ettik ve nihayet belli bir aşamaya geldik. Şirket iflas etti. Herkes buna şahit oldu.

Kim hangi düşünceden olursa olsun, artık bunun bir önemi yok zaten neticesinde bir çuvala oy veriyorlar.

KED: Önünüzde sizi nasıl bir sürecin beklediğini düşünüyorsunuz?

OG: Ne zaman umutlansak, durum inadına daha da kötüleşiyor. Sermaye inadına, halkın üzerine üzerine geliyor. Karadeniz Bölgesi üçüncü göç yoludur. Kaz sürüleri, bildircın sürüleri, çulluklar, ördekler buradan göç ederler. Bu hayvanlar Karadeniz’i geçerken bu vadilerde konaklarlar. Bu vadiler yok edildiğinde, hayvanlar göçlerini tamamlayamayacaklar. Ölecekler! Bu göç yolunun yok olması, dünyadaki hayvan nesli için büyük bir katiyam! Ayrıca, HES’lerle birlikte bölge, büyük bir elektromanyetik alan içerisinde kalacak. Bölge halkı, bunun etkisiyle sürekli stresli, uyurgezer olacak. Bunu herkesin öğrenme şansı yok. Öğreteceğiz. Acele kamulaştırma ile benim de arazilerime el koyacaklar. Kimse kendini bundan muaf sanmasın. Belki de Hatay ya da Diyarbakır’da bir adres gösterip oraya göç ettirecekler. İnsanların bunları görmesi gerekiyor.

KED: Diğer ekoloji hareketi içerisindeki yapılarla ilişkileriniz nasıl? Gördüğünüz tablo karşısında mücadelenin bundan sonrası nasıl gelişecek?

OG: Bizim platformumuz, Derelerin Kardeşliği Platformu’na dahil. Bu sebepten Platform bünyesinde olan bir çok yapı ile birlikte hareket ediyoruz. Bunun dışında, platform üyesi olmayan diğer çevre platformlarıyla da (Aybastı ÇEP, Ordu ÇEP, Ünye ÇEP) sürekli ilişki halindeyiz. Ama bunlar sadece birer kıvılcım. Bunu bir aleve çevirmek istiyoruz. Mücadele biz var oldukça sürecek. Karıncaya, “Nereye gidiyorsun?” demişler. “Kâbeye gidiyorum” demiş karınca. “Bu ayaklarla mı gidiyorsun?” diye sorduklarında, “Gidemesem de uğrunda ölürüm” cevabını vermiş karınca.

CŞ: Bu mesele sade su ile kalmayacak, toprakları da kapsayacak. Kuyuları dahi köylülerin ellerinden alıp bir şirketin eline verecekler. Karanlık ve kavgalı bir döneme giriyoruz. Köyler, kentler şirketlere devrediliyor, sana bedel biçiliyor. Ama kimse sana bir şey anlatmıyor. Seni koruyacak bir devlet yok, sistem bu maalesef ve buna karşı direnmek gerekiyor. Sadece 3-5 köyün değil, Türkiye halklarının topyekûn direnmesi gerekiyor. Bu sisteme “Dur!” demek gerekiyor. Şu an ülkede yarı bir demokrasi var. Bir iki kişi ile bir şey yapılamaz. Yok edilirsiniz. Çünkü karşıımızda, tek kutubu oluşturan küresel bir sermaye grubu var. Buna karşı demokratik haklarımızı kullanmamız, bu çalışmaların seçimlerde de yapılması gerekiyor. Gerek seçim çalışmalarında gerekse ekoloji mücadelesinde zor aşamalara gireceğimiz kesin ancak her iki alanda da var olmaya çabalayacağız.

Aleme Köle Olmakla, Ayrıkotu Yolmak Arasında – 2

Zuhur’a Farklı Bir Bakış

Kadir Dadan • Yeşil ve Sol Çalışma Grubu

Ekoloji mücadeleleri dosya konusunda ikinci bölümde özgürlük, demokrasi, emek, taban ve özne meseleleri üzerine yazı hazırlamakta iken gezi direnişi ortaya çıkıverdi. Teoriği havaya savuran bu pratik hala sürecini devam ettirirken yazmak, biraz pamuk yığnında yürümek gibi olacak ama, umudu korumak ve canlı tutmak için yine de gerekli.

Önce yine kişisel bir öz eleştiri ya da içe yakarışla başlamak istiyorum. İlgisini kurmak okura kalmış. 2013 yılı kendi adıma savunduğum ilkelerle çelişen bireysel ve ailesel kararlara imza attığım bir yıl oldu. Önce işim ve sağlığım gereği İtalyan kökenli montaj otomobilimizi, Amerikan kökenli bir başka montaj kamyonet ile değiştirdik. Motor hacmi nedeniyle oluşturduğumuz toplam sera gazı salınımı arttı. Sonra oturduğumuz ev kullanım amacımıza uygun olmadığı için, hatırı sayılır bir borca girerek ve çimento-demir-petro-kimya sektörlerine yüklü bir mali destek sunarak, daha büyük ve kelimenin dört dörtlük anlamıyla “modern” bir ev inşasına giriştik. Son olarak da kızımızı arzusu ve talebi üzerine özel bir üniversiteye yerleştirdik. Tüm bunlar olurken neredeyse bir hac şekline dönüşen gezi direnişi ziyaretlerine bile katılamadım.

Bütün bunlara rağmen, hala doğal tarım uygulamalarına yönelik çalışmalarımızı sürdürerek pratik, gezi sonrası yaygınlaşan taban hareketlerine katılarak da teorik olarak en azından yaşamımızın bir kısmını sistem dışı sürdürmeye çalışıyoruz.

Bu yazıda başlıca Gediz Akdeniz’in Bozcaada ve Ocaklar’daki Yeşil ve Sol Buluşmalarda bizlerle paylaştığı “kaos” ve “zuhur” sunumlarından esinlendiğim görüşlerimi ortaya koymak istiyorum. Üzerinden yıllar geçse de, yaşam bize o sunumlar da ortaya konan görüşleri yoğunurma fırsatı verdi.

Sunumlarda temel olarak toplumsal olayların ortaya çıkışlarının dinamiği üzerine kafa yorulsa da, aslında basit olarak bakıldığında bizlere gösterdiği, dünya üzerinde bütünleşerek her geçen gün daha da genişleyen ve yer küreye daha derin kökler atarak güçlenen küreselleşmiş kapitalist sistemin kararlılığının nasıl kırılacağı, onu kaosa sürükleyecek ve başka bir kararlılık noktasında tutunmasına izin vermeden sistemin çözülmesine yol açabilecek zuhurların(ortaya çıkış) büyüklük ve yaygınlıklarının neler olabileceği sorularıdır. 21. Yüzyılda reformculuk ile devrimciliğin sınırı bu sorulara verilecek yanıtla belirginleşecektir.

Teorik ya da pratik anlamda her ne yaparsak yapalım, bunun küreselleşmiş kapitalist sistemin kararlılığı için ne anlama geldiğini sorgulamak durumundayız. Ekoloji mücadelelerini yürütürken de bu sorgulama daima başucumuzda olmalıdır.

Bu anlamda yapılmak istenenlerin kapitalist sistem ile ilişkisinin arka plana atılarak, çevresel değerleri ya da bilimsel çalışmaları dayanak alan hukuksal boyutunun ön plana çıkarılması, aslında eninde sonunda sistem içi bir düzeltme ile yeni bir kararlılık noktasının yakalanacağı bir sürecin hakim olması sonucunu doğuracaktır. Keza yasa ile kurulmuş, yetkileri şimdi daha da sınırlandırılmış meslek odalarınca yürütülen tüm mücadeleler de aynı sona mahkumdur. Gerçek bir kapitalizm karşıtı karaktere sahip olamaz.

Bergama’dan beri olup biten de aslında budur. Yargı kararları açısından elde edilen bütün kazanımların sağından, solundan, ötesinden, berisinden dolanıldığı, yeni yasa ve yönetmelikler ile kararların alaşağı edildiği ortada iken, haklı olmanın yetmediğinin, var olma mücadelesinin birlikte verilmesi gerektiğinin, mevcut yaşamın sürdürdüğü sistemin dışında bir seçeneğin tabandan inşası için yürüneceğinin işin en başında farkına varılması gerekiyor.

Bu anlamda ekoloji mücadeleleri, birilerinin temsil yoluyla, il merkezinde yada Ankara’da, salonlarda yada sokaklarda yürüttüğü bir mücadele olmaktan çıkarak, var oluş sorunu yaşayanların bizatihi kendi yaşamlarında yürüttüğü bir mücadele haline gelecek ve gerçek bir “zuhur” olarak ortaya çıkacaktır. Ekolojik duyarlılığı olan kişilerin mücadelelere yönelik sorumluluğu da tüm bu farkına varışta kendi yaşam alanlarındaki var oluş mücadelelerini ve kendini gerçekleştirmelerini mücadelelere yansıtılabilmektir.

Bu noktada “kapitalist sistemin kararlılığı nasıl kırılır?” sorusuna geri dönelim. Bir örnek vererek açalım, hem ne dediğimiz anlaşılsın, hem de duruşumuz biraz daha ortaya çıksın. Konu gıda temini ise “organik pazarlar” sistemin kararlılığını kırmak bir yana daha da artıracak reformist bir düzenlemedir. Peki, biz neyi savunalım? İşte size devrimci bir öneri: herkes gıda üretim sürecinin bir parçası olsun. Ne kadar naif geldi, değil mi? Demek ki, siz de kendi gidanızı üretmiyor, bir başkasından satın alıyorsunuz. Eğer kendi gidanızı üretiyor olsaydı-

nız, bu sisteme ne kadar gereksinim duyardınız? Şimdi daha bir devrimci öneri sunalım: Herkesin kendi gıdasını yetiştirmek üzere temiz bir toprağı olsun. Konu mülkiyete girince işin rengi değişiyor değil mi?

Kapitalist kararlılığın kırıldığı an, karşılıklı bağımlılığın koptuğu andır. Balkon saksısında maydanoz üretseniz, aslında o bir zuhurdur. Küçük bir zuhurdur. Bireyseldir, sistemi kararsızlığa itecek kaotik sınırın belki katrilyonda biridir. Ama çoğaldığında, yaygınlaştığında meydana getireceği birikim için, “bu daha başlangıç, mücadeleye devam” için önemlidir. Kışlık hazırlamak bir başka zuhurdur. Yine bireyseldir, ama üretim araçlarını da işin içine sokan ve stok kontrolünü de bağımsızlaştıran bir zuhurdur.

Bu noktada zuhurların çokluğunun yanı sıra ortak hareketinin zorunluluğundan da bahsetmek gerekir. Mahalleli bir grup olarak yakın bir kırsalda buğday üretip, en yakın su değirmeninde öğütüp, mahalle fırınında ekmek yaptırmak daha büyük ve örgütlü bir zuhurdur. Tohumu başkalarıyla paylaştığında yeni zuhurların ortaya çıkabilmesine vesile olduğu için daha da bir değer taşır.

Şimdi işi gıda boyutundan çıkarıp, kent yaşamına getirelim. İlk yazımızda kentleşme ve metropolleşmenin kapitalist sistem için önemli olduğunu ileri sürmüştük. Bu önem aslında yoğunlaşan rant nedeniyle sermaye birikiminin kolaylaşmasının yanı sıra, karşılıklı bağımlılığın artması ve sistemin kararlılığının kontrolünün ucuzlamasından da kaynaklanır. Bu anlamda kentlerden kırsal alana gerçekleşecek tersine göç, ekolojik seçeneklerin yaratılmasına yönelik bir fırsat yaratmasının ötesinde gerçek bir özgürlüğe adım atılan başlı başına bir zuhurdur.

Şimdi biraz da emek ve özgürlük kavramlarına girelim. Yaptığım her konuşmada dile getirdiğim, bu yazıların da üst başlığı olan bir diyalogu paylaşalım. Buğdaylarımızı öğütmek üzere gittiğimiz en yakın su değirmeni Gönen’in Gaybular köyünde. Sohbet sırasında bir çok yerde olduğu gibi köyün üretim çağındaki insanların kente göçtüklerini öğreniyoruz. Ben de “neden gidiyorlar?” diye sordum. Değirmencinin orta yaştaki kızı yanıtladı: “aleme köle olmaya gidiyorlar!”. Aslında o gidenlerin neden gittiğinden ziyade, kendisinin neden orda kaldığını ifade ediyordu:”ben kimseye köle olmam!”

Bu diyalog, emek ve özgürlük konusunda alışlagelmiş kavrayışımızın dışına çıkan, özgürlüğü, emeğini kimsenin emrine vermemek olarak gören, belirli bir yerleşime kök salmayı ve orada kendisine çalışarak var olmayı özgürlük olarak değerlendiren bir anlayışı sergiliyordu.

Aslında esnaf ve zanaatkârlarda da belirgin olarak var olan bu anlayış, özgürlüklere sınıf mücadelesi ile ücretli çalışanların örgütlülüğü üzerinden erişmenin, toplumun sermayedarlar dışındaki büyük bir kesiminin de özne dışında bırakılmasına yol açtığını ortaya koyuyor. Bu durum, işletmelerin küçüldüğü,

taşeronlaşma ve esnek çalışma uygulamaları ile sınıf örgütlülüğünün iyice zayıfladığı 21. Yüzyılda, emeğin işyeri ve işkolu üzerinden örgütlendiği bir anlayıştan çıkılarak, yaşanan yer ve özgürleşme üzerinden örgütlendiği yeni bir anlayışa geçilmesi gerektiğini düşündürüyor.

Bu anlamda başta maden, enerji, Petro-kimya, otomotiv olmak üzere sınıfı oluşturan ücretli çalışılan sektörlerin, ekolojik açıdan insanlığı bir yıkıma sürükleyen sektörler olması da, sınıf ve sınıf mücadelesi tanımının yeniden gözden geçirilmesi gerekli kılıyor.

Bergama laboratuvarında tahrik edilmiş ve sahte kişiler tarafından icra edilmiş olsa da, sonuçta bu sektörlerin işçileri ile toplumun geri kalanı arasında ekolojik çatışma kaçınılmaz olarak ortada duruyor. İş güvencesi peşinde koşan milyonlarca işçi bu sektörlerde çalışmaya devam ettiği müddetçe, hem ekolojik yıkım sürecek, hem de kapitalist sistem kararlılığını koruyacaktır.

21. Yüzyılın devrimciliği, onları bu sektörlerden çıkararak, kolektif bir çalışma ortamı içerisinde ekolojik olarak sürdürülebilir üretim biçimlerine yönelmelerini sağlamaktır. Bu anlamda ücretli çalışanlar açısından iş güvencesi olmamak pahasına mahalledeki küçük ortak atölyelere, ayrık otu yolmak pahasına kırsala ve toprağa dönmek, özgür ve demokratik bir toplumun inşası için gerekli, zor ama zorunlu bir zuhurdur.

Peki neden şimdi “demokratik” dedik? Bütün bunların demokrasi ile ne ilgisi var? Gerçek bir demokrasi, ancak özgür ve yetkin bireylerin katılımıyla mümkündür. Yüz yüze olmayı gerektirir. Tabanda olmayı gerektirir. Kendilerini etkileyen kararları birlikte almayı gerektirir. Sınıfsız olmayı gerektirir. Biz ona doğrudan demokrasi diyoruz.

Gezi direnişi sonrası başlayan mahalle-semt forumları, bu açıdan umut verici gelişmelerdir. Tek korkum, bu forumların soyut tartışmalarla, kendini ifade etmekle sınırlı kalmasıdır. Yukarıda da değindiğim üzere, artık gerçek, somut işlerle, kendimizi gerçekleştirmeye gereksinimimiz var. Böylelikle çoğalacağız, giderek kapitalist sisteme bağımlılıklarımızdan kurtulacağız, yeni bir dünyayı yaşamayı seçtiğimiz yerden değiştirerek, kendi ellerimizle kuracağız.

Eğitim Sen Ankara Üniversiteler Şubesi’nin

Penceresinden Direniş: “Direniş Bizimdir”

Gülsüm Depeli¹ – Cenk Yiğiter²

Direnişin kıvılcımının tarihi 31 Mayıs, direnişçilerin adı Haziran Direnişçileri! Türkiye bu direnişle geçmişini ve geleceğini umut ile coşkulandırdı.

Gezi’nin direniş rüzgarı bizi de aynı gün, İstanbul Gezi Parkı’ndaki direnişçilerin çadırlarının yakıldığı günün sabahında sarmıştı. Aynı gün akşamı artık direniş her yerdeydi; Ankara’da ise on binler Kuğulu Park’taydı. Bu şaşırtıcı, öfkeli, birbirinin çokluğundan güç olarak coşkulanan heterojen kalabalığın içinde Eğitim Sen Ankara Üniversiteler Şubesi (5 No’lu) üyeleri olarak bizler de yer aldık. Gecenin ilerleyen saatlerinde Kızılay’a doğru yürüdüğümüzde Tunus Caddesi bitişinde polis müdahalesi sertleşmiş, Meşrutiyet Caddesi dahil bir çok caddeye dev direniş ateşleri yakılmıştı...

Ertesi gün, Kızılay Direnişi sokakta başlamışken biz saat 12.00 itibarıyla KESK Ankara Şubeleri, TMMOB, TTB, ÇHD’nin de katıldığı bir toplantıda direnişin niteliğini kestirmeye çalışıyor, polis saldırısına karşı özellikle hızlı tıbbi ve hukuki yardım sağlamanın olanaklarını konuşuyor, sendika şubelerinin bu süreçte sürekli açık tutulması gerektiğini vurguluyorduk. Bu toplantıda konuşulanlar ne yazık ki sonuca evrilmedi; oysa ki zaman alışık olduğumuz sonuçsuz ve uzun toplantı almalar zamanı değildi.

Kızılay’ın kazanıldığı 1 Haziran günü ve direnişin devam eden günlerinde sendikalar kurumsal olarak görünür değildi; bayraklar flamalar şubelerde bırakıldı ama üyeler alanlarda direnişteydi. Biz de şube olarak üyelerimizle gruplar halinde kentten farklı yerlerinde direndik.Bu beklenmedik direniş takvimi KESK’in kararını bir ay önceden aldığı 5 Haziran grevini 4 -5 Haziran arasına genişletmesini getirdi.

2 Haziran günü Eğitim Sen Ankara Üniversiteler Şubesi (5 No’lu) olarak direnişi selamlamak ve halka yönelen devlet terörünü lanetlemek üzere 3-4-5 Haziran’da grevde olacağımızı açıkladık. Eğitim Sen Ankara Üniversiteler Şubesi’nin bu kararını hızla Eğitim Sen İstanbul Üniversiteler Şubesi’nin (6 No’lu) 3-4-5 Haziran grev kararı izledi. Bu iki şubenin grev kararını genişletmesinin ardından, KESK 5 Haziran grevinden bir gün öncesi için de, 4 Haziran günü yarım günlük grev yapacağını ve 5 Haziran için daha yoğun bir biçimde hazırlanacağını duyurdu. İlginç olan şuydu; Türkiye geneline yayılmış direnişte sendikaların tutumunun ne olacağını merakla bekleyenler sadece direniş cephesi değildi. Direniş, müktedirleri o denli telaşlandırmıştı ki, olaylara penguen medya dahi 3 Haziran itibarıyla “Sendikalar Greve Gidiyor!” diye prime time haykırışlarına geçmişti. Aynı dönemde ise KESK’te kararsız ve şaşkınlık verici ölçüde hantal toplantılar devam ediyordu. Bizler ise sabır içinde sendikamız Eğitim Sen ve konfederasyonumuz KESK’ten 5 Haziran’da kendi şeytanını başından kovmasını bekliyorduk. Tüm bu özgüllükler içinde, Ankara’da 5 Haziran grev mitingi genel olarak KESK ve bağlı sendikalar, özel olarak ise Eğitim

Sen Ankara Üniversiteler Şubesi için kritik bir gün olarak yaşandı. İçinden geçtiğimiz tarihi günlerde direnişle, dövüşülerek ve düşülerek kazanılan Kızılay Meydanı’nda grev mitingi yapan KESK ve bağlı sendikalar, şaşırtıcı bir şekilde Gezi’nin her yere taşan ruhunu üstlerine giymediler, giyemediler belki de giymek istemediler. Yıllardır alışageldiğimiz rutinleşmiş grev “ruhu” ve programı içinde yirmi – otuz yıl öncesinin yenilgi ruhu içine sınımış müzikleri çalındı, aynı sloganlar aynı coşkusuz tempoyla atıldı, “attırıldı”, uzun upuzun konuşmalarla kitlelerin coşkusu hepten sonlandırıldı. Kürsünün bu tavrı karşısında kürsüye “bu meydan şu yaptığınız zulmü polisten dahi görmedi” şeklinde bağırıldığını, kürsüdeki uzun bir konuşma ile kitlenin coşkusunu soğurmakta olan konuşmacının ise şaşkınlıkla konuşmasına kısa bir süre ara verdiğine de tanık olduk. Mitingin, alanı dolduran binlerce insanın direniş ruhuna ve diline eklenememesi sonucu, saat 15.00 civarında alandaki kitle hızla azalırken telaşla mikrofona sarılan bir miting sorumlusu direnişe selam vermeye çalışıyor “zıpla zıpla zıplamayan Tayyip” diye haykırıyordu ancak bir hayli geç kalınmıştı. Yapılması gereken, iş isten geçten sonra değil, kimse kendisine “attırmazken” kitlenin attığı sloganları ve coşkusunu kürsünün başından itibaren görebilmesi ve ona yanıt verebilmesiydi. Ortada görev icabı slogan attırılmak isteyen değil; direnişin sloganları coşkuyla, kendiliğinden ve kürsüye rağmen atan bir kitle vardı. Üstelik bu kitlenin tamamı kamu emekçilerinden oluşmuyordu: Kızılay Meydanı’nı 1 – 2 Haziran’da dövüşerek kazanan, halka ve emekçilere açan toplam 5 Haziran’da da kamu emekçilerinin yanında meydandaydı.

KESK yıllardır arayıp bulamadığı kitle desteğini pek de kendi çabası olmadan karşısında bulmuştu ve bununla ne yapacağını da hiç mi hiç bilmiyordu. Grev mitinginin içine düştüğü bu durum birçok açıdan değerlendirilmeye ve eleştirilmeye muhtaç. Eleştiride sözü eğip bükmemenin bir adı “dost acı söyler” olsun, diğeri “çuvaldızı kendimize batırmak”. Gezi süreci bize, direnişin bir ucunun egemene, bir ucunun kendimize döndüğünü sayısız örnekle gösterdi; o nedenle bizim kendimize dönük eleştirilerimizin mücadelemizi güçlendireceği ve çoğullaştıracağı muhakkak. O yüzden söylemeden geçmeyelim, muhataplar da sözümüzü okuma sorumluluğunu göstermekten yüksünmesinler: Açıkçası bağlı sendikalar ve KESK grev günü Hükümet ve medyanın kendilerine dönük canhıraş çağrısını duymuş da, direnişin ruhunun coşkun çağrısını pek duymamış gibi davrandı.

Yapılan vahim hatalar sonucunda direnişin değil Hükümetin gönlünü ferahlatmış olduk. Eğitim Sen Ankara Üniversiteler Şubesi (5 No’lu) miting alanında yapılan hataları görme ve müdahil olma konusunda dikkatli bir refleksle ve hızla davrandı; eylem komitesini harekete geçirmeye çalıştı. Bu çaba sonuç vermedi; çabamız Gezi ruhunun henüz etki edemediği sendikal bürokrasinin ve kültürün bildik

duvarlarına çarptı. Şube olarak mevcut “sendikal – örgütsel ahlaka” hiç de yaşayacak biçimde kürsü etrafında hopladık, zıpladık, kürsüyü protesto ettik, kitleyi “bayılmaya” niyetli konuşmacıların sözünü direnişin simge sloganlarıyla kesmeye de çalıştık. Bir süre sonra kürsü ile uğraşmanın kürsüde hiçbir karşılık bulmadığını görüp, o gün alanı elimizden geldiğince ve kürsüye rağmen dirençli ve canlı tutmaya, alanı sabaha kadar terk etmemeye karar verdik ve çalışmaya başladık. Meydanın Demirtepe’ye açılan tarafında toplanarak, miting kitlesini ortak bir direniş coşkusunda birleştirmeye yöneldik. “Serbest megafon” elden ele dolaştırıldı. Yalnız kamu emekçileri değil, kadınlar, gençler, çocuklar sözünü söylediler serbest megafondan. “Yaratıcı Şarkı – Türkü Atölyesi” ilan edildi, bildik şarkı ve türküler Gezi sözleri - güfteleri yapıldı, güfte önerileri elden ele dolaştı, eklemeler yapıldı zenginleşti. Alana enstrümanlarını getiren üyelerimiz ve Müptela-i Gam grubunun üyeleri o anda üretilmiş bu şarkı – türkü ve oyun havalarını seslendirdiler, beraber halay çektik, yeni sözlerine kavuşmuş Roman havalarıyla göbek attık. Sonra “Yaratıcı slogan atölyesi” yapıldı, bir ara meydanın Demirtepe girişinde hep bir ağızdan “Çapula çapula kazanacağız”, “Devletin TOMA’sı Halkın POMA’sı” sloganları atılıyordu, kürsüde kimsenin dinlemediği ve de ses düzeninin azizliğinden dinlese de anlayamadığı fazlaca uzatılmış bir konuşma sürdürülürken.

Günün sonu gelmeden, saat henüz 19.00 bile olmamışken, bir sonraki günün sabahına kadar alanı terk etmeyeceğimizi söylerken, KESK Ankara Şubeler Platformu beklenmedik bir şekilde eylemi sonlandırdığını, eylem alanının sorumluluğunu Ankara Emek ve Demokrasi Güçleri’ne devrettiği açıkladı ve böylece miting kitlesini açıkça polisin şiddeti karşısında yalnız bırakmış oldu.

Bu sırada Eğitim Sen Ankara Üniversiteler Şubesi (5 No’lu), kitlesini elinden geldiğince eritmemeye çabalamış ve polisin saldırılarına hedef olanlardan olmuştu. İşte KESK Ankara Şubeler Platformu’nun bu kararı, bu alanda sendikaların ikinci ve hayati hatası oldu. Bu hata kitlelerin olduğu kadar KESK’e bağlı sendikalara üye olan kamu emekçilerinin de örgütlerine olan güveninde ciddi bir kırılmaya yol açacaktı.

Ne yazık ki hataların devamı geldi; DİSK ve KESK, İstanbul Gezi Parkı’na olası bir saldırı halinde doğrudan genel greve gideceğini ilan etmiş olmasına rağmen, 15 Haziran saldırısının ardından uzun süre ne grev kararını açıkladı ne de bir hazırlık sürecini başlattı. 17 Haziran’da grev yapılacağına ilişkin karar gönülsüzce, ancak 16 Haziran Pazar günü öğleden sonra açıklanabildi ve pek çok üye grevden 16 Haziran gecesi, bir çok üye ise 17 Haziran günü, grev sabahı haberdar olabildi. Öğretim döneminin bitmiş olmasına bağlı olarak katılımın daha fazla olmasını bekleyebileceğimiz bu grev günü 5 Haziran’a göre çok daha sönüktü. Muhtemelen bunda 5 Haziranda yapılan hataların da payı büyüktü. Grev mitingi Kızılay Meydanı’nın Ziya Gökalp girişinde yapılacağı ilan edilmesine rağmen, polis engeli karşısında son derece sönük bir eylem Ziya Gökalp’te Mithatpaşa Köprüsü civarında yapıldı ve bir saat olarak ilan edilip 40 dakika sonra bitirilen bir oturma eylemiyle sonlandırıldı.

Özyönetime Dayalı Bir Sendikal Hareket

Eğitim Sen Ankara Üniversiteler Şubesi (5 No’lu) bu süreçte hem direniş hem de sendikal mücadele adına daha etkin olmak amacıyla bazı önemli kararlar aldı ve uyguladı. Öncelikle, Direnişin getirdiği dinamizmi ve doğrudan demokrasi deneyimini yapısal işleyişine dahil etmeyi önemsendi; bu nedenle, haftalık yapılan Yürütme Kurulu toplantıları Direniş sürecinde “Özyönetim Toplantısı” olarak, tüm üyelerin katılımına açık bir şekilde gerçekleştirildi. Özyönetim toplantılarında sadece kendi eylem programımızı belirlemedik; aynı zamanda sendikal mücadelenin bu süreci taşımakta neden atıl kaldığını anlamaya da çalıştık. Bağlı olduğumuz konfederasyon KESK’e dönük eleştirilerimizi paylaşırken, bu eleştirilerin aslında bütün sendikal yapılara, kendi şubemize ve en yerel birimlere kadar genişletilebileceğinin elbette farkındaydık. KESK Ankara Şubeler Platformu’nun Haziran sonunda düzenlediği genel üye toplantısında biz de pek çok şube gibi üyelerimizle oradaydık; KESK’e bağlı tüm sendika şubelerinin tabanında, KESK yönetimine dönük yoğun bir kızgınlığın, güvensizliğin ve mücadeleyi yükseltmekte sorumluluğunu yerine getirmesi talebinin geniş bir katılımı ve yüksek sesle dile getirildiğine tanık olduk.

Toplantının işleyiş sürecinden eleştirilerin paylaşılmasına ve önümüzdeki sürece dair eylem önerilerine kadar her aşamada sözümüzü söyledik, birleşe birleşe çoğalmak yönünde sorumluluk almakta kararlı ve istekli olduğumuzu dile getirdik. Fakat en önemli koşulumuz şu oldu; KESK yönetimi tabandan gelen bu haklı tepkiyi ve baskıyı görmeli, kendi içindeki bürokratikleşmiş ve direnişin coşkısına tezat yapısal problemleri aşma yönünde bir adım atmalı! Yönetime karşı eleştiriler yöneltenler ise eleştirilerinin sorumluluğunu almalı, eleştiriye sözle bırakmamalı; örgütlerimizi dönüştürmek ve yeni sürece uygun hale getirmek için gerekli sorumlulukları eyleyerek de yerine getirebilmeli!

Direnış yerini yavaş yavaş yaz temposuna, kent/meydan/park forumlarına bıraktı. Direnişin olumlu ve olumsuz deneyimlerinden bir eylem rotası çıkarmak isteğinde olan diğer sendikalarından mücadele arkadaşlarımızla bizler de kendi forumlarımızı oluşturmaya karar verdik.

Eğitim Sen Ankara Üniversiteler Şubesi (5 No’lu) olarak tüm kamu emekçilerini Ankara Kamu Emekçileri Forumu’na çağırдық. Bu çağrı, emek ve demokrasi mücadelesinin kamu emekçileri cephesinde geliştiğini gördüğümüz eleştirici ve dönüştürücü potansiyelinin, sürekli kendini tekrar eden ve kara deliklerde kaybolup giden bir “KESK eleştirisi”ne hapsolmasının önüne geçerek; kendimizi, işyerlerimizi, işyeri örgütlülüklerimizi, şubelerimizi, sendikalarımızı ve konfederasyonumuzu gerçek bir dönüşüme uğratacak tabandan gelen bir dinamizmin nüvelerini oluşturmayı hedefliyordu. Ankara Kamu Emekçileri Forumu, Ankara Üniversitesi Cebeci Kampüsü’nde iki oturum gerçekleştirdi. Yazdan sonra forumumuzu çok daha geniş katılımlı bir forum haline getirmek, karar alan ve aldığı kararları uygulayan bir özyönetim deneyimini inşa etmek temel niyetimiz. Direniş bizim tarihimizdir; coşkusuyla, cesaretiyle, hatasıyla, eksikliğiyle... Bu süreçte kaybettiğimiz tüm direnişçiler yoldaşlarımızdır, belleğimizdir, mücadelemizin ışığıdır. Bu daha başlangıç ve mücadeleye devam edeceğiz. Ve evet Sonbahar geliyor!

Akif Kurtulus: “Hayır” Sözü,

Çok Basit, İki Heceli Bir Sözcüktür.

Röportaj: Göksu Deniz

Kolektif Ekososyalist Dergi (KED): Gezi Direnişinin sonrasında toplumun pek çok kesiminde yeni örgütlenme biçimleri çıkmaya başlıyor. Fakat bu direnişin geleneksel işçi sınıfı dışında ortaya çıktığı ve emek mücadelesiyle bağının zayıf olduğuyla ilgili de görüşler var. Sınırlı bir sendikal hareket dışında Gezi Mücadelesinin de örgütlü sendikal hareketten yeterli bir ilgi görmediği de ortada. 1) Geleneksel sendikal hareket bu bağlamda bir açmazda mı? Yoksa ortaya çıkan yeni işçileşme biçimlerini içerecek politik, hukuki olanaklardan mı yoksun?

Akif Kurtuluş (AK): Gezi direnişinin geleneksel işçi sınıfı dışında ortaya çıktığı doğru. Zaten öyle olurdu. Bir kere bırakın tek merkezli olmayı, çok merkezli bile değildi Gezi direnişi. Merkez-sizlik, Gezi’nin karakteristiği oldu. Gezi’yi oluşturan halkalar içinde emekçiler, yani en geniş anlamda emeğini satanlar vardı ancak bunların büyük bir çoğunluğu sendikasıız işçilerdi. Sendikalı olanlar da sendikal örgütlülük içinden Gezi’ye akmadılar. Sendikal yapılar Gezi tipi itirazı anlayabilecek durumda değil. Son otuz yıldır da hiç olmadı. Tekel direnişine geri dönüp bakın, orada sendikal bürokrasi Tekel işçilerine yardımcı olmaya mecbur bırakılmıştır. Daha geriye gidelim. Zonguldak Yürüyüşü’nde de, 80’li yılların sonundaki vizite eylemlerinde de benzer bir durum söz konusu.Bu bir açmaz mı? Evet açmaz tabii ki. Ama bu açmazla memnun mesut yaşıyor sendikalar. Bunun bir açmaz

olduğunu görebilecek durumda değiller. Aslında yeni işçileşme biçimlerini karşılayabilecek hukuki olanaklardan yoksun olduğunu iddia etmemiz biraz zor. Yeni işçileşme biçimleri derken neyi kast ediyoruz? Kısmi zamanlı çalışma, ödünç iş ilişkisi, evde çalışma benzeri iş ilişkileri son otuz yıldır özellikle hizmet ve perakende satış sektöründe çok yaygın. Bugün sendikalara hâkim olan sendikal bürokrasi için önemli olan, bürokratik varlığını korumak. O koltukların korunması. Biri gider gelir öbürü oturur. Yeter ki o koltuk aynı yerde kalsın.Dolayısıyla “yoksun olunan” şey, hukuki formdan çok, algı çarpıklığı.

KED: Sınıf mücadelesinin geleneksel sendikal boyutu göz önüne alındığında, tarihsel olarak nasıl bir dönemde ya da dönemeçte bulunduğumuzu söyleyebiliriz?

AK: Ben “dönemeç” diyebileceğim çok geniş boyutlu ve toplumu etkileyebilecek bir kırılmadan geçtiğimizi düşünmüyorum. En azından sendikal mücadele anlamında... Tamam sendikalar bu toplumda hep bir mağduriyet öznesi oldular. Ancak çok istisnai birkaç örnek dışında hiçbir zaman toplumsal mücadelenin önemli bir parçası olamadılar. Böyle gider mi? Eğer Gezi’nin öğrencisi olabilirlerse, Gezi’den ne öğrenebiliriz gibi bir sorunun peşine düşülürse, sendikalar da kıpırdamaya başlayacaktır. Daha doğrusu Gezi’nin rüzgârı kaçınılmaz olarak sendikalara da yansacaktır.

1-Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi, Eğitim Sen Ankara Üniversiteler Şubesi (5 No’lu) Yürütme Kurulu Üyesi – Kadın Sekreteri

2-Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Elemanı, Eğitim Sen Ankara Üniversiteler Şubesi (5 No’lu) Yürütme Kurulu Üyesi – Hukuk ve Özlük İşleri Sekreteri

KED: Fabrika İşçisinin mekân algısı, iş, ev ve alışveriş ekseninde düz çizgisel bir algı, ancak mekânın çok katmanlı bir boyutu var, mücadelenin işyerine sıkışmış olduğu yıllardır konuşuluyor. Ancak, mekân algımızda bir kırılmaya tekabül etmiyor bu yakınma. Kapitalizm eninde sonunda mekânla dolaymlanarak, kendini yeniden üretiyor. Mekân bu geniş kitle için neyi ifade ediyor, ya da etmeli, Geziyi bir mekân olarak görürsek, işçi sınıfı Gezi'yi neden önemsemeli?

AK: Evet kapitalizm eninde sonunda mekân dolayımıyla kendini yeniden üretiyor, ama bu mekânlar, gerek hizmet gerekse de meta üretiminde çok çeşitlilik gösterdi. Klasik anlamdaki üretim alanları sanayide varlığını muhafaza etse bile, onun dışındaki birçok işkolunda parçalandı. Fakat bu parçalanmışlık, işçinin iş ve iş dışı alanlardaki tekdüzelikliğini dağıtacak, kıracak düzeyde değil. Ya da şöyle mi desek? Kapitalizmin yeniden üretimi –vahşi kapitalizm koşullarından daha az vahşi değil bu durum- kendisini üretim alanları dışında da en az o kadar mücadele edilmesi gereken bir alan olarak önümüze çıkardı. Bu vurguyu yaparken, bunun bir “arzu”, bir beklenti olduğunu eklemeliyim. Yoksa işçi sınıfının işyerindeki hak mücadelesi bile tartışmalı, işçi sınıfı işyeri dışının bir mücadele alanı olduğunun ne yazık ki farkında bile değil.Kapitalizm –biz buna geniş anlamda sistem diyelim istersen- kendisini asıl ailede, okulda, yoksul mahallelerinin dibine kondurulan AVM'lerde yeniden üretiyor. Evin kapısından yorgun argın içeri girer girmez gözümüze sokulan sabun köpüğü dizilerde meselâ.“Hayır” sözü, çok basit, iki heceli bir sözcüktür. İşte Gezi'nin işçi sınıfına öğrettiği değil – çünkü hiçbir şeyi birilerine öğretmek için yapmadı- işçi sınıfının Gezi'den öğrenmesi gereken budur. Gezi'de Türkiye'de insanlar ilk kez “şehirli” refleksi gösterdiler. Gerçek anlamda refleksti bu. İtiraz hakkını sahiplenen kim varsa, geldi kendi “Hayır”ını o parkta seslendirdi. Yeni örgütlülük biçimlerinden birisidir bu. Örgütlüdür şüphesiz. Meselâ Duran Adam ne kadar “örgütleyici” ise o kadar örgütlüdür. O durunca, itiraz sahipleri “Ben de durabilirim ve duruyorum işte” demiştir. Duruyorum o halde varım! Buyurun işte! Bu sözlerim Gezi'deki örgütlülüğü hafife aldığım anlamına gelmesin. Tam tersine çok değerli buluyorum. Farklılığın altını çiziyorum. “Önderin çağrısı gelince / Ayaklandı Partizan” marşı değil, bu. Sırrı Süreyya Önder de ağaçların iş makinesinin önüne bir önder olarak çıkmadı, kimse de onu önder bellemedi. Gezi, otoriteye karşı “Ben buradayım, ben varım” demiştir.İşçi sınıfını geçelim istersen. Şu anlamda geçelim. İşçilerin “Ben varım, ben buradayım” demesi için sınıf algısını yardıma çağırmamıza gerek yok. Düşünsene Türkiye'de grev, yasal bir sürü engel yüzünden hak mücadelesinde bir silah değil. Ama o engeller ortadan kalksa bile, bir artık işçilerin greve itibar edeceğinden kuşkuluyum. Daha etkili ne olabilir? İşte burada da Gezi'den çıkarılacak dersler var. Adına o çok bilmişlerin “pasif” diye küçümsediği direniş biçimleri her mücadelenin kendi özgünlüğü içinde yer bulabilir.

KED: Kapitalist üretimin iğdiş ettiği toplumsal “yaratıcılığı” Gezi Direnişinin ritimlerinde aramak gerekiyor diyorsunuz sanırım.

AK: Evet tam da bunu söylüyorum. Gezi Direnişinin ritmi, bildiğimiz itiraz yöntemlerini ters yüz etmekle kalmadı, “Bu da nereden çıktı” diyeceğimiz yaratıcılık örnekleri verdi. Mustafa Kemal'in askerleri de belki oradaydı ama birden Mustafa Keser'in Askerleri çıktı ve anında sadece o askerleri değil, birilerinin askeri olmanın da içini boşalttı.

KED: Sungur Savran ise, daha “işçi sınıfı sahne almadı” diyor, ya da bu mücadeleyi beyaz yakalıların” isyanı olarak okuyanlar, “bu daha başlangıç” sloganını atıyor. Bu yaklaşımları aşamacı mı buluyorsunuz ?

AK: Biz de şimdi bunu konuşuyoruz burada. İşçi sınıfı sahne almadı. İyi de işçi sınıfı, sendikalarının kılavuzluğunda, o sendikaların Kurtuluş'ta veya Kadıköy'de miting yapalım çağrısıyla sahne alamaz, alamayacak da zaten. O sahne almak olmaz zaten. Sungur Savran da bunu kas etmiyor tabii ki. Öte yandan işin ilginç Gezi, parçalardan herhangi birine de indirgenemez bence. Yani “beyaz yakalıların isyanı” değil Gezi. Beyaz yakalıların da isyanı. Peki bu bir başlangıç mı? Bu biraz da otoritenin tutumuna bağlı. Aynı otoriter söylem varlığını muhafaza ettiği müddetçe bunun “daha başlangıç” olacağı öngörüsüne ben de sahibim, doğrusu. Ama öyle aşama aşama ya da dalga dalga yükselecek, başka parçalar da katılacak... Onu kestirmek pek mümkün değil kanımca.

KED: Bu bağlamda kapitalist birikim süreci gücünü, mekânı özgürleştirmek yerine özgürlüğü mekânsızlaştırdığına yönelik simülasyonundan alıyor olabilir mi?

AK: Aslında biraz önce söylediklerimden dolayı özgürlüğün mekânsızlaştırıldığını hâkim bir eğilim olarak düşünmek, yanlışlı olabilir. Bir yanılısama bu. Tamam, mekânlar parçalanıyor, belki daha küçük ama dağılmış işlikler var ama bunlar bize özgürlük alanları vermiyor. Bilişim sektörü başta olmak üzere hizmet sektöründe klasik mekânlardan uzakta olmamızın verdiği serbestliği özgürlükle karıştırıyoruz.

KED: Bütün bunlara rağmen örgütlenmenin, mekâna bağımlı bir karakteristiği olduğunu düşünüyor musunuz? Örneğin çiftçileri yan yana getirecek olan şey, toprak üzerinde benzer ürünleri üretmesi olabilir mi? Çiftçi-köylü sendikalaşması pratikleşebilir mi? Ya da başka bir yeni sendikalaşma biçimi, güvenlik çalışanları ya da market, mağaza, temizlik işçilerini yan yana getirecek olan “mekân” algısının örgütsel ifadesi “sendika” olabilir mi?

AK: Örgütlenmenin mekânla ilişkisi bence hâlâ çok önemli. Çiftçiler meselâ. Çokuluslu şirketler, çiftçilerle neredeyse tek tip sözleşme yapıyor. Yıllık sözleşmelerle yılda şu kadar tütün üret, ben de senden bunu şu fiyatla satın alacağım, diyor. Başka kimseye üretmeyeceksin diye madde de koyuyor. Bu bağımlılık ilişkisini kırabilecek, dayatılan şartlara karşı kendi çıkarları temelinde bir pazarlık ortamı yaratamıyorlar. Çiftçinin bu şirketlerle ilişkisi, iki işveren arasındaki ilişki değil. Sendikalarla ilgili mevzuata bakacak olursanız, çiftçilerin o mevzuatta tanımlandığı gibi “işçi” olmadığı, besbelli. Ama en az, çiftçinin çalıştırdığı tarım işçisi kadar çiftçi de o şirketler karşısında “işçi”. Bir araya gelip bir dayanışma içinde olmalarının asgari müşteregi ne peki? Tütün üretiyor olmaları, zeytin üretiyor olmaları. Bu kadar basit. Birlikte oluşturacakları bu yapının adı ne olabilir? Sendika tabii ki. Anglo – Saksonların Union dedikleri bizde sendikadır. Sendika kuracaklar, mevzuat engeline takılacaklar, ama adım adım bu engeli de aşacaklar.

Gerze Mücadelesi ve Hukuki Durum Üzerine Bir Değerlendirme

Cömert Uygur Erdem

Ekoloji Kolektifi üyesi avukatlar olarak, Gerze termik santral karşıtı mücadelenin hukuki altyapısına katkıda bulunmak adına, mücadelenin gönüllü avukatlığını üstlendik. Anadolu Grubu'nun hukuka aykırı eylemleri karşısında Gerze halkının yanında yer aldık.

29 Ağustos'ta basında ve sosyal medyada Gerze Enerji Santrali projesinin iptal edildiğine dair haberler yayıldı. Greenpeace gibi çevreler, bu haberler sonrasında mail zinciri kanalıyla destekçilerinden bağış isteme kampanyalarına ağırlık verdi. Kamuoyunda yayılan yanlış bilgilerin önüne geçmek adına Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 2 Ağustos tarihli kararı üzerine hazırladığımız ve ekolojistler.org'da özet olarak sunduğumuz, Gerze Enerji Santrali ÇED sürecine ilişkin Ekoloji Kolektifi görüşünü sizlerle paylaşmak istiyoruz.

Gerze Enerji Santral ÇED Süreci 2012 Yılında Tıkandı

Gerze Enerji Santrali'ne ilişkin işletilen ÇED süreci, 30 Nisan 2012 tarihli İnceleme Değerlendirme Komisyon I. Toplantısı sonucunda alınan karar ile durduruldu. Toplantıda, İnceleme Değerlendirme Komisyonu üyesi Orman Genel Müdürlüğü tarafından ileri sürülen, “*termik santral kurulmak istenen yerin hemen ormanlık alanların bulunduğu, hatta santral alanının bir kısmının orman alanı olduğu, gerek Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi tarafından gerekse diğer bilim adamlarınca yürütülen bilimsel araştırmalar ile termik santraldan açığa çıkacak baca gazı emisyonlarının rüzgarsız ortamda 10 km mesafeyi olumsuz etkilediğinin ortaya konulduğu, söz konusu santralin kuş uçuşu Gerze'ye 5 km, Sinop'a 15 km, Tabiat Koruma Alanı olan Sarıkum Göletine de 25 km mesafede olduğu, bu alanların santral kurulması ile olumsuz etkileneceği, proje kapsamında planlanan katı atık depolama tesisinin kapasitesinin yetersiz olduğu, projenin orman halk münasebetleri, ormanlarımız ve ormancilık çalışmaları açısından olumsuz etkiler yaratacağından söz konusu projenin orman sayılan alan dışında başka bir yerde planlaması, planlama için seçilecek alanın yukarıda belirtilen etki mesafelerinin de göz önünde bulundurularak değerlendirilmenin buna göre yapılması gerektiği*” görüşü ve bu görüşün yanı sıra toplantıya katılan ya da yazılı görüş bildiren diğer kurum görüşlerinde belirtilen eksiklikler ve ÇED süreci açısından görüşünün alınması önemli olan bazı kurumlara toplantıya katılmamış olması gerekçeleri ile ÇED sürecinin durdurulmasına karar verildi.İnceleme ve Değerlendirme Komisyonu'nun I. Toplantısı sonrasında ÇED sürecinin durdurulmasına karar verilmesinde önemli etkiye sahip olan Orman Genel Müdürlüğü görüşünün değiştirilmesi amacıyla ilgili şirket tarafından lobi faaliyetinde bulunulmuş, kurum görüşünün değiştirilerek ÇED sürecinin kaldığı yerden devam ettirilmesi amaçlanmıştır.

Gerze Termik Santrali ÇED Sürecinde Şirket, ÇED Raporunu Tadil Etmek İstedi

Gerze Enerji Santraline ilişkin ÇED raporunu hazırlayan Dokay-ÇED Çevre Mühendisliği Limited Şirketi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na ilettiği 14 Aralık 2012 tarihli dilekçesinin ekinde, Revize ÇED raporu ile Orman Genel Müdürlüğü'nün 2 Ekim 2012 tarih ve 1317 sayılı yazısını sunarak, ÇED Yönetmeliğinin 12. Maddesinin 7. fıkrası gereğince, inceleme değerlendirme sürecinin kaldığı yerden devam etmesi için toplantı tarihi verilmesini talep etti.

Orman Genel Müdürlüğü'nün 2 Ekim 2012 tarih ve 1317 sayılı yazısında, 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 17. Maddesinde yer alan hükme dayanılarak, uygulamada orman alanı içinde kömür rezervinin bulunmadığı termik santral ve enerji üretim ünitelerinin orman sayılan alanda planlanması uygun görülmemekle birlikte zaruret şartının olması halinde orman alanında yapılabileceği, bunun yanında ana ünitesi orman alanı dışında yapılan termik santral için gerekli ve zorunlu trafo binası, enerji nakil hattı, yol gibi tamamlayıcı ünitelere ilişkin 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 17. Maddesi üçüncü fıkrasında ve Orman Kanununun 17 ve 18. Maddelerinin Uygulama Yönetmeliğinde belirtilen izinlerin talep edilmesi durumunda, talep edilen bu tür izinlerin orman sayılan alanlarda yapılmasında zaruret olmaması halinde izin verilebileceği görüşü sunuldu. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü, 27 Kasım 2012 tarih ve 19971 sayılı kararı ile Dokay isimli firmanın 14 Kasım 2012 tarihli dilekçesi ile yapılan başvuruyu ÇED sürecinin devam edilmesi açısından yetersiz buldu ve sunulan ÇED raporlarını, başvuru sahibine iade etti. ÇED Genel Müdürlüğü'nün anılan yazısında, “enerji tesisi için söz konusu orman alanının kullanılmasının zorunluluk arz ettiğine dair herhangi bir kamu yararı ya da resmi bir kabul bulunmadığı” gerekçesini dayanak gösterdi.

2013 Yılı Gerze Termik Santrali ÇED Sürecinde Sona Doğru

ÇED Yönetmeliğinin 12. Maddesinin 8. fıkrasında proje sahibinden ÇED raporunda değişiklik yapılmasının en çok iki kez istenebileceği, yapılan düzeltmenin komisyonca yeterli görülmemesi halinde, bu durumun tutanakla saptanacağı ve başvurunun Bakanlıkça geçersiz sayılacağı belirtilmektedir. Gerze Enerji Santrali'ne ilişkin ÇED sürecinin devam ettirilmesi talebiyle yapılan 14 Kasım 2012 tarihli başvurunun, sürecin devam ettirilmesi açısından yetersiz görülmesi ve ÇED raporlarının iade edilmesine karar verilmesi, Gerze'de termik santral yapmak isteyen şirket için sona doğru gelindiğinin ilk sinyaliydi.

Bakanlıkça, Şirketin 19 Aralık 2011, 14 Kasım 2012 tarihli başvurularını, termik santralin orman alanında bulunması ÇED

sürecinin devam edemeyeceğini ilgili Firma'ya iletilmiştir. İlgili Firma, 25 Mart 2013 tarihinde Termik Santral ÇED raporunu tadil ettiğini belirterek ve sürecin başlatılmasını talep etti. Bakanlık; sunulan ÇED raporlarında herhangi bir değişikliğe gidilmediğini, dolayısıyla ÇED süresinin durmasına neden olan, termik santral alanının bir kısmının orman içerisinde olması gerçeğinin devam ettiğini tespit etti. Bakanlık, “Gerek proje sahası içerisinde, gerekse yakın çevresinde orman alanı bulunmadığını tespit edilmesinde, kaynağı orman alanı içerisinde bulunmayan ithal kömüre dayalı Gerze Enerji Santralinin ÇED sürecinin yeniden başlatılması uygun görülmemiştir” şeklinde gerekçe belirterek Termik Santral sürecinde Anadolu Grubu'na kötü haberi ilettiler. Bu gerekçeyle Bakanlık, 25 Mart 2013 tarihinde Bakanlığa sunulan ÇED raporunu, 2 Ağustos 2013 tarih ve 12592 sayılı yazı ile firmaya iade etti.

Sonuç Olarak;

Karardaki sürecin yeniden başlatılması olarak nitelendirme üzerine, ÇED Yönetmeliğinin ÇED Sürecinin Başlatılması ve Komisyonun Kuruluşu başlıklı 8. maddesi kapsamında inceleme yaptığımızda; Bakanlık, kararında firmanın ÇED sürecini başlatan raporu ile ÇED süreci sonrasında tadil ederek Bakanlığa sunulan ÇED raporlarını birlikte değerlendirdiği görülmektedir. ÇED raporlarının birlikte değerlendirilmesi, raporlar arasında karşılaştırma yapılması nedeniyle, son yapılan 25 Mart 2013 tarihli başvurunun yeni ve bağımsız bir ÇED süreci başvurusu olmadığı ortaya çıkmaktadır. Zira, yeni ve bağımsız bir başvuruda, daha önceki raporlar bağlayıcı olmayacaktır. Bu nedenle, yapılan başvuru, ÇED Yönetmeliğinin 12. maddesi kapsamında 30 Nisan 2012'de durdurulan ÇED sürecinin devam ettirilmesi-ne yöneliktir.

ÇED Yönetmeliğinin 14. Maddesinin 4. Fıkrasında, ÇED olumsuz kararının verilmesi durumunda, olumsuz kararda ileri sürülen şartlarının tamamının değiştirilmesi durumunda yeni başvuru yapılabileceği düzenlenmiştir. ÇED olumsuz kararı için yapılan bu düzenlemeye benzer bir düzenleme Yönetmeliğin 12. Maddesi kapsamında verilen durdurulma kararı açısından düzenlenmemiştir. Buna ilişkin tek düzenleme, ÇED Yönetmeliğinin 12. Maddesinin 8. Fıkrasında yer alan, raporda değişiklik talebinin, en çok iki kere istenebileceğine ilişkin düzenlemedir. İlk rapor ve sonradan değiştirilerek sunulan iki raporun varlığı nedeniyle, bu hak tüketilmiştir.

Bakanlığın bu iade işlemi ile ÇED sürecinin geçersiz sayılmasına ilişkin koşullar doğmuştur. ÇED sürecinin sonlandırılması nedeniyle muhtemeldir ki, ilgili firmaya EPDK tarafından verilen ve daha önce mahkeme tarafından yürütmesi durdurulan enerji üretim lisanslarının da iptali gerekmektedir.

Üretim Lisansının İptali Gerekmemektedir

Gerze Enerji Santraline ilişkin olarak EPDK tarafından 20.11.2008 tarihinde üretim lisansı verilmiştir. Danıştay 13. Dairesi kararıyla, ÇED Olumlu veya ÇED Gerekli Değildir kararı olmaksızın verilen üretim lisansının yürütmesi durdurulmuş, ancak EPDK tarafından anılan üretim lisansı iptal edilmiştir.

Lisans başvurusuna konu üretim tesisi projesinin, ÇED Yönetmeliği kapsamında olması nedeniyle, söz konusu Yönetmelik kapsamında projenin “ÇED Olumlu” kararı alması gerekmekte-

dir. Bu koşul, lisans verilmesine esas şartlardandır. Gerze Enerji Santrali projesine ilişkin ÇED sürecinin şirket adına olumsuz sonuçlanmış olması dolayısıyla, üretim lisansı dosyasına ÇED Olumlu kararının ibraz edilmesi hukuken imkansız hale gelmiş, lisans verilmesine esas şart oluşturan bir husus kaybedilmiştir.

Çevre Kanunu'nun 10.maddesinin 2. Fıkrasına göre, ÇED Olumlu ya da ÇED Gerekli Değildir kararı alınmadıkça, ilgili projeye ilişkin onay, izin, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez; proje için yatırıma başlanamaz, ihale edilemez. 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'na göre de, mücbir sebep hâlleri ile lisans sahibinden kaynaklanmayan haklı sebepler dışında üretim tesisinin lisansında belirlenen inşaat süresi içerisinde kurulmaması veya kalan süre içerisinde kurulamayacağını tespit edilmesi hâllerinde lisansın iptal edilir. 2008 yılında üretim lisansı verilmesine rağmen, gerek yürütmeyi durdurma kararı, gerekse geçen süre içerisinde şirketin ÇED Olumlu kararı alamaması nedeniyle, projeye ilişkin inşaat aşamasına geçiş hukuken imkansız hale gelmiştir.

6446 sayılı Yasa'nın Yaptırımlar ve yaptırımların uygulanmasında esaslar başlıklı 16. Maddesinin 1. Fıkrasının f bendi gereğince, Lisans verilmesine esas olan şartların lisansın yürürlüğü sırasında ortadan kalktığı veya bu şartların baştan mevcut olmadığı saptanması hâlinde lisans iptal edilir.

Gerze Enerji Santrali projesine ilişkin ÇED Yönetmeliği kapsamında yürütülen sürecin sonlanmış olması dolayısıyla, ÇED Olumlu Kararının sunulmasının hukuken imkanının kalmamış olması, ÇED kararı olmaksızın inşaat aşamasına geçişin de imkansız hale gelmesi nedeniyle, üretim lisansının gecikmeksizin iptali gerekmektedir.

Üretim lisansının iptal edilmesi durumunda, Anadolu Grubunun, bu şirkette en az %10 pay sahibi olan ortakların, yönetim kurulu başkan ve üyelerinin, 6446 sayılı Elektrik Piyasası Yasası gereğince, lisans iptalini takip eden üç yıl süreyle Gerze Termik Santraliyle ilgili yeni lisans alabilmesi, lisans başvurusunda bulunabilmesi, lisans başvurusu yapan tüzel kişiliklerde doğrudan veya dolaylı pay sahibi olabilmesi, yönetim kurullarında görev alabilmesi yasak olacaktır.

Hukuki Eşik, Üretim Lisansının İptalidir

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 2 Ağustos 2013 tarihli kararı ile Gerze Enerji Santrali projesinin ÇED başvurusu geçersiz hale gelmiştir. Ancak bu projenin, kesin olarak iptal edildiğini söyleyebilmek mümkün değildir. Projeye ilişkin ÇED süreci geçersiz hale gelmiştir. Ancak bu sürecin hukuken bittiğinin söylenebilmesi için, firmanın enerji üretim lisansının iptali gerekmektedir.

Termik santral kurulması planlanan alanda ve çevresinde, termik santral kurulabilmesi, bölgede ormanlık alanların ve Tabiat Koruma alanlarının bulunuyor olması nedeniyle hukuken imkansızdır. Nitekim, ÇED süreci bu gerekçe ile şirket açısından olumsuz sonlanmış. Gerze'de ÇED Sürecinin geçersiz kılınmasını başaran mücadele, bu yeni evrede daha önceden “yürütmesi durdurulan” üretim lisansının EPDK tarafından iptaline yönelecektir.

Tarımsal Hafızamız: Yedikule Bostanları

Beste Bal • Yedikule Bostanları Girişimi

Fotoğraf : Beste Bal

Yedikule Bostanları, Gezi Parkı direnişini takip eden süreçte İstanbul'un gündemine geldi. Planlanmasına 2006'da başlanan Yedikule Rekreasyon Projesi, Kurul onayını alıp belediyeden oy çoğunluğu ile geçer geçmez 6 Temmuz günü inşa edilmeye başlandı. İnşasına hızlıca 'moloz dökümü' ile başlanan ve hatta bostancıların mahsullerini dahi bu molozların altında bırakan projeye karşı tarihçiler tarafından ilk tepkiler belediye yetkililerine iletildiğinde verilen yanıt neyle karşı karşıya olduğumuzun göstergesiydi: “Toprağın tarihi mi olur, ben inanmıyorum”.

Toprağın Tarihi

Evet, toprağın tarihi olur. Üstelik söz konusu olan Yedikule Bostanlarının tarihi ise kara surlarının tarihi kadar eski bir tarih söz konusu ve arkeobotani¹ tam da bu tarihin bilgisini üretmek için var. Bugününe gelme-

1-Tarih öncesi ve tarihi dönemlere ait yerleşim yerlerinde korunan toprağı ve tohumlarını inceleyen bilim dalı.

2-Yazık ki bu denli önemli bir kaynağın Türkçe baskısı yok. Osmanlı döneminde tarımla ilgili yazılmış en eski eserlerden biri olmasıyla bilinen Revnak-ı Bustan'da, bu eserden kimi alıntılara rastlıyoruz. Alıntılarda da eserin Arapça baskısından faydalanılmıştır.

den önce bostanların tarihinden bahsetmekte fayda var. Kara surlarına paralel uzanan Yedikule Bostanları'nın tarihi Bizans'a kadar uzanıyor. 10. yüzyılda Constantinople'deki tarımsal bilgiyi derleyen 20 ciltlik Geoponica 'da² resmedilen ürünleri bugün dahi bostanlarda görebilmek heyecan verici. 10. yüzyılda hazırlanan bu dokümana bakıldığında Yedikule bostanlarında üretilmekte olan ürün çeşitliliğinin benzerine rastlanıyor: roka, pırasa, soğan, pancar, dereotu, kırmızıturp. Dokümanda 400 yıllık bir bahçeden de bahsediliyor. Bizans'tan kalma bu bahçe, bugünkü Bayrampaşa Bostanı. Bostanlarda yer alan büyük su kuyuları da mevcut zirai kaynaklarca doğrulanıyor. Bilinçli bir şekilde ekilmemiş olan ama varlığını sürdüren farklı bitki türlerine de rastlanıyor olması, toprağın tarihinden kaynaklanıyor. Zaman içerisinde artık alıcısının bulunmaması ya da üretiminin karlı olmaması gibi çeşitli gerekçelerle üretimine son verilen ürünler yer altı filizlenmesi yoluyla toprağa tutunup yabani ot olarak varlığını sürdürebiliyor.

Osmanlı'da tarımın izini süren tarihçi Aleksandar Sopov³ cumhuriyet döneminden önce bostanlarda Makedonya ve Arnavutluk'tan gelen bostancıların ekim yaptığını, zaman içerisinde günümüz bostancılarına usta-çırak ilişkisi ile deneyim aktardıklarını da belirtiyor. Yedikule Bostanlarının tarımsal ürün çeşitliliğini, göç ile getirilen bostancılara borçlu olduğumuzu söylemek pek de yanlış olmayacaktır. Farklı kültürlerden gelen bostancılar, kendi tohumlarını da beraberinde getiriyor ve ürünlerini yetiştirmeye koyuluyor. Örneğin bugün bir yabani ot olarak bostan alanlarının kenarlarında ve sur diplerinde varlığını sürdüren hindiba, Rum nüfusu tarafından oldukça tüketilen bir tarımsal ürünken 6-7 Eylül olaylarının ardından yaşanan Rum göçü ile artık ekilmez hale gelmiştir. Bundan 5 sene önce Silivrikapı tarafındaki bostanlardan birinde çalışan Arnavut Bostancı 18 armut çeşidi sayabiliyorken bugün bu tarım alanlarının yok olması gündemde. Bu yanı sıra bostanlarda, deneysel diyebileceğimiz bir tarımsal faaliyet söz konusu.

Bostanlar yalnızca bir 'ekim alanı' değil, aynı zamanda bir kültürün/geleneğin de taşıyıcısı. Belgradkapı Panagia Kilisesi'nin bostanında çalışan Mehmet Bey, bostancılığı günümüzde 100 yaşında olan Foti Bey'den öğrenmiş ve devralmış. Aynı şekilde sur çeperinde tarımsal faaliyet yürüten bostancıların tarihinde de devralınan bir kültüre rastlıyoruz. Belgradkapı Panagia Kilisesi'nin bostanlara özgü bir ritüeli de var. Her sene 8 Eylül'de bostancıları ve ekinleri kutsama töreni gerçekleşiyor ve töreni Patrik yönetiyor. Bostanları yok etmek demek, yalnızca bir kentsel tarım alanını yok etmekle kalmayıp tüm bu kültürün üzerine de beton dökmek demek...

Yedikule Bostanları'nın, tarihi boyunca ürün çeşitliliği açısından oldukça zenginken günümüze bunu 'görece' yansıtabilmesi ise bir yanı sıra pazar nedeniyle yaşanan tarihsel bir kayıptır. Zamanında "bayramı" kutlanan Yedikule marulunun hikâyesini üç kuşak boyunca aynı bostanda ekim yapan aileden gelen Bostancı Ahmet Bey böyle anlatıyor: "Tohumumuza kendimiz saklıyorduk. Ben marullara yetişemedim. O zamanlar bostanların altındaki bu yol yokmuş, 10bin metrekare alandan bahsediyoruz. Hava kirliliği de tohumların yapısını çok etkiledi. O dönemde bostanlarda yapılan sulama da çok farklıymış. 'Dönme dolap' dediğimiz usulle sulama yapılıyor, ürün ihtiyacı olan bol suyu alabiliyormuş. Şu anda bu bostanlarda üretilen ürünlerin yazık ki yarısından fazlası organik de-

ğil. Alıcılarımız çok çeşitli; hal, esnaf, marketler... Ama pazar ihtiyacını karşılayabilmek için kullandığımız tohumlar da değişiyor yazık ki." Bu arada ekimde kullanılan tohum ve gübre sorulduğunda öğreniyoruz ki önceleri gübre için inek yetiştirilirken çevreden, koku nedeniyle belediyeye şikâyet gidiyor. Arkeobotani alanında çalışan Chantel White⁴, bostanlarda yaptığı çalışma üzerine bugün kimi ürünlerin ekimlerinin yapılmasını beş temel nedenle açıklıyor. Birincisi artık büyük oranda maddi gelir sağlamayan ürünler olmaları. Örneğin karnabahar üretim için geniş alan istiyor ama ona uygun alanı ayırdığınızda diğer ürünler için yer kalmıyor. İkincisi ekim ve sulama teknikleri değişiyor. Bu değişiklikler daha özenli üretim süreci gerektiren ürünlerin belirli bir standardizasyona uyum sağlamamasına yol açıyor ve onların üretiminden vazgeçilmek zorunda kalınıyor. Hava kirliliği bir diğer unsur. Önceden bostanların etrafında dere yatağı yer alırken, yerel yönetim tarafından kapatılıp yol haline getiriliyor ve haliyle işlekliliği tartışılabilir olan bu yol ürünlerin yetişmesi için elverişli ortamı olumsuz etkiliyor. Hava kirliliği, tohumları da deforme ediyor, hatta yok ediyor. Önceden yetişen pek çok ürünün tohumu zaman içerisinde yok olmaya yüz tutuyor. Pazar da başka bir etken. Eğer talep yoksa eskiden yetiştirilen bir ürün artık yetiştirilmiyor.

Yedikule Bostanları ve Kentsel Tarım Alanları Neyle Karşı Karşıya?

Yedikule Bostanları, kentsel tarım alanları içerisinde özel yeri olanlardan biri. İstanbul gibi köklü bir tarihe sahip olan kentin tarihteki izlerini toprakta da sürme imkânı sağlıyor. Ayrıca tarımsal vasfını sürekli koruduğu için toprağın da verimini yitirmesinin önüne geçildiğini söylemek mümkün. Kentin merkezinde türüne az rastlanır değerinde bir tarımsal alan, Fatih Belediyesi'nin bir 'park' projesi olarak sunduğu inşaatın altında kalmak üzere.

Elbette ki yalnızca Yedikule Bostanları değil, İstanbul'da pek çok kentsel tarım alanı bu vasfından azade gösterilerek imara açılır hale getirilmiş ve de getirilmekte. Bunda kentsel dönüşümün etkisi büyük. 'Avrupa Kültür Başkenti', 'Uluslararası Finans Merkezi' sıfatlarının yanı sıra Kanal İstanbul ve Üçüncü Köprü ile yeni bir nüfusu çağıran İstanbul profilinin inşa sürecinden geçiyoruz. Bu inşa süreci, uğruna kentin besin kaynaklarının, içme suyu kaynaklarının, ormanlarının feda edildiği bir süreç. Yedikule bostancılarından kimileri, daha önce Atatürk

Havalimanı çevresindeki tarım alanlarında çalışırken o bölgenin 'projelendirilmesi' ile toprağından olan bostancılar. Tarımsal faaliyetlerini sürdürürken hiçbir muhatapları olmayan bostancılar, toprakları ellerinden alındığında geçmişe dönük olarak işgaliye bedeli ödemek zorunda da bırakıldığından, hâlen iki bostanın işgaliye bedeli birden çıkarmaya çalışıyor. Burada da ürünlerini molozların altında bırakan ve zararlarının katmerlenmesine yol açan belediyeye karşı yazık ki elleri kolları bağlı.

Yalnızca Tarihi Yarımada kapsamında kalan ve artık büyük ölçüde varlığını korumayan tarım alanlarının konumlarına bakıldığında, her birinin yerinde şu anda bir 'proje' olduğu görülmektedir. Marmaray ile başlayan ve ihaleler ile bir takım yapı firmalarına devredilerek imara açılan alanları kapsayan bir hat izliyor artık deniz surlarını. Kara surlarını ise Erdoğan Bayraktar'ın ilk projelerinden biri olan Yedikule Konakları ve türevi yapıların izlemesinin planlandığı ortaya çıktı.⁵ Yedikule Bostanlarının yerine bir yeşil alan olarak sunulan projenin uygulama planında boş bırakılan 4 dönümlük arazi, Fatih Belediyesi'nin dağıttığı planlarda 'park' olarak işaretlenirken aynı alanların, avan projede imara açık görüldüğü tespit edildi. Karasurlarının Restorasyonunu projelendirme çabaları ve 2020 Olimpiyatları için Zeytinburnu sınırlarında inşa edilmesi planlanan Olimpiyat Tesisi ile bölgenin rantsal açıdan da oldukça değerli hale gelmesi bekleniyor. Her ne kadar İstanbul 2020 Olimpiyatları'na

ev sahipliği yapmayacak olsa da bu durumun imar planlarında ne gibi değişiklikler yapılmasına vesile olacağı bilinmiyor.

'Kendine yeten ve çevresini de besleyen İstanbul' profilinden, içme suyunu Melen'den sağlayan ve yazık ki yakın zamanda içme suyu havzalarının imara açılışı ile tamamen suyunu dışarıdan alan, nüfusunu besleyemeyen bir megapol profiline geçilecek. Sadece Kanal İstanbul projesi ile kentin çekeceği olası nüfusun bir milyon olduğu düşünüldüğünde kenti zor günlerin beklediği aşikar.

Güzel Şeyler Bizim Tarafıta

Bununla birlikte iyi şeyler de oluyor. Yedikule Bostanlarını Koruma Girişimi⁶ bir yandan hukuki ve kurumsal mücadelesini sürdürürken bir yandan da insanların bu kentsel tarım alanları ile bağ kurmalarını sağlamak için bir dizi faaliyet gerçekleştirdi. Bunlardan biri ve belki de en önemlisi Yedikule Tarihi Bostan Okulu'nun kurulması oldu. Bostan Okulu, bostancılarla katılımcılar arasında bilgi ve deneyim paylaşımını sağlayan, insanların toprağına temas ettiği bir alan oldu. Yedikule Bostanları bu vesileyle bostancıların eğitmen olduğu tarımsal faaliyetler ile tarımla, toprakla, ekolojiyle ilgilenen uzmanların bilgi ve deneyim paylaşımında bulunabildiği atölyelerin gerçekleştiği, daha önce temas etme imkanı olmayan insanların bir araya geldiği yerler haline geldi. Bostanlarda küçük çaplı bir kütüphane de oluşturulmaya başlandı. Amaç hem Yedikule Bostanlarının hem de İstanbul'un tarımsal hafızasını taze tutabilmek. Yedikule Bostanlarının geleceğine dair hukuki süreç devam etmekteyken bir güzel haber Beykoz'un İshaklı Köyü'nden geldi. Köyün tarım alanlarının imara açılmasına izin veren karara itiraz edip dava açan Ziraat Mühendisleri Odası'nın davası kabul edildi ve Danıştay 'dan imara onay çıkmadı. Sarıyer'in taze sebze-meyve üretim alanı olan ve Tarım, Gıda ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından koruma altına alınan tarım toprakları arasında bulunan Gümüşdere'ye İSKİ tarafından arıtma tesisi yapılmasının planlandığı ortaya çıktı. Bakanlık tarafından koruma altına alınan bölge için tarım yapılmıyor raporu verilmesi tarımla uğraşanların tepkisi ile karşılandı. Hukuksal mücadele yürütmek için hızlıca dernekleşen Gümüşdereliler'in isteği çalışmaları toprakları modern bir tarım üretim merkezi haline getirmek. Ve bunca mücadelenin içinde son söz Yedikuleli çocuklardan gelsin: Gelecek nesile taş değil tarih gerek!

3-Konu ile ilgili Ayhan Han ile birlikte yazdığı "Osmanlı İstanbul'unda Kent İçi Tarımsal Toprak Kullanımı ve Dönüşümleri: Yedikule Bostanları" başlıklı makaleyi Toplumsal Tarih dergisinin 236. sayısında bulabilirsiniz

4-Chantel White ile yapılan "Arkeobotani Atölyesi"nin notları için: 'Yedikule bostaniyla güzel, bostanlar da yerinde güzel!'http://www.yesilgazete.org/blog/2013/08/19/yedikule-bostaniyla-guzel-bostanlar-da-yerinde-guzel-beste-bal/

5-Bostandan 3 plan çıktı', 20/08/2013, Radikal Gazetesi, http://www.radikal.com.tr/turkiye/bostandan_3_plan_cikti-1146869

6-Girişime dair detaylı bilgi için: http://yedikulebostanlari.tumblr.com/

Fotoğraf : Lokman Aydın

Eko-Jin:Kendi Kendini Yönetme Sorunu

En Önemli Ekolojik Sorundur

Röportaj: Sinan Erensü

Kolektif Ekososyalist Dergi (KED): Eko-Jin nedir? Nerede, ne zaman ve nasıl kuruldu?

Ferat: Jin, kürtçe yaşam demek. Kendimizi Kolektifa Jiyana Ekolojik (Ekolojik Yaşam Kolektifi) olarak adlandırdık. Yeryüzünün kürdi çocukları da diyebiliriz. Biz birarada neler yapabiliriz diye arayış içindeydik. Ama kolektif mi, kooperatif mi, dernek mi olsun, diye tartışma yürütürken, 2013 mayıs ayı başında, Hasankeyf’de doğal yöntemlerle deterjan üretim atölyesi için toplanıp orada netleştirme kararı aldık ve orada Eko-Jin Kolektifi ortaya çıktı.

Gençay: Eko-Jin, bir arazinin sulanması sırasında yorgunluk çayı içerken ne yapabiliriz sorusundan sonra ortaya çıktı biraz da.

Lokman: Eko-Jin, yaşama daha doğrusu yeni bir yaşama dair kaygıları olan insanların çözümlerini ortaklaştırma çabasının ortaya çıkardığı bir kolektiftir.

KED: Eko-Jin Ekoloji nasıl bir boşluğu doldurmak üzere yola çıktı, neler yapmak, nasıl bir dil yaratmayı planlanıyor? Şu ana kadar yapılan faaliyetler ve bundan sonrası için planlar nelerdir?

Gençay: Eko-Jin bana göre bir boşluğu dolduruyor. Eko-Jin için Ekolojik Yaşam Kolektifi’nden Serhat’ın çok güzel bir tanımlaması var, “dünya ekolojik hareketinin Kürdistanı rengi” diye. Bu coğrafyada ekolojik çalışmaların büyük çoğunluğu dışardan, yani bölgede yaşamayan insanlar tarafından yapıldı. Doğa koruma ve ekolojik çalışmalar yapmak üzere bölgeye çok fazla sayıda sivil toplum örgütü geldi ama hiçbiri uzun süre kalmadı, kalmamaları da normal aslında. Eko-Jin yerelde ve yerinde çalışmanın en güzel örneklerinden biri olacaktır. Ekolojik çalışmalara katılan arkadaşların bir kısmı ekolojik kavramlarla daha yeni yeni tanışıyorlar. Dolayısıyla elitist bir söylemden uzak, hep beraber öğrenme ve yol alma üzerinde yürüyen bir hareket. Eko-Jin’in dilini de yerellik belirliyor, belirleyecek.

Ferat: Eko-Jin boşluk doldurmak için ortaya çıkmadı ama Adnan’ın dediği gibi bir boşluğu da dolduruyor. Kürdistan’da ekolojik çalışmalar yapan dernek ve ya oluşumlar var. Biz kendimize nasıl bir yaşam istiyoruz ve hayatımızı inandığımız şekilde nasıl değiştirip dönüştürebiliriz diye başladık. Dil konusunu kendi içimizde de tartışıyoruz. Özgürlükçü ve bize dayatılan hayatı değiştirmeye dönük bir dil ve üslup için çabalıyoruz. Başkalarına akıl vermek yerine, kendimizden yola çıkarak dünyamızı değiştirmeye çabalıyoruz.

Lokman: Barış sürecinin konuşulduğu bir dönemde faaliyetleri-

ne başlayan Eko-Jin, savaşın doğa üzerinde yarattığı tahribatların telafisinin de sürecin bir parçası olması gerektiğine dair bir farkındalık yaratma çabasıdır.

Miraz: Fizikte kuraldır, birşeyin ortaya çıkması için önce hacmi kadar boşluğa ihtiyacı vardı. Eko-Jin’i şu boşluğu dolduralım diye kurmadık. Boşluklar Eko-Jin’in ortaya çıkması için kendini dayattı. Eko-Jin, düşleri ve cesareti oranında boşluklara akmaya başladı. Genelde Türkiye’de, yerelde Dersim-Roboski hatındaki -ki bu hat, aynı zamanda insan katliamı hattıdır- doğa katliamlarına sessiz kalamazdık. Dünyanın en bereketli topraklarıyla yoksulluk haritasının aynı anda Mezopotamya ovalarını göstermesine karşı bir şeyler yapılmalıydı. Dünyada ve kendi tarihimizde kendine yeten sürdürülebilir ekolojik evlerle ilgili binlerce örnek varken, konut sorunumuzda en iyi seçeneğin tokiler olmasına itirazımız var. Köyler bile tüketim alanlarına dönüştü. Kentler soluk alınmaz yerlere dönüşüyor. Evet, boşluk kolektifimizi var etti. Burada ismini sayamayacağımız kadar çok boşluğun içini, ekolojinin sunduğu sonsuz olanaklarla doldurabileceğimizin farkına vardık.

KED: Eko-Jin üyelerinin profillerinden bahsedebilir miyiz? Eko-Jin an itibari ile kaç kişilik bir topluluk, üyelerin daha önceki ekoloji yada siyasi geçmişleri, serüvenleri nedir? Bir başka deyişle Eko-Jin üyeleri hangi yollardan geçerek bir araya geldi?

Ferat: Eko-Jin’in, içerisinde ideolojik olarak farklı düşünen arkadaşlar olmakla beraber, daha çok anarşizan bir eğilimi var. Eko-Jin Kolektifi, ekolojik ve özgür bir yaşam için bir arada, küçük de olsa bir şeyler yapmak isteyen ve bunu yaparken de kendi hayatını değiştirip dönüştürmekle yola çıkanlardan oluşan bir kolektif. Eko-Jin için net bir sayı vermek doğru olmaz herhalde. Çünkü etkinliklerde birçok insan ile bir araya geliyoruz. O an itibari ile katılan herkes Eko-Jin içerisinde yer alıyor. Sonrasında ilişki içerisinde olmaya devam ediyoruz ve bu konuda da elden geldiğince sosyal medyayı kullanıyoruz.

Aramızda anarşistler, özgürlükçüler, yurtseverler, sosyalistler var. Bir de kendini isimlendirmeyenler var. İktidarın ve tahakkümün olmadığı bir yaşam için çaba içinde olan arkadaşlarımız da var. Eko-köy kurma girişimlerinde bulunan, özgür yaşam alanları oluşturmak için çalışmış olan arkadaşlar da var. Hepimizin birey olarak farklı tecrübeleri var; fakat ortak noktalardan başlayarak birarada olmayı başarıyoruz.

Lokman: Gerek bireysel gerekse toplumsal yaşama dair problemleri kendisine dert edinmiş, temelde özgürlükçü - antiotiter paydada buluşmuş insanlardan oluşan bir yapı. Kolektif hareket tarzının bir sonucu olarak, sayı etkinlikler çerçevesinde değişkenlik gösteriyor.

Gençay: Kolektifte herkesin politik bir geçmişi var kuşkusuz, fakat politik çekişmelerden ve teorik analizlerin boğuculuğundan olsa gerek, kimse politik kimliğiyle gelmiyor ya da bu kimlikle

yer almıyor. Herkesin ortak bir derdi var, yeni bir yaşam. Hal böyle olunca politik ya da siyasi görüşler sorun olmaktan çıkıp bir avantaja dönüşebiliyor.

Miraz: Eko-Jin’i oluşturan bireylerin tümü 78-85 doğumlulardan oluşuyorlar. Kürdistan’daki savaşla ilgili korkunç anılarımız var. Kentte büyümüş, köylerinden edilse de toprağına özleminden olmamış ailelerden geliyoruz. Politik söylemlerden sıkılmış, yaşama yönelik pratik çözümler arzuluyoruz. Anarşizan yanımız ağır basıyor. Sosyalist arkadaşlarımız sosyalistler içinde, yurtsever arkadaşlarımız yurtseverler içinde biraz anarşist. Özgürlük tutkusu ve doğaya olan özlem bizi ortadoğunun hippyleri yapıyor biraz da.

KED: Kürt coğrafyasının en önemli ekolojik sorunları nelerdir? Kürt coğrafyasında ekoloji sorunlarını, tam da çözüm süreci döneminde düşünmek bizlere nasıl bir katkı sunabilir?

Ferat: Bence Kürdistan coğrafyasının en büyük sorunu bu coğrafyada yaşayanların kendi kendini yönetememesidir. Biz “Yeni Bir Yaşam İçin Pedalla” bisiklet yolculuğundan yeni döndük. Kuzey ve güney Kürdistan arasındaki farkı gördüm. Kuzeyde iktidar dağı, taşı, toprağı, suyu, ormanı ve hatta insanı amaçları doğrultusunda kullanma hakkını görüyor kendisinde. Ve bunun için zor kullanıyor. Bölgede yaşayan insan yaşadığı coğrafyayı koruyamıyor ve birşey yapamıyor. Ama güneyde gördük ki, coğrafya daha az talan edilmiş durumda. Barzan bölgesinde ise yabani hayat ve insanlar neredeyse içiçe yaşıyor. Bunun en büyük nedeni halkın yaşadığı coğrafya ile olan ilişkisi ve kendi kararlarını alabilmesi. Kuzeyde iktidar buna izin vermiyor.

Gençay: Doğru zamanda ve doğru yerde atılan bir adım binlerce sözden ve teoriden daha değerlidir, diye bir söz okumuştum. Eko-Jin hareketi tam da olması gereken bir zamanda ve coğrafyada ortaya çıktı. Biz barışın çok gündem olduğu bir dönemde kolektifi kurduk ve barış olacaksa tüm canlılar arasında sağlanması gerektiğine inandık ve öyle yola koyulduk. Ki Şimdi geldiğimiz noktada bölgesel sorunlardan ileri gelen yeni bir savaş trendi söz konusu. Biz savaşın tekrar konuşulmaya başlandığı bir dönemde barıştan, yeni bir yaşamdan bahsetmeye devam edeceğiz. Doğamız üzerindeki yıkımların bitmesi, sömürünün bitmesi için çabalayacağız. Dersim’de, Hasankeyf’de, Şırnak’da derhal durdurulması gereken baraj ve HES projeleri var. Silopi’de insanlık ve doğa için yıkımdan başka bir şey ifade etmeyen termik santrallerin durdurulmalıdır. Diyarbakır bölgesinde önemli kuş alanları ve aynı zamanda doğa için artım sistemi görevi gören sazlık alanların kurutulması, tarım faaliyetlerin yoğunluğuyla beraber aşırı ilaç kullanımı doğamız için başlıca tehditlerdir.

KED: Kürt siyaseti/toplumu ekolojiyi nasıl algılıyor? Ekolojik bakış açısı ülkenin/bölgenin geri kalanına nazaran farklı bir yere sahip mi? Kürt siyasetinde Eko-Jin nasıl algılandı?

Ferat: Kürt siyaseti derken birçok siyasi anlayışı içine almış oluruz. Kürtler arasında ulusalcı, sosyalist, muhafazakar, liberal eğilimleri olan birçok siyaset mevcut. Bunlardan yalnızca Barış ve Demokrasi Partisi tüzüğünde ekolojiye yer veren bir parti ve “Yeni Bir Yaşam İçin Pedalla” bisiklet yolculuğunda belediyeler ellerinden gelen her desteği sundular. Onlara tekrar teşekkür ederiz. Ekolojiyi salt siyaset olarak ele almak ise başlı başına büyük bir sorun. Günlük hayatta birçok sorun var. Bunları tek başına siyaset yapamaz. Ama yaşam tarzını ve alışkanlıklarını değiştirerek siyasetlerin yapamadığını bireyler yapabilir. Kürt toplumu şehirde yaşıyor olsa bile, bir şekilde köy ve toprakla ilişkisini yitirmiş değil. Doğa ile ilişkisi olan bir toplum. Ama son bir iki kuşak bu ilişkinin önemini farkında değil gibi.

Lokman: Kürt siyasetinde ekoloji, teorik ve siyaset tarzı olarak, uygulamada eksiklikler olsa bile, benimsenmiş ve altyapısı oluşturulmaya çalışılan bir kavram. Eko-Jin uygulama üzerine hareket eden bir yapı olduğu için belirli bir düzeyde heyecan yarattı

Gençay: Kürt siyasetinde ekolojik okumalar, analizler küçümsemeyecek düzeyde bence. Teorik anlamda çok fazla inisiyatif var. Fakat pratiğe, uygulamalara dair sıkıntılar mevcut.

Miraz: Burada yer çekimi, bizler ne düşünürsek düşünelim, aynı yöne çeker. Ne kadar anarşizan-sosyalist yada ekolojist olursak olalım biz de tümüyle Kürt siyasetinden bağımsız değiliz. Kürt siyaseti derken PKK- BDP çizgisinden bahsediyorsanız eğer, size şöyle diyeyim: Ekolojiyi politik söylevlerinde kullanmaya başladıktan sonra ağır bir yükün altına girdiler. Bir çok Kürt politikacı ekolojinin bir söylev olmadığını, yaşamı toprak-hava-suyla işbirliği yaparak yeniden kurmak anlamına geldiğinin farkına

vardılar. Özellikle Murray Bookchinle başlayan, bence doğru yönde ilerleyen, okumalar var. Bu okumalar zamanla evrilecek, belki de ekolojik politikaların en güçlü pratik sonuçları bu topraklarda çıkacak. En azından ben böyle olacağına inanıyorum. Biz kendi adımıza Eko-Jin olarak, Kürt hareketlerinin ekolojik odaklarını kaybetmemeleri için elimizde geleni yapacağız.

KED: Kürt coğrafyası ve ekoloji sorunları ile ilgilenen başka grup, topluluk ve siyasi yapılanmalar da var. O yapılanmaları nasıl görüyorsunuz, onlarla işbirliği halinde misiniz?

Ferat: Ben Eko-Jin’e, “Yeryüzünün Kürdi ”çocukları diyorum. Yaşadığımız coğrafyaya ilişkin kaygılarımız var. Bu konuda Kürdistanda bulunan özgürlükçü, sivil grup ve yapılanmalarla ilişki kurmak istiyoruz. İlişkilendiğimiz gruplar ve yapılanmalar var. Birçok kurumun Ekoloji komisyonu mevcut. Bazılarıyla ilişki içerisindeyiz. “Yeni Bir Yaşam İçin Pedalla” bisiklet etkinliğinde de birçok aktivist ve platform yer aldı.

Gençay: Kolektiflik mantığı üzerinde yürüdüğümüz için her kimseden farklı gruplar ve inisiyatifler, kolektifin içinde rahatlıkla yer alabiliyor, nitekim alıyor da.

Miraz: Bence ekolojiyle uğraşan kişi veya grup kim olursa olsun iyi bir şey yapıyordur. Ekoloji odaklı çalışan tüm gruplar bizleri sevindiriyor. Onlarla elbette iş birliğine girecek, ortak mücadele hattı oluşturmak için caba harcıyacağız.

KED: Türkiye ekoloji hareketinin son dönem halini ve gelişimini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Gençay: Türkiye’nin batısında, özellikle de Ege bölgesinde, ekolojik çalışmalar oldukça iyi düzeyde. İstanbul’da ve Ege bölgesinde Buğday dergisinin ve tabii ki Victor Ananias’ın öncülüğünde ciddi bir ekolojik bilinç oluşturuldu. Bu bölgelerde faaliyet gösteren kişi ve kuruluşların dünyadaki ekolojik hareketlerle iletişimleri çok güçlü. Bu çok ciddi bir avantaj. Ayrıca son yıllarda Karadenizin doğası üzerindeki talan ve yıkım beraberinde buralarda ekolojik hareketleri de doğurdu. Hani “iktidar hayatı hedef aldığında hayat iktidara direniş alır” sözünü doğrularcasına...

Miraz: Başta boşluklardan bahsetmiştiniz, Türkiye’de ekoloji alanında büyük bir boşluk var. Ekoloji dediğimiz yaşamın kendisi, bu boşluk kendini dayatıyor. Siyasi hareketler, farkına varsın varmasın, kara bir delik gibi tüm siyaseti içine çekiyor. Topraklar altın madenleriyle kirlenirken, ormanlar satılırken en küçük dere yatağı bile borulara hapsediliyor. Üstüne üstlük kentlere sıkışmış halkla kentsel dönüşüm ve benzeri uygulamalarla kent mimari ilişkisini iyi bilen toplum mühendislerince deney faresi muamelesi görüyor. Tüm bunları göz önüne alırsak, bundan sonra bence ekolojiyle ilişkili Gezi olaylarındaki gibi küçük bing banglara çokça şahit olacağız.

Müşterekler Siyasetini Düşünmek

Sinan Erensü

Fotoğraf : Çınar Livane Özer

Gezi direnişinin sunduğu ve kısmen de olsa başarıyla kullanılan imkânlardan belki de en önemli birbirinden çok farklı gözükken metalaşma süreçleri arasına saklanmış illiyet bağının açığa çıkarılması oldu. Gezi Parkı’nın dönüştürülmesi, evveli ve sonrası olmayan yapayalnız bir proje, benzeri bulunamayacak bir istisna değildi. Tarlabası Sulukule’ye, Dikmen 3. Köprü’ye, Atatürk Orman Çiftliği Gerze’ye, Fırtına Vadisi Kaz Dağları’na, üniversiteler mahalle çarşılarına, sahil şeritleri yaylalara ve tüm bu mekanlar bir şekli ile Gezi Parkı’na fena halde benziyordu. Ortak kullanıma açık mekanlar, o mekanı kullananların ne düşündüğüne bakılmaksızın vasıf değiştiriyor ve sıklıkla özel mülkiyet eline geçiyordu. Bu tarz süreçler dönüştürdüğü mekânın ekolojik, sınıfsal ve kültürel yapısını geri dönülmez şekilde yıpratıyor ancak bu yıpranma her seferinde bir sermaye grubu-

na yeni bir birikim olarak geri dönüyordu. Süreçler benzer, aktörler şaşırtıcı derecede aynı, dönüşümlerden zararlı çıkanlar ortak ve el konulan mekanlar müşterekti. 2008 küresel krizi ile daha güçlü yankılanmaya başlayan müşterekler¹ (gavurca commons) kavramı Gezi süreci ile birlikte ülkemizde toplumsallaşma, geniş kesimler tarafından tanınma imkanı buldu.

Sermaye ve iktidar kapitalizmin bu dönemecinde kendini çok yakından bildiğimiz ve beraberce kullandığımız mekanları dönüştürerek yenilerken, müştereklerin gündeme gelmesi hiç de rastlantı değil. Peki parlak bir kavramın ya da kapitalizmin yeni bir talan alanının ötesinde “müşterekler” kavramı neyi ifade ediyor? Müşterekler perspektifi teorik bir araç olmanın ötesinde bir mücadele yöntemi de olabilir mi?

1-Türkiye’de müşterekler fikriyatının Gezi öncesi, ama özellikle sonrasında yaygınlaşmasında Müştereklerimiz’in (<http://musterekerimiz.org>) payını elbette atlamamak gerekir. Ancak müşterekler kavramının tarihçesi ve günümüzdeki etki alanını göz önüne aldığımızda ne kavramın kendisini ne de bu yazıyı sadece Müştereklerimiz’e mal etmek doğru olur.

Bunun bir ihtimal olabilmesi kavramı daha çok tartışmak, onun boşluklarına işaret etmek ve müştereklerin kendiliğinden bir sihirli değnek olmadığını kabul etmekten geçiyor.

Tarihsel Bağlamına Oturtmak

Adettendir, hiç bir kavram tarihsel bağlamından bağımsız bir şekilde tartışılmaz. Sıkça yapıldığı üzere müşterekler kavramını Marks'a referansla 18. yüzyıl İngiltere'sine götürmek ve kapitalizmin doğuş hikayesi çerçevesinde anlatmak elbette mümkün. Ancak Kapital'in o kısa 26. bölümünde apar-topar geçirilen ve açıkçası 2000'li yılların başına – taa Hardt ve Negri'nin İmparatorluk'una ve Harvey'in Yeni Emperyalizm'ine – kadar da unutulmuş olan Marksist müşterekler okumasını şimdilik bir kenara koymamız gerekebilir.² Keza her ne kadar burun kıvrırsak da uluslararası tanınırlığa ulaşmış ve sosyalizan olmayan bir müşterekler tanımı ve tarihi de var. Bugün müşterekleri yeniden kurmadan bu tarihle de yüzleşmek gerek. Hardin'in 1968 tarihli ünlü Müştereklerin Trajedisi ile başlayan ve sürdürülebilir kalkınmanın kutsal kitabı, 1987 tarihli Birleşmiş Milletler yayını, Müşterek Geleceğimiz ile devam eden bu liberal müşterekler soyağacı toplumsal bellekte ortak miras adı altında önemli bir yere sahip.³ Ekoloji hareketi için yadsınamaz bir kurucu gücü olan bu kavram insanlığın yağmur ormanları, balık habitatı, taze su kaynakları, temiz hava, buzullar vb. gibi ortak miraslarının korunarak (tabi en verimli ve ekonomik yollarla) gelecek nesillere aktarılabilmesi prensibine dayanıyor. O halde ortak miras kavramsallaştırması ile müştereklerin kesiştiği noktaları sosyalizen bir noktadan okumak için sadece verili pratiklere gömülerek düşünmek ve bu pratikler zemininde müşterekleri tanımlamak yeterli olmuyor, olmayacak.

Sağdan ve Soldan Müşterekler

Elbette sosyalistlerin aklındaki müşterekler kavramı ile liberal anlamıyla “ortak miras” düşüncesinin çerçevesini çizdiği müşterekler kavramı aynı değil. Peki onları ayıran ne? İlk akla gelen elbette müştereklerin mülkiyeti. Malum, Hardin için özel mülkiyet müşterekleri korumanın en doğru yolu. Buna göre yüksek talep gören kıymetli ortak alanların kontrolsüz kullanımının önüne ancak özel mülkiyetle geçilebilir. Ancak Hardin'in üstünden çok sular geçti ve özel mülkiyet temelli çözümler her koşulda popüler değil. Bugün uluslararası camia nezdinde müştereklerin korunması için, kamu mülkiyeti, STK mülkiyeti, yerel mülkiyet ve karma mülkiyet seçeneklerinin hepsi kabul görebiliyor. Yine de Hardt müşterekleri kamu ve özel mülkiyet dışında üçüncü bir alternatif mülkiyet çeşidi olarak görüyor ve kavrama bu yüzden umut bağlıyor.⁴

Peki müşterekler sadece bir mülkiyet durumu tartışması mı

2-Hardt, M. ve Negri, A. (2012 [2000]). İmparatorluk. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

3-Harvey, D. (2004 [2003]) Yeni Emperyalizm. İstanbul: Everest Yayınları. Hardin, G. (1968). 'The tragedy of the commons'. Science. 163: 1243-48.

4-Hardt, A. (2010). 'The common in communism', C. Douzinas ve S. Žižek (eds.) The Idea of Communism. New York: Verso.

5-Müşterekleşme hakkında Harvey'in son kitabının 'kentsel müştereklerin yaratılması' başlıklı 3. bölümü okunabilir: Harvey, D. (2013). Asi Şehirler. İstanbul: Metis Yayınları

dır? Müştereken kullanılan her mekan, her şey doğal olarak ve otomatikman daha iyi, hatta daha sosyalist bir dünyanın kapılarını açar mı? Aslında Gezi Parkı'nın kendisi bu sorunun cevabını çok iyi veriyor. Park, direnişten önce de kağıt üstünde bir müşterekti. Ancak direniş sürecinde yüzlerce sohbetin konusu olduğu üzere, ve dürüst olmak gerekirse, Park çok da popüler bir mekan, ortaklaşa zevk alınan, beklenmedik etkileşimlere, karşılaşmalara sahne olan, kolektif bir bilincin yeşerdiği bir ortam değildi. Gezi Parkını gerçek anlamıyla müşterek yapan direnişin kendisi oldu. Parkın müşterekliği, üstelik mülkiyet statüsü de değişmeden, 2 hafta içinde milyonlarca kişinin katıldığı bir direniş sayesinde tescillendi. Gezi Parkı için sokaklara dökülen insanlar bir düzeyde parkın müşterek statüsünü savunurken, aslında bir başka düzeyde parkı müştereken yeniden kurmuş oldular. Çünkü müşterek tek başına durağan bir mülk değildir. Aksine belli bir çaba ve üretkenlik etrafında kurgulanan bir ilişki biçimidir. Nasıl ki kapitalizm sadece bir ekonomik model değil bir sosyal ilişkiler bütünü ise, müşterekler de bir eşya, mekan, ve kurum olmanın çok ötesinde bir ilişkilene türüdür. Hatta esas olan mülke sahip çıkmaktansa toplumsal müşterekleri ilişki boyutunda kurabilmektir. Bu ilişkinin inşa edilmesi için zorunlu kamusal tartışma zemininin ortaya çıkmadığı durumlarda, müşterekler de verili ve önceden belirlenmiş olduğuna vehmedilebilir. Bu anlamıyla müşterekleri bir isim, marka, örgütsel form temelinde durağanlaştırmanın önü açıılır. Müşterekleri, verili bir örgütlenmenin ismi olarak kodlamak, kavramın toplumsal göndereni olan toplumsal üretim ilişkilerini görünmez kılmaya yol açacaktır. Ya da asıl çözülmesi gereken, kapitalist toplumsal formasyonu aşmaya zemin olacak mücadele pratiklerinin, tekil bir pratiğin adı olarak kodlanmasına yol açacaktır. Sol açısından da afili sayılacak bir isim üzerinde kurulacak böylesine bir mülkiyet ilişkisinin bizi solda tutmasını ummak pek olanaklı görünmüyor.

Bu anlamıyla müşterekleri –Marks'ın sınıf tartışmasından esinlenerek- belki de iki farklı kategoride ele alabiliriz: (a) kendi içinde müşterekler, (b) kendisi için müşterekler. Ortaklaşa kullanılan ve kullanılma potansiyeli olan her mekan, kurum ve süreç ilk kategorinin konusu olabilirken, ikinci kategori etkin bir şekilde kurgulanmış, üzerinde çalışılmış, ortaklaşmış toplumsal ilişki ağlarına işaret eder. Örneğin her park kendi içinde zaten müşterektir; ancak birçok parkın gerçek anlamı ile müşterekleşmesi, yani yepyeni bir toplumsal ilişkiler ağı içinde yeniden kurgulanması, Gezi süreci içinde mümkün olabilmıştır. Bir diğer değişle müştereklerin kendisi kadar müşterekleşmeden (commoning)⁵ bahsedilebilir. Hatta, daha da ileri gidip kendi kendine var olan müştereklerden bahsedemeyeceğimiz, müştereklerin ancak ortaklaşa kurulabilen toplumsal ilişki ağları olduğu dahi iddia edilebilir.

Peki bu müşterekleşme perspektifi bize ne kazandırır?

1)Müşterekler siyasetinin son on yılda popülerleşmesini neoliberal saldırılara bir cevap verme çabası kadar, işçi sınıfı eksensiz siyaset sonrası yeni bir siyaset arayışı olarak da okuyabiliriz. Bunda da hiç bir problem yok elbette. Ancak sıkıntı bu durumun göz ardı edilmesinden, müştereklerin her hali ile her sınıfı, statüyü, sosyal/kültürel arkaplanı ve toplumsal cinsiyet pozisyonunu eşit ölçüde kucaklayabileceği yanılgısından kaynaklanıyor olabilir. Bir park, bir şehir, bir mahalle, bir yayla, bir dere kendi içinde müşterek haliyle bir çok eşitsizlik barındırır. Kadınlar genelde parklarda rahat gezemez, fakirler şehrin her imkanından faydalanamaz, mahalleler baskıcı olur, dereler ve yaylalar üst ve alt köyleri birbirine düşürür. Tüm bu potansiyel eşitsizlikleri müşterekleri olduğu gibi kabul edip, statik olarak savunarak değil, müşterekleşmeyi öne çıkarıp kendisi için müşterekleri kurarak aşabiliriz. Bu anlamıyla da örgütsel yeniden kuruluş süreçlerinde, yapısal göndermelere maruz kalmış, üstten inşa biçimleri yerine; tarihsel bağlama sadık kalan tabandan ve eşitsizlikleri veri alan ve bu eşitsizlikleri aşmaya yüzü dönük bir müşterekleşme asıl olandır. Bu sağlanamadığı sürece, mevcut siyaset arenasında, toplumsal yeniden biçimlenişin siyasal formlarını inşaaya girişen bir top-

lumsal pratik, olsa olsa alana hapsolmuş ve eylemlilikler etrafında bir araya gelebilen siyasal veçheleri işaret ederek zemin tarif edebilir. Bu tarzın kendisi de sol açısından hiç de yabancı değildir. Onlarca, birlik, platform, dayanışma ağı ve koordinasyon bu deneyimleri yaşamıştır. Verili tarihsel eşitsizlikleri dondurarak, sürekli pratiğe işaret ederek kendini aşmaya odaklanmanın olası en önemli tehlikesi de tam da budur. Tarihsel olarak, özel mülkiyet ilişkilerinin getirdiği adaletsizliğin ve eşitsizliğin sadece özgürleşmeyi işaret eden pratiklerle aşılabileceğinin sanılmasıdır. Özgürlük, adalet ve eşitlik arasındaki konsolidasyonu kendi tarihsel bloğu içinde inşa etmek, müşterekler zemininin ilk kurucu adımı olmalıdır oysa. Cephenin gerisinde bu sağlanamadığında, kapitalizmin içsel dengelerine karşı topyekun bir blok oluşturacak harmanlanma yaratılmadığı zamanlarda, toplumsal hareketin daralma anlarına denk gelen bir küçük “müşterekler” siyaseti bu kavramı tüm toplumsal bağlamından uzaklaştıracak pratiğe bizi mahkum bırakabilir.

2)Müşterekleşme kamu ve özel mülkiyete alternatif değil; mülkiyet düşüncesini aşan bir bakış açısı sunabilir. Bir üniversitenin kamu üniversitesi olması onu doğrudan müşterek yapmaz. Ancak üniversiteler mülkiyet yapısından bağımsız olarak müşterekleşebilir; sermaye ve devlet hedeflerinin ötesinde vatandaşların emeği ile ortak amaçlar etrafında yeniden kurgulanabilir. Keza özel mülkiyete ait bir sinema salonu (Emek ?) barındırdığı kentsel birikim ve bellek sayesinde müşterekleşebilir. Bu yönüyle de müşterekler kavramı, mülkiyet ilişkilerinin göndermeleri kadar, kültürel formların yeniden inşası açısından da elzem bir kavramdır.

3)Mekan merkezli direnişlerin sürekli savunmada kalma, hatta savunduğu alana sıkışma gibi bir riski vardır. Dağıtılmış kartlarla oynamanın, tarifi verili tanımlar içine sıkışmanın mücadeleyi sınırlandırıcı bir etkisi vardır. Müşterekleri bir ilişkilene, ortaklıkları yeniden inşa etme ağı olarak kurgulamak mücadele edenleri kurucu güç konumuna yükseltebilir, onlara geçmiş savunmanın ötesinde geleceği kurgulama imkanı sunabilir.

Nasıl bir örgüt sorusuna yanıt yıllardır benzer şekillerde cevaplanıyor: Hiyerarşik ve kapalı devre olmayan, yatay, abilere ve merkeze değil taban örgütlenmesine dayalı, kurulu değil kurucu, vb. Belki de hiçbir siyasi yaklaşım müşterekleşme şeklinde anlaşılan müşterekler siyaseti kadar bu örgütlenme amaçlarına uygun olmamıştır. Muhtevası zarfını, yani örgütlenme pratiğini doğrudan şekillendiren bir siyasi ufuk ile karşı karşıyayız. Ancak, yukarıda da belirtmeye çalıştığım gibi müşterekler siyasetinin yüzleşilmesi gereken liberal bagajların karıştığı bir tarihçesi; liberalleşme potansiyeli, mekanı romantize eden eğilimleri, sınıfsal, kültürel vb. tuzakları var. Tüm bu çekinceler her adımda müşterekleşerek ilerlemeyi, geleceği ezbere değil ortaklaşarak kurgulamayı gerektiriyor. Buna sabrımız var mı?

Devlet Şiddetinde Kurguyla

Gerçek Arasındaki Fark Yok Oldu!

Doğu Eroğlu

Fotoğraf: Çınar Livane Özer

Polis şiddetinde yeni teamüller gözaltı otobüsünde işkence ve zorla alıkoymayı da kapsıyor 'Devlet şiddetinde kurguyla gerçek arasındaki fark yok oldu'

2011'den beri emniyet birimlerinin gözaltı uygulamaları arasında yerini alan otobüs işkenceleri ve keyfi alıkoymalar, Gezi Parkı olayları sırasında iyiden iyiye yaygınlaştı ve sıradan bir hal aldı. Bu yeni polis yönteminden nasibini alanlardan biri de, Ankaralı bir öğretim üyesiydi. Gezi Parkı olayları sırasında sokaklardaki varlığını çevre hakkı üzerinden tanımlayan ve polis şiddetinin hedefi olan öğretim üyesi, kamusal alanda vatan-daşa yer bırakmayan ceberut devlet uygulamalarını Kolektif'e anlattı.

Öğretim Üyesi (ÖÜ): Gözaltı otobüsündeki işkencenin hem tanığı hem de hedefi olduğu günün öncesinde işler hayli karışmıştı. 1-2 Haziran olaylarının ardından polis Kızılay'ı ele geçirmiş, merkeze çıkan yolları keserek kimseyi kendi mevzilerine yaklaştırmamaya çalışıyordu. 3 Haziran'da saat 21.00 suların-

da Sıhhiye tarafından yürümeye başladık. Hiçbir örgütle veya kurumla birlikte hareket etmiyordum; tamamen kendiliğinden gelişen bir süreçti. Çevre duyarlılığım üzerinden harekete katılıyordum, tüm polis olaylarına karşı hala da aynı fikirdeyim. Güncel sorunlarımızın kökeninde yatanın insan merkezli yaklaşım olduğunu düşünüyorum ve ancak canlı merkezli bir düşünüşün yaşamımızı değiştirebileceğini tahmin ediyorum. Ahlaki olarak, doğa korumacılığı üzerinden başlayan böylesi bir eylemliliğe katılmamam söz konusu değildi. Örgütsüz olarak katıldığım yürüyüşte, çok geçmeden polisle karşı karşıya geldik. Bir hengâme yaşandı ve kaçmaya başladık.

Kolektif Ekososyalist Dergi (KED) Kalabalık polis müdahalesi sonrasında mı hareketlendi?

Polis o bölgede saldırdığı bir grubu kovalıyormuş; biz de tam ara sokaklara müdahale etmeye hazırlandığı sırada şans eseri polis-in önüne çıkmış olduk. Böyle olaylarda bireysel hareket edemiyorsunuz, genellikle bir süre sonra kalabalık sizi yönlendirmeye

başlıyor. Ben de bir süre etraftaki gençlerle beraber kaçtım ama girdiğimiz sokakta kapalı bir apartman kapısı önünde sıkıştık. Hemen bir arkadaşıma telefon edip, "Ben büyük ihtimalle gözaltına alacaklar, belki dövüp bırakırlar, haberiniz olsun" dedim. O anda telefona sarılmamın sebebi, gözaltına alınanlardan zaman zaman haber alınmadığını biliyor olmamdı. Ne karakterim, ne de bünyem şiddete meyilli veya dayanıklı değildir. Şiddetin bana yönelmesi halinde de büyük bir direnç uygulayabileceğimi sanmıyordum. Etraftaki şiddeti görmemek için telefon görüşmemin ardından yere uzanıp beklemeye başladım.

KED: Telefon görüşmesini yaptığınız sırada, sokağın sizin olduğunuz bölgesine doğru ilerleyen bir darp ve gözaltı dalgası var mıydı?

ÖÜ: Sokağın arkalarındaydım ama ön taraftaki çocuklara polis nasıl muamele ettiğini görüyordum; çekiştirip vurarak, yerlerde sürükleyerek gözaltı araçlarına götürüyorlardı. Nihayetinde sıra bana da geldi ve her tarafım mosmor olana dek darp edilerek araca götürüldüm. Hiçbir direniş göstermememe, zarar görmemek için yere yatmış olmama rağmen bu şekilde davrandılar. Sokaktan alınan diğerleriyle birlikte belediye otobüsü gibi bir araca götürüldüm. Geçmişteki eylemlerde kelepçelemezler, bir köşeye koyarlardı ama o gün hayatımda ilk defa kelepçe gördüm. Koltukların üzerindeki kolçaklardan kelepçe zincirlerini geçirdiler ve kelepçenin bir ucunu benim, diğer ucunu bir başka eylemcinin eline taktılar ve sabaha kadar o halde kaldık. Otobüsten indiğimde sol bileğimdeki etler tamamen kalkmıştı.

KED: Otobüsün içerisinde kaç saat tutuldu?

ÖÜ: Zaman mefhumu olarak net bir şey söyleyemeyeceğim; olaylar başladığında saat 21.00 sularıydı ve sabah güneş doğana kadar içeride tutuldum. İşittiğimiz hakaretler ve küfürler dışında hiçbir konuda hiçbir bilgi alamadık.

KED: Gözaltına alınırken, sonraki saatlerde yaşanabileceklere ilişkin tahmininiz neydi?

ÖÜ: "Bizi alacaklar, savcılığa gideceğiz, adli tıp-ifade derken nöbetçi savcılık bizi serbest bırakacak" diye düşünüyordum. En nihayetinde işlediğimiz bir suç yok; bir şey yıkmamışız, polise mukavemet etmemişiz, kamu malına zarar vermemişiz... Sadece kamusal bir alanda yürüyoruz. Belirsiz bir sebepten ötürü gözaltına alınmama rağmen, gözaltı sırasında da direnmemişim. Tüm bunlara rağmen niye araçta alıkonduğumuzu hala anlayamıyorum.

KED: Gözaltı işlemi tamamlandıktan sonra neler yaşandı?

ÖÜ: Otobüs ağzına kadar dolduktan iki saat sonra hareket etti. Bir süre sonra, zannedersem Demirtepe taraflarında durduk. O sırada içeride de konuşmalar oluyordu; pek çok kişinin gözaltına alındığını genç arkadaşlar cep telefonlarından Twitter'a girerek öğreniyorlardı. Hepsisi çok korkmuşlardı; kor-

kularından olsa gerek, devamlı konuşuyorlar ve cesaret bulma arzusunun bir belirtisi olarak slogan atıyorlardı. Benimle birlikte gözaltına alınanların çoğu çevre meselelerinden ziyade, devrim üzerinden sokaktaki varlıklarını kurgulayan kişilerdi ve sloganlar da bu bağlamdaydı. Bazılarıysa daha sakindi, muhtemelen gözaltına alınanlar arasında benim gibi kişiler, belki de sadece oradan geçenler de vardı. Her sloganın karşılığı yeni bir şiddet dalgası oluyordu; slogan atıldıkça otobüsün ön taraflarındaki 18 yaşından küçük kızları polis ya dövüyor ya da biber gazı sıkıyordu. Slogan atıldıkça, polis kimin bağırdığını dikkate almadan herkesi dövmeye başlıyordu. Vücudumun darp edilen yerleri en az bir ay mosmordu. Otobüsün içerisinde sıkılan biber gazı sizi nasıl etkiledi?

Her itiraza ellerindeki spreylerden sıktıkları biber gazıyla karşılık verdiler. Onlar önden sıktıkça hepimiz perişan oluyorduk. Sigara bile kullanmamama rağmen sıkılan gazdan ötürü nefes alamaz hale geldim. Anlayacağınız, araca götürülürken uğradığımız şiddet başka, otobüsteki şiddet başkaydı. Aynı zamanda su da sıkıyorlardı ama onun sebebini uzun süre anlamadım. Çünkü meydanlardaki gibi tazyikli su sıkıyorlardı; bahçe hortumu gibi bir şeyle ıslatıyorlardı otobüstekileri. Biz konuştukça, ses çıkardıkça ıslattıklarını sonradan anladım. İnsan olmanın utancı böyle bir şeydir herhalde...

KED: Otobüs işkencesinden nasıl kurtuldu?

ÖÜ: Her hareketimizde bileklerimiz sıkışıyor ve canımız yanıyordu. Canınız acıdığına bir süre sonra direnmekten vazgeçiyorsunuz, en azından ben öyle yaptım. Çaba sarf ettikçe zararı ben görüyordum, dolayısıyla durmaktan taraf oldum. İşin aslı, karşımda mücadele edebileceğim birileri de yoktu; hiçbir iletişim kuramadığımız polislerle değil, kendimizle mücadele ediyorduk. Sıkılan su, coplamalar, adi dayak ve biber gazı saatler boyunca sürdü. Artık güneşin doğmayacağını sanmaya başladığım bir anda sabah oldu. Kelepçeli olduğum tarafa gelen bir polise akademisyen olduğumu, herhangi bir şiddet olayına dâhil olmamamıza karşı hukuksuz bir muameleye tabi tutulduğumuzu anlattım. Bizi gözaltına alabileceklerini ancak alıkoymaya hakları olmadığını söyledim. "Bizi bir yere götürmeniz gerekiyor. Saatlerdir işkence ediyorsunuz! Haklı bile olsanız beni burada tutma hakkınız yok" dedim. Haklarımı bildiğimi anlamış olacaklar, iki polis otobüsten indiler ve bir süre sonra gelip benimle beraber birkaç kişiyi araçtan indirdiler. Otobüsten Kentpark'ın önünde atılır gibi indirildim. Otobüsten atıldığımızda sabah olmuştu. Etrafta sabah mesaisinin trafiği bile oluşmuştu, hayat normal akışına dönmeye başlamıştı yani. Otobüsten indim ama olduğum yerden kıpırdayamadım. Ayaklarım o kadar şişmişti ki ayakkabılarıma bile sığmıyorlardı. Ne kadar utansam da kız kardeşimi arayıp beni almasını rica ettim. Arabadan inip eve kadar yürüyemedim, kardeşim eve kadar koluma girip yürüttü. Tekrar yürüyebilir hale iki gün yattıktan sonra geldim. Gece boyunca geri planda kalmış olmama rağmen bu kadar hırpalandıysam, daha öne çıkan kişilerin neler yaşadığını, otobüsten indirilmemizden sonra neler olduğunu tahmin bile edemiyordum.

KED: Ayağımızdaki şişliklere darptan mı kaynaklandı?

ÖÜ: Dayaktan her yanım morardı ama ayağımdaki şişlikleri otobüsün içine sıktıkları suya bağlıyorum. Çünkü darbe alan yerlerim değil, ayaklarım şişti. Ayağımdaki bez ayakkabılar otobüse sıkılan suyu olduğu gibi emdi. Kendi memleketimde deniz vardır, sudan şişmiş ayak nedir bilirim. Öyle bir durum değildi bu; ayakta durmaktan da olmadı. Otobüsteki diğer kişilerden de sudan rahatsız olanlar vardı. Bu etkinin suyun içine karıştırılmış bir kimyasal maddeden kaynaklanmış olabileceğini düşünüyorum.

KED: Otobüsten sizle birlikte birkaç kişinin indirilmesini neye bağlıyorsunuz? Sizi alelacele araçtan indirip diğerlerini otobüste tutmayı tercih etmelerinin sebebi neydi?

ÖÜ: O gayrimeşru durumu benim daha iyi algıladığımı polislerin fark etmesi üzerine bırakıldığımı düşünüyorum. Hukuku biliyorum, bunun eğitimini aldım. Sakin ve kibar bir biçimde, anlayabilecekleri bir hukuk diliyle durumu onlara anlattım. Belki akademisyen oluşum da onları korkuttu. Belki de karşılarındaki liseli çocuklardan farklı gözüktüm onlara; “hak” dediğimde o hakkın anayasal hak olduğunu biliyordum.

KED: Gördüğünüz işkence ve alkonulma olayı hakkında Ankara Emniyet Müdürlüğü'nden şikâyetçi oldunuz mu?

ÖÜ: Öğrencilik dönemimde de haksızlıklara hiçbir zaman sessiz kalmamıştım ama hiçbir zaman bu kadar gayrimeşru bir zulümle, mezalimle karşılaşmamıştım. Suriye'deki olaylardan hiçbir farkı yoktu yaşadıklarımızın. Benim karşımdakiler kimlerdi? Bir kurum yoktu karşımda! Karşımızda Emniyet'e bağlı memurlar değil, keyfi davranan bir insanlar topluluğu vardı. O halde onları bir güç olarak tanımlamamı veya otoritelerini kabul etmemi sağlayan şey nedir? Gözümde hiçbirinin en ufak bir meşruiyeti yoktur. İnsanların keyfi eylemleri karşılığında herhangi bir cezai müeyyideyle karşılaşmamaları, bu olayların tekrarlanabileceğini gösterir. Yürüyebilir hale gelip darp raporu almak üzere hastaneye gittiğimde, olay gününde müracaatta bulunmuş olmam gerektiğini söylediler. Darp izlerini, morlukları ve şişlikleri gösterdiğimdeyse, “Bu bulguları iddialarınızla ilişkilendiremeyiz” dediler. Bunun üzerine tesadüfen orada bulunan bir doktor arkadaşımın yardım istediğim. “Bence böyle bir rapor hazırlamayalım” diyerek darp raporu isteğimi onaylamadığını belirtti. Meseleyi sonradan anladım tabii; meğerse arkadaşım, hazırlanan her darp raporu İçişleri Bakanlığı'na gönderildiği için, beni fişlenmekten korumaya çalışıyormuş. Dolayısıyla Ankara Barosu'na gidip başvurumu yaptım ve suç duyurusunda bulunuldu. Benimle benzer olayları yaşayan kişilerden toplanan dilekçelerle toplu bir dava açılacak.

KED: Gözaltından önce arkadaşınıza telefonla haber verdiğiniz ifade ettiniz. Arkadaşınız sizi bulmak için emniyet birimlerine başvurduğunda ne yanıt almış?

ÖÜ: Aradığım kişi, arkadaşlarıyla beraber gidebildiği tüm karakolları gezmiş ama gidilen her yerden ve başvuru alan her makamdan gözaltına alınanlar arasında isminin olmadığı yanıtını almışlar. Zaten hakkımızda bir gözaltı işlemi yapılmamıştı. Yani gayri resmi olarak saatlerce alıkonulduk ve işkence gördük.

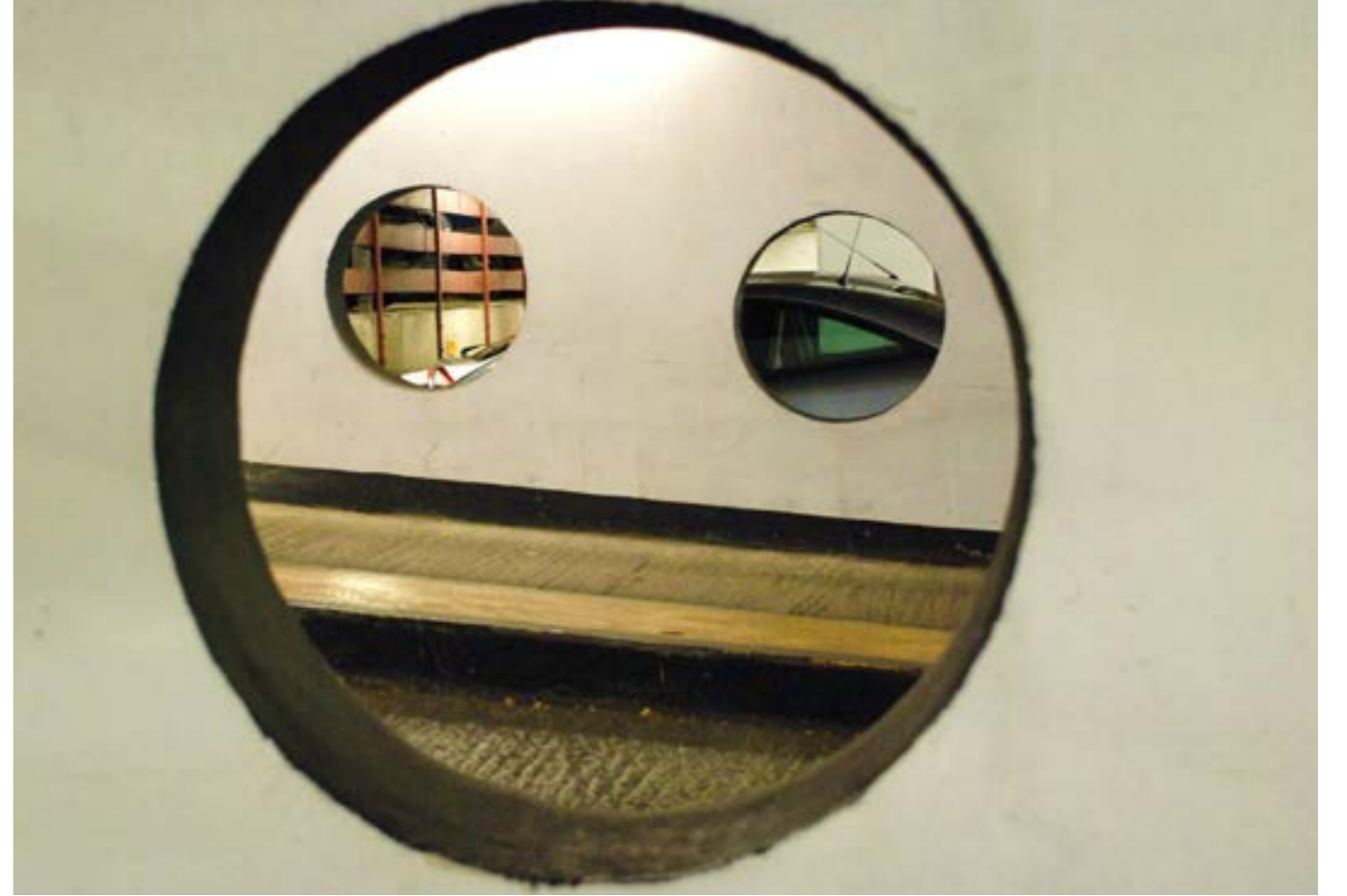
KED: Yaşadıklarınız polis veya kolluk kuvveti anlayışınızda bir değişiklik yarattı mı?

ÖÜ: Polis algım hiçbir dönem iyi değildi ama kolluk kuvvetlerine yönelen hislerim hiçbir dönemde bugünkü gibi sevmemeyle tiksime arasında gidip gelmemişti. Tiksinmek evresine bu kadar hızlı geçeceğimi düşünmemiştim. “Korumak” fiilinin bu kadar çarpıtıldığını ilk defa bu kadar net gördüm. Kimi veya neyi koruduklarının çok farkında değillerdi bence. Doğu Anadolu'da pek çok alan araştırmasına gittiğim için devletin şiddetli yüzünü tanıyordum zaten. Ancak oradaki şiddeti çok farklı bir şekilde algılıyordum. Kurguyla gerçek arasında büyük bir fark vardır; kurgu gerçeği anımsatmak zorundadır ama gerçek kurguya benzemek zorunda değildir. Doğu'dayken etrafta olanlar bize kurgu gibi geliyordu; hep anlatırlardı, biz de görürdük ama “Yahu öyle değildir, mutlaka başka bir iş vardır” derdik. Gezi olayları devletin ceberut yüzünü coğrafya gözetmeksizin ortaya koyabileceğini gösterdi. Şiddet illa ötekilere uygulanmak zorunda değilmiş yani. Genel polis algısının dışında, polisle doğrudan kurulan temas sırasında da beni şaşkırtan şeyler oldu. Amerikanvari polis tiplmelerine hep çok gülerdim ama otobüste onu da gördüm. Daha babacan görünenleri iki dakika önce darp ettikleri kızlara, “Aslında biz de çok üzülüyoruz, benim de hoşuma gitmiyor. Benim senin yaşında kızım var” diyorlardı. Ama az önce saçını çekerken hiç kendi kızın aklına gelmiyordu? O otobüstekilerin hepsi, o polisin kızı da gelecekte nefes alabilsin diye meydanlardaydılar. Karşımızdaki duruşu, yalnızca toplumsal mücadeleyi değil, kızının gelecekteki varlığına da, oksijen soluma hakkına da engel oluyordu.

KED: Gezi olaylarıyla kamu-vatandaş ilişkisi bağlamında bir kırılma yaşandığını düşünüyor musunuz?

İstanbul'da bulunduğum ve Gezi Parkı'na çadır kurduğum süre ile Ankara'da yaşadıklarımdan, kamunun insanlara bıraktığı alanın çok daraldığını anlıyorum. Artık bunun Habermas'ın tanımladığı anlamda bir alan olduğunu söylemek pek mümkün değil. Zaten artık özel alanımız yok biliyorsunuz; devlet bir şeyi tüketmemize bile müdahil oluyorsa, özel alanımız kalmamış demektir. Dolayısıyla sığınılacak tek alan kamusal alandır. Kamusal alanda da haklarla ne yapıp yapamayacağımız bellidir. Devletin kolluk kuvvetleri oradaki görünürlüğünüzden ötürü size şiddet uyguluyorsa, kamusal alan sizin için kapanmış demektir. Dolayısıyla vatandaş olmakla tebaa olmak arasındaki çizgi kaybolmuştur. Türkiye'de artık yeni bir toplumsal sözleşmeye ihtiyacımız var.

İlk Manifesto: Ekososyalizm Üzerine 18 Tez

Fransız Sol Parti**Çeviren: Merthan Özcan**

“Büyük çoğunluğun – ki tek bir çoğunluk vardır: herkes – konuşabilmesi, okuyabilmesi, dinleyebilmesi, büyüebilmesi ve gelişebilmesini istiyorum. Acımasızlığı sone erdirecek bir yol olmanın ötesinde bir şey olarak hiç düşünmedim ben mücadeleyi. Bu yolu seçtim çünkü hepimizi kalıcı güzelliğe götürecektir şeyin bu olduğuna inanıyorum. Bu genel, büyüyen, bitip tükenmek bilmeyen iyilik için savaşıyorum.”

Pablo Neruda (Yaşadığımı İtiraf Ediyorum, 1974)

Yeni bir politik tasavvurun zeminini hazırlamak için Ekososyalizm Konferansları'nda ortaya çıkan bu manifesto, 2002'de yayımlanan uluslararası Ekososyalizm Manifestosu ve 2009 Belem Ekososyalist Bildirgesi ile uyuyor.

Manifesto, 1 Kasım 2012'de (Fransız) Sol Parti (Parti de Gauche) tarafından düzenlenen Ekososyalizm Konferansları'nda

geniş bir tartışma içerisinde şekillendi. O zamandan beri, çeşitli arkaplanlara sahip 30'un üzerinde yazardan 133 temel değişiklik önerisi geldi ve bunlar değerlendirmeye alındı.

Şu an elimizdeki sentez metin, ekososyalizme ilgisi olan ve kendisini ekososyalizmle tanımlayan herkese - Fransa'nın ve dünyanın dört bir tarafındaki tüm birey ve örgütlere – sunulmuş durumda.

Bu “Ekososyalizm Manifestosu” sene boyunca tartışılacak ve Mathieu Agostini, Paul Ariès, Guillaume Etievant, Laurent Garrouste, Susan George, Janette Habel, Damien Joliton, Matthieu le Quang, Jacques Lerichomme, Michael Löwy, Laurent Maffei, Corinne Morel Darleux, Arno Munster, Danièle Obono, Anita Rozenholc gibi isimlerin yer aldığı konferanslar komitesince 2013 Aralık ayında düzenlenecek olan Ekososyalizm Konferansları'nın ikinci

turu vesilesiyle yeni tartışmaları da beraberinde getirecek.

Devam eden Ekososyalizm Konferansları'na dair tüm bilgiler ecosocialisme.com adresinden edinilebilir.

I.Ekososyalizm Nedir?

1. Somut ve radikal bir alternatiftir. Ekososyalizm reel duruma uyum sağlaması gereken bir ütopya değildir. İnsanları ve çevreyi tüketen günümüz üretim ve tüketim tarzları nedeniyle insanlığın içinde mahsur kaldığı çifte kördüğümüne en mâkul insanı yanıtır. Bu da olayın temelindeki nedenlere inmemiz bakımından radikal düşünmeyi ve politik eylemi gerektirir. Bu yüzden de mevcut sistemin iki itici gücü ile mücadele ediyoruz: kapitalizm ve üretimcilik. Kapitalizm yeni rant kaynakları için her şeyin metalaştırılmasını dayatıyor. Bu yüzden de sosyal eşitsizlik uçurumunu genişleten ve devam etmekte olan, özgürlüğe zararlı liberal küreselleşmeden sorumlu. Sosyal ve çevresel atık dökümü, kirliliğin bölgeler arasında yer değiştirmesi ve ekosistemlerin tahribatı ile hüküm sürüyor. Üretimcilik doğal kaynakları tüketiyor ve iklimin dengesini bozuyor. Tüketim ideolojisi de bunun doğal bir sonucu. Asla tatmin edilemeyecek gereksinimler yaratmak için büyük reklam kampanyaları ile metaların yığınlar halinde tüketimini kural haline getiriyor. Bu sistemin gerçek faillerine parmağımızı doğrultuyoruz: küresel finans oligarşisi, demokratik kontrolden yoksun çokuluslu lobilere bağlı olan hükümetler, “serbest ve müdahaleye kapalı” rekabet ideologları, yeşil kapitalizm ve serbest ticaret. Diğer yandan, ekososyalizm, krizin üstesinden gelmenin ve insan yararını bir öncelik olarak yerleştirmenin alternatifidir: Zenginliğin vakit geçirmeden paylaşılması, gerçek ihtiyaçlara ve ölçülü bir tüketime dayanan yeni bir ekonomi kurulması, iklimin, ekosistemin ve biyoçeşitliliğinin korunması.

2. Bir kamu yararı paradigmasıdır. Özünde insanlar henüz daha bunun üzerine düşünmeye başlamadan önceden beri içinde yaşadıkları ekosistemin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu ikisi birbirinden ayrılmazlar. İnsan yaşamına uygun yalnızca bir tane küresel ekosistem mevcuttur. Bu nedenle, hepimiz ekosisteme bağımlılığımız açısından benzeriz. Tüm farklılıklarımıza rağmen bu gerçek hepimiz için geçerlidir. Bu yüzden tüm diğer türlerin yararı ile bağlantılı bir insan yararı bulunuyor: insan yaşamını mümkün kılan ekosistemin korunması. Peki onu özgür iradeli bireylerin tartışması olmadan nasıl tanımlayabiliriz ki? Ve şayet birileri başkalarını üzerinde tahakküm kurar ve bazı doğrular empoze edilirse bu tartışma nasıl özgür olabilir ki? Çevreci paradigma demokrasiyi, sosyal eşitliği, sekülerliği ve feminizmi gerektirir. Bunlar oligarşik, dogmatik ya da patriarkal müdahaleler olmadan toplumsal bir tartışmanın gerçekleşebilmesi için gerekli koşullardır. Son olarak, genel insan yararını belirleme tartışmasında her birimizin “kendisi için” iyi olanı değil herkes için iyi olanın ne olduğunu söylemesi gerekmektedir. Bu da insan haklarının evrenselliğini, bir ödev olarak vatandaşlığı ve bir gereklilik olarak cumhuriyeti tesis eder. Politik ekoloji ile evrensel bir sosyal cumhuriyeti birleştiren işte böylesi bir sebepten doğan bağlıdır. Ekososyalizm adını verdiğimiz de işte bu

küresel politik teoridir. Ekososyalizm, hümanizmle de sosyalist ve somut bir evrenselcilikle de ilişkilidir.

3. Solda yeni bir politik sentezdir. Ekososyalizm, doğası itibarıyla anti-kapitalist bir ekoloji ve üretimcilik mantığından azade bir sosyalizmi bütünleştiren yeni bir politik projedir. Soldaki ana akımların yeni bir politik paradigma ile yollarının kesişmesine olanak tanır. Kapitalizme alternatif bir toplum projesi olarak buna ihtiyacımız var. Ekososyalizm, çevrenin yıkımının ve insanın insanı sömürmesinin silinip yok edileceği bir toplumun gelişimi ve özgürleşmesi için mücadeleye yönelik bir perspektif çizer. Bizim ekososyalist tasavvurumuz insanın gereksinimlerini ve gezegenin sınırlarını hesaba katmaktadır. Üretimin toplumsal yararı, tüketim şekillerimiz, gerçek ihtiyaçlarımız, ürettiğimiz şeylerin amacı ve onları nasıl ürettiğimiz üzerine yeni bir düşünme imkanı sağlar.

4. Sosyalizmin yenilenmesidir. Sosyalizm her zaman insanın özgürleşmesi peşinde koşmuştur. Bu da zenginliğin paylaşımını, erkin demokratikleştirilmesini ve küresel çapta her kadın ve erkeğin eğitilmesini beraberinde getirir. Bu, bizim program olarak önümüzde durmaktadır. Ama artık biliyoruz ki sonsuz büyüme yoluyla özgürleşme elde edilemez: İnsan yaşamını mümkün kılan ekosistem buna izin vermiyor. Bu gözlem de bize kapitalizmle tüm ilişkisini koparmış yeni bir ilerleme modeli tanımlamayı gerektiriyor. Üretim ve değiş-tokuş sisteminin ama aynı zamanda üretim ve tüketim modellerinin içeriğinin de yeniden değerlendirilmesi gerekiyor. Bu yüzden bu yaklaşım tüm toplumsal ve politik örgütlenmeyi içeriyor. Bu da bizleri, insan ilerlemesinin gerçekten ne anlama geldiği üzerine ekosistemi koruma bağlamında yeni bir tarzda düşünmeye zorluyor. Dolayısıyla, insanlığın geleceği için yeni bir dizi özgürleştirici stratejiler öneriyoruz.

II. İdeolojik Kördüğümlerden Çıkış Yolu

5. Yeşil kapitalizm yalanı ve çevreciliğin riski. Bizim ekolojimiz toplumsaldır. Soldaki tarihsel mücadeleleri devam ettirir. Liberalizmle uyumlu bir ekoloji vizyonu aldatmacasını reddediyoruz. Sürdürülebilir kalkınma maskesi altında, maksimum kar arayışları için yeni bir alan açan, emperyalist dinamikler ve kısa vadeli vizyonları besleyen “yeşil kapitalizmi” açıkça ifşa ediyoruz. Basitçe suçu bireylerin sırtına yükleyen ve bu yolla dizginlenmemiş üretimciliğin esas sorumluluğunun altını çizmekten sakınan muhafazakar konumlanışları reddediyoruz. Bu tür konumlanışlar, kapitalist üretim ve tüketim tarzlarına karşı verilen mücadeleden yüz çevirerek işbu üretim tarzlarının en kırılgan ve savunmasız kesimleri sömürdüğünü ve gelişmekte olan ülkeleri yağmaladığı gerçeğini kabul etmeyi reddetmekte. Emekçi kesimlerle bağlarını koparmış, küresel ekonomiye ciddi bir eleştirel yaklaşımdan ve toplumsal vizyondan uzak, dolayısıyla da çevresel verimlilikten yoksun böylesi bir masabaşı ekolojisini reddediyoruz. Bizim ekolojimiz, çevre sorunlarını sistematik olarak ekonomik sistemin eleştirisiyle ve toplumsal mücadelelerle ilişkilendirerek ve tüm dünya vatandaşlarını dahil ederek ele alır.

6. Sosyal demokrat kördüğüm. Zenginliğin herhangi bir yenden bölüşümünün öncelikle gayri safi yurtiçi hasılda bir atışa ve toplamda artan meta tüketimine dayanması gerektiğini söyleyen sosyal demokrat doktrini reddediyoruz. Bu çifte saçmalıklıdır. Bir yandan, finans sermayesinin gücünü sürdürmesini sağlar ve zenginliğin paylaşımının “büyümenin getirdiği faydalara” bağlı olduğunu varsayar. Çoktan elde edilmiş sermaye birikimini dert edinmez. Lakin bizler zenginliğin orada olduğunuz biliyoruz ve onu bölüştürmek için beklemeye ihtiyacımız yok. Söz konusu olan kapitalist soygunculuk yoluyla bu zenginliğin biriktirildiği gerçeğidir. Diğer yandan sosyal demokrat doktrin, insan uygarlığı için intihar demek olan sınırsız bir büyüme modeline dayanmaktadır. Gayri safi yurtiçi hasıla “iyi yaşamı” yansıtmayan bir ölçüttür. Tabii ki her insanın temel gereksinim mallarına erişimi bir mecburiyettir. Dahası tabii ki kamu yararı gözetken farklı aktiviteler de gereklidir. Ancak nereye gittiğini görmeyen kör bir ekonomik büyümeyi hızlandırmak toplumsal aciliyetlere bir cevap oluşturmaz. Hatta ekosistemi, doğal kaynakları ve iklimi koruma açısından bakarsak daha da az katlanılabilir veya istenilir bir durumdur. Dolayısıyla ne büyümenin sürdürülmesinden ne de kesintilerden müteşekkil bir yaşamın faydalarından medet umuyoruz. İkisine de inanmıyoruz.

III.İnsanın Gelişmesine Hizmet Eden Yeni Bir Politik Ekonomi Kurmak

7. Ekonomiyi insan ihtiyaçlarının hizmetine sunmak. Ekososyalizm, ekonomik ve üretim sistemlerini insan gereksinimlerinin hizmetine sunmayı arzu eder. Bu noktada, liberaller tarafından savunulan arz tarafı politikalarına karşı çıkar. Büyük çaplı reklam harcamaları yoluyla sadece pazarda satılabilmek uğruna akla gelen her şeyi, akla gelen her koşulda üretmeye dayanan bu üretimci mantığı reddediyoruz. Sistemin böylesi bir amaçla ve karları arttırmak için bizlere bozulmaya veya er ya da geç modası geçmeye, kullanım dışı kalmaya programlı ürünler sattığı çok açık değil mi? Uygarlığımızın durmak bilmeyen atık yığınının daha ne kadar katlanmamız gerekiyor? Bu atığın büyük bölümünün küresel Güney ülkelerine, bu ülkelerdeki insanların ve çevrenin zararı pahasına ihraç edildiği gerçeğini daha ne kadar görmezlikten geleceğiz? Tam tersine, kolektif kararlarımız gerçek ihtiyaçlarımızın karşılanması tarafından yönlendirilmeli. Ekolojik planlamanın anlamı budur. Bu planlama, herkesin sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı ve ekosistemi koruma görevimiz doğrultusunda, gerçek gereksinimlere dayanmak suretiyle var olan çarpık mantığı ters yüz eder. Üretim sistemini bu gerekliliklerle uyumlu hale getirir.

8. Geleneksel düşünce kalıplarıyla ipleri koparmak. Ekososyalizm, menfaatlerin ve üretim araçlarının özel mülkiyetinin diktatörlüğüne meydan okur. Çalışma ilişkilerini sorgular. Üretim araçlarının toplumsal mülkiyetini ve toplumsal bir ekonomi için özyönetim ve kooperatifler üzerinden gelişen alternatif önerileri destekliyoruz. Özellikle bankacılık ve kredi alanlarında, kamu politikasının araçları olarak gördüğümüz mali bağımsızlığı ve kamulaştırmayı savunuyoruz. İnsani gelişim göstergelerinin tutulması, küreselleşmenin geri çevrilmesi ve sosyal ve

ekonomik korumacılık, yurttaşlık geliri garantisi, maaşların toplumsallaşması ve maaş tavanı gibi öneriler bildik yolların dışına çıkmak ve sisteme destek verme tuzağından kaçınmak için aklımızda olan pek çok perspektif arasındalar. Çalışmanın zorunluluğunu yeniden değerlendirirken aynı zamanda tam istihdamı hedefimiz olarak belirleyerek ve “daha az ve daha iyi çalışma, herkes için iş diyerek” çalışma zamanını ciddi bir şekilde düşürme yolunda ilerleme kaydetmeliyiz. İhtiyacımız olanları üretmek için gerekli olandan daha uzun süre çalışmanın bir anlamı yok. Böylelikle, özgürleştirilen zaman, günümüzde “üretken olmadığı” düşünülen ama “iyi yaşam” için gerekli olan faaliyetlere ayrılabilir.

9. Farklı şekilde üretmek. Üretim sistemimizin genel revizyonu 4R olarak adlandırdığımız şeye dayanıyor: Ekonomik faaliyetlerin yer değiştirmesi (relocation), ekolojik biçimde yeniden endüstrileşme (re-industrialization), endüstriyel faaliyetlerin yeniden yapılandırılması (re-structuring) ve işin yeniden dağıtımı (redistribution). Pek çok ihtiyaç ise halen karşılanmamış durumda: yeniden yapılandırılmış bir ekonominin ihtiyaçları, bireysel hizmetlerin ihtiyaçları, agro-ekolojinin ihtiyaçları, gıda egemenliği ve herkes için gıdayı amaç edinmiş çiftçiliklerin ihtiyaçları, yenilenemez kaynaklara bağımlılığımızı azaltmakla uğraşan araştırma alanlarının ve “yeşil” sektörlerin (yeşil binalar, enerji verimliliği, evlerin termal restorasyonu, yenilenebilir enerjiler gibi) ihtiyaçları vs. Artan işsizlik ve sosyal kriz ile birlikte, yeni işler yaratma ya da olanları koruma ihtiyacı çok sık biçimde çevreyi koruma zorunluluğunun karşısına konulur. Bu bir saçmalıklıdır. Buyurun size liberal “bırakınız yapsınlar” politikalarının sosyal ve ekonomik maliyetlerinden biri. Aksine, ekonomik faaliyetlerin yer değiştirmesi ve ekolojik dönüşüm tüm ülkelerde hem yerel hem sürdürülebilir pek çok işi koruma altına almaya, dönüştürmeye ya da ortaya çıkarmaya fırsat tanıyacaktır.

10. “Yeşil ilkeyi” politik pusulamız olarak tayin etmek. Yeşil ilke, ekonomi yönetimimizin temel göstergesidir. Dünya Bankası, IMF, Avrupa Komisyonu ve Avrupa Merkez Bankası tarafından dayatılan “yapısal uyum” ve kemer sıkma politikalarına dayalı “altın kural”ı değiştirir. Ekolojik borcumuzu kademeli olarak ortadan kaldırarak insanlığa ve içinde yaşadığı ekosisteme olan sorumluluğumuzu tesis etmeyi amaçlar. Belirli bazı malların tüketiminin azaltılması gerekliliğiyle ve bazı diğer faaliyetlerin ihtiyaç duyulan şekilde hızlandırılması gerekliliğini (her birinin yol açtığı ekolojik ayak izini sistematik bir şekilde hesaba katmak suretiyle) bir araya getirir. Sera gazları ve biyoçeşitliliğin kaybı nedeniyle şu ana dek ortaya çıkan zararın iyileştirilmesi gerekiyor. Buna ek olarak, “ekolojik borç geri ödeme günü”nü her yıl biraz daha ileri bir tarihe çekmek kamu politikalarının etkinliğini değerlendirmenin bir aracı olarak benimsenecektir. Bu tarih, dünya ölçeğinde gezegenin 1 yılda kaldıracabileceği atık yüküne ve (kendini yenileme kapasitesi de göz önünde bulundurularak) yenilenebilir kaynak kullanımı seviyesine ulaşılan güne denk gelen gündür. Bizim hedefimiz ise bu tarihi 31 Aralık tarihine kadar çekmek, yani bir başka deyişle ekolojik ayak izimizin etkilerini yok etmektir. Bu da sera gazlarını ciddi

ölçüde düşürmeyi ve ayrıca kontrolü imkansız olan radyoaktif atıklar üreten, insanlar için olduğu kadar ekosistem için de kabul edilemez riskler taşıyan nükleer enerjiyi kademeli olarak sonlandırmayı gerektirmektedir.

IV. Ekososyalist Devrimi İnşa Etmek

11. Mücadelelerimiz birleşmek zorunda. Bu uygarlıktan bir çıkış yolu bulma hedefimiz politik eylemliliğe en geniş sayıda insanın dahil olmasını gerektiriyor. Bu basitçe birbirleriyle benzer görüşü paylaşanların arasında olmak ya da daha da kötüsü, bazılarının diğer grupların karşısında örgütlemesi değil, bir birleşebilme ve birlikte eyleyebilme meselesi. Emekçilerle ve alternatif bir toplum ve çevre projesi için mücadele eden, sistem tarafından dışarıya itilmişlerle yan yana duruyoruz. Ekolojik yeniden yapılanmanın onlara rağmen gerçekleşmesi şöyle dursun, bu onlar olmadan asla başarılmaz. Toplumun rotasındaki bu radikal değişiklik mücadelemizde hasımlarımız endüstrinin bilimsel araştırmacıları ya da işçileri değil; bankalar, çokuluslu şirketler ve tüm üretim modellerini kamunun çıkarları yerine özel çıkarları doğrultusunda yönlendiren hissedarlar.

12. Yeniden oluşum için mücadele etmek ve direnmek. Ekososyalist devrim, tüm direnmeyi sürdürenlerle birlikte, toplumsal mücadeleler ve çevre mücadelelerinde bir duruş ve program önerilerini harmanlar. Bu kuruluşun içinde yer alacak yurttaşlar şunlar gibi bir dizi pratik deneyimin ve alternatiflerin gelişmesinde rol oynarlar: yerel dağıtım ağları, küçük ölçekli köylü tarımının sürdürülmesi için kooperatifler, kırsal gıda ürününü çiftçiliğine destek, tarıma elverişli arazilerin kentleşmesine karşı faaliyetler, değişim kenti (transition town) ağları, şirketlerin çalışanların kontrolüne geçmesi, yerel takas sistemi, mevduatları sorumlu biçimde değerlendiren tasarruf sistemleriyle yerel para birimleri, kolektif ev ve araba kullanımını. Reklamcılık karşıtı eylem ve boş mesken işgalleri gibi şiddetsiz sivil itaat-sizlik eylemlerinde aktiftirler. Ekososyalist kuruluşa destek veren insanların seçilmiş temsilcileri söyledikleriyle yaptıkları arasında tutarlı bir yaklaşıma kendilerini adanmışlardır. Örneğin, reklamcılığı yasaklama, kamu hizmeti veren kurumları yeniden kamulaştırma, savurgan tüketimi aşırı vergilendirme ya da kamu hizmetlerine ücretsiz erişimi genişletmek için adımlar atarak solu canlı tutarlar.

13. Çevresel planlamayı uygulamaya geçirme. Çevresel planlama, uzun vadeli kontrolü olduğu kadar tamamen emekçi, yurttaş ve tüketicilerin kontrolü altında olan bir kamusal kontrolü de hesaba katmayı gerektirir. Buradaki sorun sanayi, bilimsel araştırmalar ya da teknolojinin kendisi değil, insanların seçim yapabilme ve kontrol edebilme eksikliğidir. Bu kontrol kapasitesini elde etmek için bir yurttaş devrimi gerekmektedir. Amaç edindiğimiz devrimci ütopyacılıkla teknik uzmanlığın patlayıcı birleşiminden oluşan böylesi bir devrimdir. Bu bağlamda Ekolojik Plan, gereksinimlerimizi sorgulayarak ve üretim, değiş-tokuş ve tüketimin yönünü kendi sosyal ve ekolojik değerlerimiz doğrultusunda değiştirerek başka bir gelişme modeline doğru yeni bir rota çizmemize olanak tanımaktadır. Bilimsel araştır-

ma sektörü kamu yararı ve gerçek ihtiyaçlar etrafında yeniden düzenlenmeli ve örneğin vatandaş buluşmaları gibi yeni katılım şekilleri keşfetmelidir. Devlet okulları, bu rota değişimini desteklemek, yeni faaliyetlerin meydana çıkmasını sağlayacak yolların taşlarını döşemek için mesleki ve genel eğitim yoluyla tüm yaş gruplarının genel bilgi ve beceri seviyesini artırma üzerine çalışmalıdır. Sosyal ve çevresel yararlılık kriterlerini ve Avrupa Birliği'nden yerel yönetimlere dek politika üretiminin çeşitli kademeleri arasındaki çalışma ilişkilerini yeniden tanımlamak için en geniş ifadesiyle halkın katılımını sağlayan konferanslar düzenlenmelidir. Çevresel planlama, toplumsal ve çevresel mücadelelerin büyüyen yakınsaması ile birlikte kurumsal yönetişimde personelin artan şekilde söz hakkı ve katılımını sağlar.

14. Kurucu bir meclis olmadan eşitlik ve sosyal egemenlik olanaksız. Devlet okulları yoluyla, çevre eğitimi de içeren yüksek düzey bir ortak kültüre olan gereksinimi bu vesileyle tekrarlamaktayız. Herkes tarafından paylaşılan toplumsal bir sözleşme hazırlama yolundaki uzlaşmayı öreceğ bireysel ve kolektif özgürleşmeyi başka türlü nasıl başarabiliriz ki? Ekososyalist tasavvur; bu uygarlıktan çıkış yolunu planlama, özgürleştirici bir toplum inşa etme ve herkes için, her yerde temel haklara erişimi garanti altına almak için temel araçlar olan olan devletin, halkın ve kamu hizmetlerinin rolünü bir kez daha teyit eder. Bunlar kurucu bir meclis vasıtasıyla yeniden tasarlanmalıdır. Bu meclisin, kurumları baştan aşağı yenilemesi ve tüm bölgelerde yurttaşların ve halkların egemenliğinin sürekli katılımını garanti altına alacak demokratik yol ve araçlar oluşturması gerekecektir. Bu devrimci görev büyüktür. Aslına bakılırsa, çarpık kentleşmeye, büyük kentlerdeki nüfus yoğunluğuna ve bölgeler arasındaki örgütlü rekabete taban tabana zıt olan bir kent ve kır tahayyülünün tesisini destekliyoruz. “İyi yaşam” için vazgeçilmez olan işlevleri bir araya getiren yeni bir kentleşme tarzını savunuyoruz. Yaşamın ticarileştirilmesini ve GDO'ları olduğu kadar su, enerji ve bilgi gibi müşterek varlıkların ticarileştirilmesini ve kamu hizmetlerinin özelleştirilmesini de reddediyoruz. Bu müşterekler, cumhuriyet altındaki eşitliğin teminatı olan devlet, yerel yönetimler ve sendikalar, dernekler ve tüketici birlikleri ve bu müştereklerden faydalanan vatandaşlar arasındaki çalışma ilişkileri yeniden kurgulanarak kamusal yönetim altında toplanmalıdır.

15. Kültürel Mücadeleyi Sürdürmek. Ekososyalist tasavvurumuz ideolojik mücadelesini halkın kendi tarafından, kendisi için eğitimi üzerinden sürdürür. Hayal gücünü boyunduruk altından kurtarmak ister. Yetersiz ya da hiç olmayan çevre mevzuatları ile yüz kızartıcı çalışma koşulları altında dünyanın bir ucunda üretilen, zararlı ve gereksiz ürünleri arzulamamızı sağlayan üreticiliğin gerektirdiklerini ve sözde uzmanların görüşlerine boyun eğmiş bir uysal tüketici-birey üretme çabasını açıkça ifşa eder. Üreticiliğin silahlı kanadıyla çarpışır: insan bedeninin itaatkar biçimde ticarileştirilmesi ve seksizmi kullanan reklamcılıkla, moda kültürüyle, bizi sürekli satın alma ve tüketmeye yönelik tahrike maruz bırakan ve koşullandıran kredi kurumları tarafından el değiştiren medyayla. Bu ideolo-

jik savaş aynı zamanda sözcüklerin de bir savaşıdır. Kendisiyle çelişen ve aldatıcı bir dil politikasını reddediyoruz: “Gider” haline gelen “emek ücreti”, “kültet” olarak yeniden sınıflandırılan “sosyal sigorta katkıları”, “kanuni yaptırım” adıyla yeniden adlandırılan “polis güçleri”, “video koruma” kılığına giren “video gözetimi” ya da “temiz ve karbonsuzdur” kıyafeti giydirilen nükleer enerji.

16. Liberal anlaşmaları yüksek sesle eleştirmek. Küresel Güney halklarının sömürülmesi ve doğal kaynakların yok olmasına, aynı zamanda gelişmiş ülkelerde marjinalizasyona katkıda bulunan serbest ticaret anlaşmaları ve ekonomik ortaklık anlaşmaları gibi küresel ölçekte Dünya Ticaret Örgütü tarafından ileri sürülen anlaşmaları tarihin çöplüğüne atıyoruz. Dünyadaki ilk ekonomik bölge olması sebebiyle, Avrupa Birliği'nin geçirdiği değişimler tüm gezegeni etkiliyor. Liberal politikalar, halihazırdaki anlaşmalar ve kemer sıkma projeleri tarafından korunuyor. Ekonomi ve finans lobilerinin liderliğinde kurulu tüm bu politikalar kamusal hizmetlerin ortadan kalkmasını, özel ticari çıkarların ve serbest ticaretin genişlemesini hedefliyorlar. Bu durum, kamu hizmetlerinin ve ortak zenginliğin yok edilmesi kadar ticari rekabetin neden olduğu bir atık kaynağı da aynı zamanda- ki bunların hepsi de özel çıkarların dümenine su taşıyor. Avrupa'daki liberal politikalar ve kemer sıkma politikaları aynı zamanda üretim ve değiş-tokuşu insan gelişimine yönelik amaçlar doğrultusunda kontrol etmeyi ve yönlendirmeyi imkansız kılıyor. Bu koşullar altında, Avrupa'da ekososyalist bir politikanın liberal Avrupa ve onun verdiği direktiflere karşı çıkmayı gerektirdiği görüşünü savunuyoruz. Bunu başarmak için vatandaşlar, finans çevreleri ve Avrupa Birliği'ndeki anti-demokratik kurumlar arasında başka bir güç dengesi inşa etmek şart. Avrupa Birliği, geniş çaplı çevre politikaları ve sosyal politikalar için uygun bir ölçek olarak değerlendirilebilecekse de, bu politikaların hayata geçirilmesi ancak insanların demokratik kontrolüyle inşa edilecek başka bir Avrupa ile mümkün olacaktır.

17. Uluslararası ve evrensel bir mücadele sürdürmek. İnsan yaşamıyla uyumlu sadece tek bir ekosistem var. Bu yüzden de bu gerçeği tüm meselelerde göz önünde bulundurmalıyız. Gezegenin herhangi bir yerinde alınan kararların diğer her yerinde yansımaları oluyor. Ekososyalist proje, küresel Kuzey ülkelerinin, Dünya Ticaret Örgütü'nün, Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) ve Dünya Bankası'nın Küresel Güney'in halklarına karşı olan sorumluluklarının farkına varması gerektiğine işaret eder. Bunu yaparken işbirliği yerine konan örgütlü rekabeti, üreticilik ve onu küresel iklim üzerindeki yıkıcı etkilerini, doğal kaynakların yağmalanmasını, tarım arazileri üzerindeki yarı-şı ve aynı zamanda (AB, Avrupa Merkez Bankası ve IMF'den müteşekkil) Troika tarafından dayatılan kemer sıkma politikalarını açıkça suçlar. Bunlara ek olarak, aynı zamanda İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin tanınmasını ve çevre suçlarına yönelik uluslar arası bir mahkemenin oluşturulmasını işaret eder. Ekososyalizm, ilerleme ve sosyal gelişmeye yönelik politikaları çevre koruma ile ilişkilendiren tartışmaya katkı koymamıza ihtiyaç duyar. Bu amaçla, Arap Baharı, Arjantin'de

borçların ve medya tekellerinin reddedilmesi, İzlanda ve Venezuela'daki Kurucu Meclisler, Ekvador'da petrolü yeraltında tutmak için mücadele eden Yasuni ITT girişimi gibi dünyanın diğer yerlerindeki alternatif politikaları ve gelişmeleri destekliyor ve ilhamımızı onlardan alıyoruz. Bu mevzilerde edinilen bilgi, deneyim ve metotlar bir araya getirilmelidir. Ekososyalist proje, onu çağımızın halk devriminin gayesi haline getirecek küresel bir forum tarafından desteklenmelidir.

18. Ekososyalizmin yolunu açacak bir halk devrimi. Hedefimizin ölçeği düşünülürdeğinde, kapitalist üretimci modelden vazgeçip rotayı yeni bir ufka doğru kırmak basitçe bir seçimle iktidarı devralma şeklinde ya da yukarıdan dikte edilen kararlar sonucu gerçekleşemez. Bu durum insanların tüm çeşitlilikleriyle yeterli derecede temsil edilmesini sağlayacak orantılı temsil dayalı seçimlerin yapılması, cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve bürokrasi çoğulculuğuna bir son verilmesini de içeren, yerleşmiş uygulamaların radikal bir revizyonunu da beraberinde getirir. Mevzubahis olan oligarşiyi dize getirmek ve her koşulda gerçek demokrasi yoluyla halkın egemenliğini tesis etmektir. Bu da ekososyalist parlamenter çoğunlukların, toplumun tüm yaşam alanlarına müdahil olan halk hareketleriyle çabalarını ortaklaştırmasını gerektiriyor. Her yerde ve her konuda, kamusal çıkarın nerede yattığını belirlemek amacıyla her kadın ve erkeğin inisiyatifi geri alması bizim “halk devrimi” dediğimiz şeydir. Bu bir devrimdir çünkü mülkiyet biçimlerini, kurumsallaşmış sistemi, toplumu ve ekonomiyi düzenleyen yasal, sosyal ve çevresel standartlar hiyerarşisini değiştirmeyi hedefler. Dahası, bu bir halk devrimidir çünkü her insanı belli bir toplum kesiminin çıkarı için değil, tüm insanların iyiliği için güçlendirmeyi hedeflerken kurumsal yapılar sağlayıp politik çoğulculuk çerçevesinde küresel oy verme hakkını savunur. Bizler, çaresizlik ve öfkenin nefrete dönmesini reddediyoruz. Ne aydınlanmış bir öncülük, ne yeşil bir diktatörlük ne de insan-merkezli bir dar görüşlülük bizim istediğimiz; aksine biz halkların devriminin demokratik yolunu destekliyoruz. Halklar değil sorun olan, tam tersine çözüm onların elinde. Güncel krizin bize verebileceği en kötü zarar, insanlığın yeni bir geleceğe açılma konusunda başarısızlığını kanıtlaması olur. Bu yeni gelecek ekososyalizm olabilir. Onun yeşermesine izin verelim!

Şubat 2013

Kaynakça:

Bu manifesto <http://ecosocialisme.com/2013/04/05/first-manifesto-18-theses-on-eco-socialism> adresinden alınmıştır.

Fransız Sol Parti'nin

Ekososyalist Manifestosu'nun Bir Eleştirisi

Daniel Tanuro

Çeviren: Zeynep Elif Tarkan

Yeşil Kapitalizm İmkansızdır (L'impossible capitalisme vert, Türkçe çevirisi Ekoloji Kolektifi-EMO işbirliğiyle Habitus yayınlardan 2011'de yayınlandı) kitabının yazarı Belçikalı ekososyalist Daniel Tanuro, Kolektif Ekososyalist Dergi'nin bu sayısında yayınladığımız Fransız Sol Parti'nin (Parti de Gauche) Ekososyalist Manifestosuna dost ve yoldaşça eleştirilerini sıraladığı bir eleştiri yayınladı. Burada sunduğumuz bu makale Ekososyalist Manifesto'da yer alan önemli noktaları vurgulamanın yanı sıra eksikliklerine de değinerek, ihtiyaç duyulan ekososyalist strateji üzerine dönen önemli tartışmalara katkıda bulunmaktadır. İyi okumalar!...

Sol Parti (Parti de Gauche, kısa adıyla PG)'nin Ekososyalist Manifestosu önemli bir belgedir. Fransa'da parlamentoda temsil edilen bir politik güç ilk defa, toplumsal ve ekolojik talepleri gerçekleştirmek ve birleştirmek için, kapitalizmden kopuş perspektifi barındıran bir ekososyalist konsepti benimsedi.

Üretimciliğin reddiyesi ise hâlâ belirsiz. Belgenin; toplumsal adaletsizlikler içeren ve ekolojik alanda sabıkalı olan sosyal demokrat strateji ile sistemin kendini yeniden üretimini reddetmesi (bkz. Madde 6: "ne büyümenin sürdürülmesinden ne de kesintilerden müteşekkil bir yaşamın faydalarından medet umuyoruz. İkisine de inanmıyoruz.") durumun ciddiyetinin ve bu durumla yüzleşmek için alınması gereken önlemlerin farkında olduğunu göstermektedir. Bu da manifestonun önemli bir politik tartışmaya şu başlıkların etrafında katkıda bulunduğunun işaretidir: Kapitalizmin yeşiller ve sosyal-liberalizm ortaklığında yönetilmesine nasıl bir alternatif yaratılmalı? Üretimciliğe karşı bir sosyalizm için nasıl bir plan, nasıl bir toplum vizyonu, nasıl bir strateji oluşturulmalı?

Bu tartışma henüz yeni başladı. Sol, bu tartışmayı derinleştirebilmek için şu an ucundan tuttuğu çevresel sorunların daha da içine girerek fayda sağlayabilir. Bu anlamda, Sosyalist Parti'nin (Parti Socialiste) kurucuları bu partiden ayrıldığından bu yana, Sol Parti (Parti de Gauche) gözle görülür bir ilerleme kaydetmiştir. Ancak bana göre aktivistler hala uçsuz bucaksız zorlukların farkında değiller. Diğer konular bir yana, katedilmesi gereken yolun ne kadar olduğu: PG'nin Ekososyalist Manifestosu'nun teknolojiyi toplumsal anlamda etkisiz görmesinden (bkz. Madde 13: "Sorun teknolojinin kendisi değil, seçeneklerin azlığı ve vatandaşların onun üstündeki kontrolü"... sanki "sosyalist nükleer güç" hipotezi mümkünmüş gibi!) ve biyoyakıtlar, kaya gazı ya da karbon yakalama ve depolamasından hiç bahsetmemesinden de anlaşılabilir. Ancak bizim eleştirdiğimiz asıl nokta; PG'nin fosil yakıtların terkedilmesi yönünde net bir görüş ortaya koymaması ve tamamıyla yenilenebilir enerjiye dayalı bir sisteme geçişin yarattığı bazı büyük tehditlerle samimi bir şekilde yüzleşmemesidir. Aslında içerdiği bütün mükemmel şeylere rağmen PG manifestosu, önümüzdeki 40 yıl içinde yakalanması gereken enerji/iklim mücadelesi seviyesini- ki bu bence ekososyalizmi ivedi bir ihtiyaç haline getiren en önemli nedendir- yakalayamamış gibi gözüküyor.

Sorunun Temel Unsurları

Sorunun temel unsurlarını yeterince sık dillendirmiyoruz: sanayileşme öncesi döneme kıyasla 1.5°C derecenin ötesinde bir ısı artışı, atmosferin alt kısmının ısınması çok büyük ihtimalle geri dönüşü olmayan ekolojik ve sosyal yıkımlara sebep olacak. Felaket makinası şimdiden iş başında, aşırı hava olaylarının artmasından bunu anlayabiliriz. Oysa en kötü ihtimal bile -bil-

hassa, göreceli olarak kısa vadede milyonlarca insanın yerinden edilmesine de sebep olacak olan, okyanuslarda oluşabilecek bir-üç metre arası yükselme- hala engellenebilir. Ancak ısı artışının 2.4° C'nin altında kalabilmesi için, gelişmiş ülkelerin 2050'ye kadar fosil yakıtları terk etmeleri ve sera gazı emisyonlarını yüzde 50 ile 80 arası azaltmaları, 2100'e kadar da sıfıra indirmeleri gerekmektedir (aslında o seviyedeyken eksiye düşmeye başlamış olması, ki bu da Dünya ekosisteminin saldırganından daha fazla karbondioksiti emmesi demek). Yenilenebilir enerjiler bu aşamadan sonra devreye girebilir. Bu enerjilerin teknik olarak uygulanabilirliği oldukça tatmin edicidir. Fakat geçişi sağlamak oldukça karmaşık bir süreçtir. Çünkü buradaki asıl mesele, mevcut enerji sistemini, çok kısa bir süre içinde tamamıyla farklı ve çok daha pahalı bir sistemle değiştirip değiştirememektir.

Enerji Sisteminin Değiştirilmesi

Dikkat edilmesi gereken unsurları şöyle sıralayabiliriz:

1) Eğer nükleer enerjiyi reddedeceksek (ki burada değinmeyeceğim pek çok sebepten reddetmeliyiz) ve eğer ülkelerin farklılaşmış sorumlulukları yerine ortak ilkelere itibar edeceksek (Kuzey/Güney adaletini sağlayacak bariz nedenler için itibar edilmeli) bu durum, yenilenebilir enerjiye geçişin başarısı ile enerji talebinin Avrupa Birliği'nde yarıya yakın, Amerika Birleşik Devletleri'nde ise dörtte üçe yakın oranda azalmasıyla devam etmeli.

2) Bu miktarda bir tüketim azaltımı sadece enerji tasarrufu önlemleriyle mümkün değildir. Meta üretim ve dağıtımının kontrolü de bir o kadar zorunludur. Bu nedenle, bir taraftan gereksiz ya da zararlı ürünlerin üretimini durdururken diğer taraftan da çevreci ürünleri teşvik etmek yetmez; hepsi azaltılarak bir denge kurulabilir.

3) Sera gazı salımlarıyla ilgili hedefler; bilinen kömür, petrol ve doğal gaz kaynaklarının yaklaşık yüzde 80'inin yeraltında kalmasını gerektirmektedir. Ancak bu kaynaklar kapitalist şirketlerin veya kapitalist devlet iştiraklerinin, bilanço tablolarında varlık olarak gösterdikleri mülkleridir. Bu kaynakların sömürülmemesi sermayenin yıkımına yol açacaktır. Söylemeye bile gerek yok fakat bu, hissedarlar tarafından kabul edilemez bir durumdur.

4) Bazı istisnalar hariç, yenilenebilir enerji fosil yakıtlardan daha pahalı ve aşağı yukarı bir 20 yıl daha öyle olacak. Pratikte, petrolün fiyatının artmasının doğurduğu temel etki şudur: kapitalist bakış açısıyla kârlı bir iş, ekolojik bakış açısıyla ise fazlasıyla yıkıcı olan ve ek olarak enerji verimliliği (enerji girdi çıktısı arasındaki oran) genelde çok az olan katranlı kumulları, kaya gazı, ham petrol ve derin deniz kuyularının sömürsünü daha kârlı bir hale getirmekten geçer.

5) Genel olarak yenilenebilir enerjiye geçiş henüz başlamadı. Birleşmiş Milletlere göre "1970'lerden bu yana, enerji teknolo-

jisindeki değişim, dünyadaki enerji bileşimi ölçeğinde dikkate değer bir şekilde yavaşladı ve bu değişimin arttığına olan genel inancı destekleyen hiçbir kanıt yok. (...) Yenilenebilir enerji teknolojilerinin 2000'lerden beri yayılımındaki etkileyici artışa rağmen, mevcut gdişatin, 2050'ye kadar küresel enerji sisteminin tamamıyla karbonsuzlaştırılmasını sağlayacak gerçekçi bir çizgiyi tutturamadığı açıkça ortadadır" (BM, Dünya'nın Ekonomik ve Sosyal Görünümü Raporu 2011, s. 49-50).

6) Bu durumun sebeplerinden biri şudur. Medyada yaratılan izlenimin aksine, yenilenebilir enerjinin rasyonel kullanımı; tamamıyla yeni, ademi merkezîyetçi, verimli ve depolama tesisleriyle donatılmış alternatif bir enerji sisteminin kurulmasını gerektiriyor. Mevcut merkezîyetçi ve israfa dayalı sistemde, 1 GW'lık rüzgar enerjisi üretebilmek için 0.9 GW'lık fosil enerjiye ihtiyaç duyulmakta yani yenilenebilirler sadece varolan enerjilere eklenmekte. Bu birleşimden kaçınmanın yolu önümüzdeki 10 yıl içinde "akıllı" bir şebeke kurmaktan geçmekte. Bu "teknolojik ilerlemeyi, uluslararası dayanışmayı ve benzeri görülmemiş girişimleri gerektiren, devasa" bir girişim demek (age., s.52).

Sermaye Engeli

Enerji sistemini değiştirmenin ekonomik, haliyle politik ve toplumsal yansımaları, adı geçen Birleşmiş Milletler raporunda iyi bir şekilde özetlenmiş: "Mevcut fosil ve nükleer altyapıyı tamamıyla değiştirmenin maliyeti en az 15-20 trilyon dolar arası (dünyanın GSYİH'nın dörtte biri ile üçte biri arasında bir değere denk geliyor). Tek başına Çin kömüre dayalı elektrik üretimini 2000-2008 yılları arasında 300 GW'tan fazla arttırdı. Bu kâr etmeye 2030-2040 yılları arasında başlayacak ve muhtemelen 2050-2060'a kadar işleyecek 300 milyar dolardan fazla bir yatırım anlamına gelir. Aslında gelişmekte olan ekonomilere getirilen enerji altyapılarının çoğu tamamıyla yeni ve 40-60 yıllık ömürleri olan atıyapılardır. Dünyanın "bir gecede 15-20 trilyon dolarlık altyapıları ortadan kaldırıp yerine daha pahalı olan yenilenebilir enerjiyi getirmeye karar vermeyeceği açıkça ortada" (BM, Dünya'nın Ekonomik ve Sosyal Görünümü Raporu 2011, s. 53).

Eğer danişılrsa ve sorunlar hakkında layıkıyla bilgilendirilse, dünya hiç şüphesiz ki fosil yakıtlarla bezeli sistemin yenilenebilir bir yapıyla değiştirilmesine karar verir. Ancak, kapitalist devletler sorunlar hakkında bilgilendirilseler bile bu kararı almaz. Genel anlamda söylemek gerekirse, yukarıda bahsedilen problemler yumağına, önümüzdeki 40 yıl içinde kabul edilebilir, insanlı bir çözüm bulmak konusunda kesinlikle yetersizler. Çıkarları engel olur. Hiçbir kömür vergisi, hiçbir emisyon hakkı pazarı çözüm getirmeyecektir. Etkili olabilmesi için ulaşım gibi alanlarda CO2'nin ton başına fiyatının 600-700 dolar civarına yükselmesi gerekir ki bu hayal bile edilemeyecek bir durumdur. Ekonominin tüm kilit noktaları (otomotiv, uzay, gemi yapımı, kimya ve petrokimya, güç üretimi, çelik, çimento, gıda vb.) ağır bir şekilde cezalandırılmış olur. Söz konusu işletme patronlarının kar marjlarına el atmamıza razı olacaklarına inanmak, bu patronları temsil eden rakip devletlerin tüm ülkelerdeki tüm

patronların kar marjlarına aynı zamanda el atacağına inanmak Noel Baba'ya inanmakla aynı şey. İklim üzerine uluslararası zirvelerin 20 yıllık (yirmi yıl!) başarısızlıkları yeterli kanıt sunmakta. Ve bu durum 2008'den beri alıp başını giden rekabet savaşları bağlamında değişmeyecek!

Üçlü Bir Yıkım

Hiçbir şüphe yok ki bu sistemin çatısı altında üçlü bir felakete doğru hızla ilerliyoruz: ekolojik, toplumsal ve teknolojik. Bu bakış açısı Uluslararası Enerji Ajansı tarafından geliştirilen ve OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü), Dünya Bankası, UNEP (Birleşmiş Milletler Çevre Programı) ve diğer uluslararası kurumlar tarafından da varyasyonlarıyla benimsenen senaryolardan ortaya çıkmaktadır. Enerji sistemini değiştirmeden kapitalist büyümeyi iklimsel hedeflere uydurup uygulayabilmek için tüm bu kuruluşlar aslında aynı teklif bileşimlerini (aynı “enerji karışımını”) ortaya atıyor: nükleer santrallerin sayısını üçe katlamak, kömür, katran kumulları ve kaya gazı kullanımını arttırmak, biyoyakıt üretimini epeyce arttırmak, özellikle genetiği değiştirilmiş bitkilerin (bilhassa ağaçların) yardımıyla biyokütle kullanımını genelde arttırmak... Eğer bu senaryolar uygulanacak olurlarsa, CO2 konsantrasyonunu en iyi ihtimalle 550 ppm'e (milyonda bir birim) denk gelecek kadar sınırlanabilir ki bu 2.8 – 3.2°C arası bir sıcaklık artışına denk geliyor... Bu ise kesinlikle kabul edilemez!

Tüm bu durumlarda karbon yakalama ve depolama teknolojisi; fosil yakıtların yakılmasına, üretilen onca karbon dioksiti atmosfere göndermeden devam edilebilmesini sağlayacak Columbus yumurtası olarak sunuluyor. Doğrusu, bu teknolojinin uzun vadedeki kitlesel yayılımı, büyük çiracı tarzı “yeni” bir çözümdür. Bu bir nevi pisliği halının altına süpürme eyleminden endişe etmek için sağlam nedenler var. Genel olarak söylemek gerekirse ekososyalistlerin bu duruma (kapatılması planlanmış belirli kirletici tesislerdeki işçilerin yeni bir sektöre dönüşümleri gerçekleşmesi gibi belirli istisna dönemleri hariç olmak üzere) karşı çıkması gerekir. Bilinmelidir ki Florange'daki ULCOS projesinde kullanılan teknoloji de tam anlamıyla budur. Bu durum, günümüzdeki aşırı korumacı ortamda toplumsal ve çevresel sorunların somut ve net bir şekilde dillendirilmesinin zorluğunu göstermektedir

Büyüme, Büyümemek, Planlı Ekonomik Küçülme

Ekolojik bağlamda ele alınınca, PG'nin manifestosunun en büyük zaafiyeti bize göre enerji dönüşümü sorunuyla ve bu yönde yürütülen kapitalist politikayla köktenci bir şekilde yüzleşemesidir. “Ekonomik büyümenin yeniden başlatılmasına” karşı çıkmak (Madde 6) ya da “bazı maddi tüketim alanlarında yapılması gereken azaltma ile diğer bazı faaliyetleri yeniden başlatma gereksinimini” bir araya getirmek yeterli değil (Madde 10): daha da ileri adımlar atılmalı; başarılı bir geçiş sağlayabilmek ve çevrenin yıkıcı toplumsal sonuçlara yol açacak, geri dönüşü olmayan dönüşümünü engelleyebilmek için en azından gelişmiş kapitalist ülkelerde meta üretimi ve dolaşımında açık bir küçülme olması gerektiği kabul edilmelidir.

Hangi “Yeşil İlke”?

Manifestonun bazı faaliyetlerin yeniden başlatılmasını oluşturulan karbon ayak izini sistematik bir şekilde ele almakla ilişkilendirdiği doğru. Jean-Luc Mélenchon'un başkanlık kampanyasının ana fikrini bünyesinde bulunduran manifesto, yeşil ilkeyi “ekonomi yönetiminde asıl belirleyici” olarak göstermeyi öneriyor. Açıklaması ise şöyle (Madde 10): “Sera gazları ve biyoçeşitliliğin kaybı nedeniyle şu ana dek ortaya çıkan zararın iyileştirilmesi gerekiyor. Buna ek olarak, “ekolojik borç geri ödeme günü”nü her yıl biraz daha ileri bir tarihe çekmek kamu politikalarının etkinliğini değerlendirmenin bir aracı olarak benimsenecektir. Bu tarih, dünya ölçeğinde gezegenin 1 yılda kaldırabileceği atık yüküne ve (kendini yenileme kapasitesi de göz önünde bulundurularak) yenilenebilir kaynak kullanımını seviyesine ulaşılan güne denk gelen gündür. Bizim hedefimiz ise bu tarihi 31 Aralık tarihine kadar çekmek, yani bir başka deyişle ekolojik ayak izimizin etkilerini yok etmektir. Bu da sera gazlarını ciddi ölçüde düşürmeyi ve ayrıca kontrolü imkansız olan radyoaktif atıklar üreten, insanlar için olduğu kadar ekosistem için de kabul edilemez riskler taşıyan nükleer enerjiyi kademeli olarak sonlandırmayı gerektirmektedir.”

Metnin, Aralık 2012'de yapılan Ekososyalizm Konferansı'nda sunulan ilk halinde sera gazı emisyonlarında esaslı azalmaya ve nükleer santrallerin sonunun getirilmesine değinilmemişti.

Bu değişikliklerin eklenmesi oldukça olumlu fakat tatmin edici değil. İlk olarak; metin “tükenbilir kaynaklara olan bağımlılığımızı azaltmak” (Madde 9) gibi muğlak ve bütçesi olmayan bir amacın ötesine geçemediği için, ikinci olarak ise “küresel ekolojik ayak izi” kavramı gerçekte bir pratik anlamı olmayan, tartışmalı bir betimleme olduğu için:

Tartışmalı çünkü; yenilenebilir ve yenilenemeyen kaynakları birleştirerek, bu kaynakların nüfusla olan bağlantısını hesaplayınca ulaşılan karbon ayak izinin oluşturduğu sürdürülemezlik görünümü yanıltıcı bir kanı. Dikkatleri asıl sorumlu olan fosil yakıtlardan çekerek (karbon ayak izinin yüzde 80'ini bu yakıtların yakılmasıyla oluşuyor) kömür, petrol ve gaz lobilerine yönlendiriyor. Diğer taraftan da, yeni-Malthusçuların gözde konusu olan nüfus sorununa dikkat çekiyor;

Gerçek bir pratik anlamı yok çünkü ekolojik ayak izinin devamlılığının “dünya ölçeğinde” sağlanabilmesi ancak onun, belirli bir ülkenin hükümeti tarafından, “küresel ekolojik kriz” bağlamında ülkenin tarihi sorumluluğuna uyan, ölçülebilir ve kanıtlanabilir ulusal hedefler haline getirilmesiyle olur ki bu kolay bir şekilde gerçekleştirilebilecek bir dönüşüm değildir.

Yeşil ilke, mevcut krizi aşabilmek için kesinlikle sahiplenilmesi gereken bir fikir olmakla beraber seçilen gösterge belirli, açık, ölçülebilir ve kanıtlanabilir olmaktır. Bir gösterge olarak ekolojik ayak izi hayal gücünü canlandırmakla beraber (“üç gezegene ihtiyacımız olacak!”) aynı zamanda fazlasıyla kafa karışıklığı da yaratmakta. Fransa'nın karbon kredilerine başvurmadan nükleer santralleri terk etmesi, fosil yakıt kaynaklı CO2 emisyonunun 2020'ye (1990'a kıyasla) kadar yüzde 25 ile 40 civarında bir azalma safhasından geçerek 2050'ye kadar en az yüzde 80 ile 95 ve 2050 ile 2100 arasında yüzde 100'den daha fazla (yani eksiye düşerek) azalmasını şart koşan bir yasa getirmesi daha iyi olur.

Enternasyonalizm: Biraz Daha Yol Var!

Bahsedilen şekilde bir yasa çıkarılması Fransa – ya da herhangi bir gelişmiş ülke- tarafından “insanlığa karşı olan sorumluluğunu ekolojik borcunu bitirerek tamamlamanın” en mükemmel yollarından biri ancak tek yolu değil. Bu bakımdan, ekososyalizmin uluslararası boyutu hakkında 17. maddede pek çok önemli ve doğru tespitlerde bulunulmuş (“Uluslararası ve evrensel bir mücadele sürdürmek”). Ancak metin ana sorunu çözmeyi başaramıyor: Güney halklarının gelişme hakkına engel olmadan iklim dengesi nasıl kurulacak? Sorunun ne kadar devasa boyutta olduğunun altını çizmekte fayda var: Bir taraftan üç milyar insan temel ihtiyaçlarının karşılanmamasından ya da yetersiz kalmasından muzdarip olduğundan daha fazla üretmek gerekiyor. Diğer yandan ise, şimdiye 2050 arasında uyulması gereken iklimsel kısıtlamalar, küresel düzeyde büyük ölçekli bir

1- Hakkında çokça konuşulan, Ekvator hükümetinin petrolü yerin altında bırakmayı amaçlayan inisiyatifi olan Yasuni-ITT inisiyatifi, 15 Ağustos 2013 tarihinde devlet başkanı Correa'nın “yeterince para toplanmadı” olarak öne sürdüğü sebeple iptal edildi. Ayrıntılar: <http://www.ejolt.org/2013/08/yasuni-itt-is-dead-blame-president-correa/>

meta üretiminin yeniden başlatılmasını yasaklamakla kalmayıp gelişmiş ülkelerde azaltılması gerektiğini buyuruyor.

Peki çıkış yolu nedir? Kimse kesin cevabı bildiğini doğru düzgün iddia edemez. Ancak ne olursa olsun, “kalkınma politikalarını, toplumsal kalkınmayı ve de çevre korunmasını birleştirmeyi amaçlayan tartışmalara katılmak” ve Yasuni ITT inisiyatifi'nin¹ yaklaşımlarını desteklemek yeterli değildir. PG, “Küresel ülkelerin, Dünya Ticaret Örgütü'nün, Uluslararası Para Fonu'nun ve Dünya Bankası'nın Güney halklarına karşı olan sorumluluğunu” tanıyor. Dolayısıyla bundan bazı planlı sonuçlar çıkarmalı: Fransa tarafından sera gazı emisyonlarının azaltmak için kabul edilecek tek taraflı bir planın yanı sıra atılacak diğer adımlar örneğin şunlar olabilir: borçları iptal etmek, biyoyakıt ithal etmemek, gıdaya serbestçe ulaşım hakkını tanımak, ormanlardan karbon kredisi üreten REDD+ projelerini tanımamak ücretsiz yeşil teknoloji transferi sağlamak ve iklim değişikliğine uyum için borç değil hibe olarak ödemeler yapmak. Bu birkaç adım, bana göre kalıcı bir ekososyalist enternasyonalizmin temel öğelerini oluşturmaktadır.

Geçiş Stratejisi

Küresel değişim üzerine yapılan bilimsel incelemeler, enerji/iklim sorununun insanlığın yüzleşmek zorunda kaldığı en büyük çevresel ve toplumsal problem olduğunu ortaya çıkarmıştır. Ekososyalistler bu ana sorundan yola çıkarak müşterek bir program, strateji, taktik ve mücadele biçimleri oluşturmalıdır. Bunun ideolojik duruşla, PG'ye karşı üstünlük taslamakla ya da kutsal dogmalar kapsamında daha radikal olduğunu kanıtlamakla alakası yok. Bu nesnelliğin getirdiği ağır sorumluluğun farkına varmak ve dolayısıyla gerekli siyasi sonuçları çıkarmak gerekmektedir. Söz konusu sonuçlar sadece anti-kapitalist ve enternasyonalist olabilir. Sorgulanmakta olan, bizzat üretim şekillerinin esaslarıdır. Bu saptama, PG'nin manifestosunda da aynı şekilde belirtilmiştir ve tartışmalar bu çerçevede yürümelidir.

Nasıl harekete geçmeliyiz? Esas sorun, (eko)sosyalist bir alternatif olan acil ihtiyaçla, nüfusun, özellikle de sömürülen ve ezilen sınıfın bilinç düzeyi arasındaki büyüyen uçurumdur. Mevcut düzenden kopmayı sağlayan, toplumsal ihtiyaçlarla acil ekolojik sorunlar arasında köprü kuran bir plan oluşturulmalıdır. Bu planı gerek ulusal gerekse küresel ölçülerde uygulayabilecek bir yönetim biçimine ihtiyaç var. Ancak bu yönetim biçimi, söz konusu planı kapitalist sistemden kopmayı sağlayacak şekilde uygulayabilmelidir. Jean-Luc Mélenchon'un Ekososyalizm Konferansı'ndan birkaç gün önce Sol'un Sosyalist Parti ve Yeşiller'le kuracağı hükümetin başbakanlığına adaylığını koymasının bu konuda bir anlaşmaya varılıp varılmadığına dair bazı şüpheler ortaya çıkarmaktadır.

Enerji ve Finans Sektörünün Kamulaştırılması

PG manifestosunun ilk versiyonunda enerji sektörünün kamulaştırılması talebinde bulunulmuş olmasına rağmen finans sektöründen bahsedilmemiştir. Ancak bu eksiklik daha sonraki güncellemelerle giderilmiştir. İç içe geçmiş iki sektörün kamulaştırılması, mevcut sistemden söz konusu kopuşun gerçekleşmesi için olmazsa olmaz (sine qua non) bir koşuldur. Bu kapsamda yürütülecek çalışmalar, konut yalıtımı ve bakımı için belediye meclisleri oluşturmaktan ücretsiz toplu taşımanın geliştirilmesine, organik tarımın teşvikine, planlı eskitmenin yasaklanmasına, temel ihtiyaçları karşılayacak ücretsiz hizmetlerin (su, elektrik, ulaşım, ısıtma) sağlanmasına ve bu düzeyin üstündeki hizmetlerin tedicri olarak artan bir şekilde ücretlendirilmesine kadar bir dizi talepleri içerir. Dahası, çevreyi kirleten işletmelerin çalışanlarının hak ve kıdemlerini koruyarak yeniden eğitilmesinin ya da ücret kaybına uğramadan haftalık çalışma süresinin 30 saate indirilmesinin teşviki gibi birbiriyle ilintili bir takım ekososyalist talepleri içeren bir örgütlenme de temel alınmalıdır. Böyle bir örgütlenme sağlanamadığı takdirde, bu talepler kimisi kapitalist sistem tarafından yutulan, tutarlılığı olmayan bir plan ve yanlış hesaplar zincirine dönüşür.

Kapitalist sistemden kopuşa kendini adayacak bir yönetimin, uluslararası burjuvazinin, özellikle Avrupa Birliği üzerinden vereceği tepkiyle karşılaşması kaçınılmazdır. Bu kaçınılmazlık beraberinde politikasından ödün vermeyen bir duruşu gerektirir. Bu duruş sadece belli bir ulus adına değil, diğer halklara da örnek olacak yeni bir Avrupa adına gerçekleştirilmelidir. Her ne kadar Manifesto’da bu yönde değişiklik yapılmış olsa da (bkz. Madde 16: “Avrupa Birliği, geniş çaplı çevre politikaları ve sosyal politikalar için uygun bir ölçek olarak değerlendirilebilecekse de, bu politikaların hayata geçirilmesi ancak insanların demokratik kontrolüyle inşa edilecek başka bir Avrupa ile mümkün olacaktır.”), Avrupa halklarının kurucu bir meclise olan ihtiyacını göz önünde bulundurarak daha ısrarcı bir tutum sergilenmelidir. Ekososyalist bir plan ancak enerji, su, ulaşım, barınma gibi temel ihtiyaçların Avrupa kamu hizmetiyle sağlanması, araştırma ve sanayinin bu hizmetlerin gereksinimlerini karşılamak amacıyla yeniden yapılandırılması ve doğal kaynakların ortak yönetiminin bölgesel olarak uygulanmaya başlamasıyla hedeflediği amaca ulaşabilir.

Özyönetim mi Devletçilik mi?

PG manifestosunun 18. maddesinde “Hedefimizin ölçüğü düşünlüldüğünde, kapitalist üretimi modelden vazgeçip rotayı yeni bir ufka doğru kırmak basitçe bir seçimle iktidarı devralma şeklinde ya da yukarıdan dikte edilen kararlar sonucu gerçekleşmez” ifadelerine yer verilmiştir. Böyle bir meydan okuma ancak inanç ve görüşü ne olursa olsun herkesi içine alan, kapsamlı bir toplumsal seferberlikle mümkündür. Bu, özellikle irdelenmesi gereken bir meseledir. Bizim için ekososyalist mücadele,

PG’nin anladığı şekilde bir laikliğe sahip olmayı gerektirmez. Öngörülen bu koşul, yaklaşmakta olan felakete karşı koymak için gerekli beraberliği sağlamaya bir engeldir. Tüm dinlerin ve kozmolojilerin hümanist temelleri, dünya ekosisteminin “sorumluluk sahibi bir şekilde yönetimine” uyum sağlar. Bu yönetime dahil olanların, kadın erkek tüm insanlığın özgürleştirilmesi için (cennette değil, dünyada) savaştığı göz önünde bulundurulduğunda Tanrı’ya inanıp inanmamanın bir önemi yoktur.

Kilit nokta, bu seferberliğin demokratik bir özyönetimle gerçekleştirilebilmesidir. İzlememiz gereken yol; işçilerin işyerlerinde denetimi sağlaması, grev komitelerini seçmek, grev olduğunda işyerlerini işgal etmek, belediyelerin kriter ve önceliklerini belirleyecek mahalle örgütlenmeleri oluşturmak, çığgın teknolojik projelere karşı kitle mücadelelerini teşvik etmek, sermaye ve piyasa işbirliğinden kaçarak her alanda üretici ve tüketici arasında doğrudan bir bağ kurulmasının önünü açmak, kadınların ve diğer tüm ezilenlerin bağımsızlık mücadelelerine destek vermektir.

“İşçilerin, işyerlerinin yönetimine süregelen müdahalesi”ne ve “farklı düzeylerdeki ekolojik planlamaların ifade edilmesi ve toplumsal ve çevresel fayda kriterlerinin, halkın katıldığı toplantılarla yeniden belirlenmesi”ne (Madde 13) değinerek PG’nin manifestosunda bu yönde önemli adımlar atılmıştır. Genel olarak manifestonun bakış açısı adem-i merkezîyetçi ve özyönetime dayalı olmaktan daha çok devletçi ve merkezîyetçi olduğundan, bu tekliflerin daha da somutlaştırılması fayda sağlar. Manifesto, devletin sınıf karakterini yok sayarak Cumhuriyeti sahip olmadığı erdemlerle yüceltmekte başka bir deyişle sosyalist özgürleşmeyi “yukarıdan aşağıya” idare edilebilecek bir anlayışla ele almaktadır (Madde 4: “Sosyalizm her zaman insanın özgürleşmesi peşinde koşmuştur. Bu da zenginliğin paylaşımını, erkin demokratikleştirilmesini ve küresel çapta her kadın ve erkeğin eğitilmesini beraberinde getirir”).

Önümüzde tuzaklarla dolu uzun ve zor bir yol var: anti-kapitalist bir alternatifin yolu. Marx “Uzun zaman boyunca dünya gerçekten sahip olmak için sadece farkına varması gereken birşeyih hayalini kurup durmuştur”² demişti. Bu, bugün ekososyalizmdir: Yeryüzü Bahçesi’nde neşe, sağduyu ve sorumlulukla kolektif olarak yaşamının sürdürüldüğü bir insanlık rüyasıdır. Bu kestirmeden ya da yüce bir kurtarıcının mucizesiyle olmayacaktır. Fırtına bulutlarının gök gürültüsünü getirmesi gibi, bu saçma sistem de ekolojik ve toplumsal felaketleri beraberinde getirmektedir. Bu sisteme karşı koymanın tek yolu, sınır tanımayan ve dayanışmaya dayanan bir mücadeledir.

Bu makale ilk olarak 24 Mart 2013 tarihinde <http://internationalviewpoint.org/spip.php?article2930#nh1> adresinde yayınlanmıştır.

Ekososyalizm ve “Buen Vivir” üzerine Quito Deklarasyonu

Çeviren: Zeynep Elif Tarkan

10-12 Haziran 2013 tarihinde Ekvator’un başkenti Quito’da Ekvator Ulusal İleri Araştırmalar Enstitüsü (IAEN) tarafından “Uygarlık krizi, ekososyalizm ve ‘buen vivir’ (yerli dilinde sumak kawsay - iyi yaşam anlamına gelen bu kavram gezegenin sınırlarına ‘uygun yaşamak’ olarak da düşünülebilir) üzerine uluslararası bir sempozyum düzenlendi. Üç gün süren bu sempozyum boyunca katılımcılar, Ekvator devlet başkanı Rafael Correa ve ekibi tarafından yürütülen “yurttaş devrimi”nin sunduğu imkanlar, sorunlar, zorluklar ve belirsizlikler üzerinde yoğunlaşarak kendi aralarında, organizatörlerle ve hükümet temsilcileri ile konuyu görüşüp, tartışma fırsatı buldu. Bizler de Climate & Capitalism sitesi için Richard Fidler’in İspanyolca aslından İngilizceye çevirdiği bu sonuç deklarasyonunu sizlerle paylaşıyoruz.

Çeşitli Amerika, Afrika ve Avrupa ülkelerinden militanlar, aktivistler, öğretmenler ve profesörler olarak, “Uygarlık krizi, ekososyalizm ve Buen Vivir” üzerine üç günlük yoğun bir görüşme ve kolektif çalışma için 10-12 Haziran 2013 tarihleri arasında Quito’da biraraya geldik. Karşılıklı diyaloglarla öğrendiklerimizi paylaşmaya ve birbirimizi daha iyi anlamaya çalıştığımız bu buluşma fırsatını sağlayan Instituto de Altos Estudios Nacionales’e (Ekvador’daki Yurttaş Devrimi ile gelen değişimlere daha etkin bir şekilde katkıda bulunmak amacıyla kendini yeniden yapılandırma aşamasında olan bir enstitü) çok teşekkür ederiz.

Ekososyalist öneriler ile Buen Vivir’e (ya da benzer kavramla-

ra) bağlı gelişmeler arasındaki uzlaşmayı çok değerli buluyoruz. Bunların, modern, küresel, kapitalist uygarlığın yıkıcı ekolojik ve toplumsal krizine verilen, doğrudan olmasa bile çok yakından ilgili tepkiler olduğuna ikna olduk.

Bu uluslararası seminerin Latin Amerika gibi; çokuluslu sermayenin yok edici büyümesine karşı halkın, yerlilerin, köylülerin, ekolojistlerin ve kadınların direnişinin büyük ölçüde geliştiği ve ayrıca toplumsal hareketlerin destek ve katılımıyla Buen Vivir’in amaçlarının ve dahası ekososyalizmin bölgedeki sol güçler arasında fark edilir bir şekilde olgunlaştığı bir kıtada gerçekleşmiş olması önemlidir.

Ayrıca bu sempozyumun Ekvator gibi, sera gazı emisyonlarına ve küresel ısınmaya karşı verdiği mücadelede uygun bir stratejiye; petrol ve diğer fosil yakıtları yeraltında bırakırken, yerel yerleşimlere saygı gösteren ve toplumu karbon-sonrası döneme yönlendiren, dünya çapında örnek oluşturan bir inisiyatifte sahip bir ülkede gerçekleşmiş olması da önemlidir. Bahsettiğimiz inisiyatif; geliştirilmesi, güçlendirilmesi ve ekososyalist bir kamu politikası olarak başka yerlerde de örnek alınması gereken Yasuní-ITT İnisiyatifi’dir.

Venezuela, Bolivya ya da Ekvator gibi ülkelerin, kuvvetlerin ilişkisini tadel etmek ve sonunda neoliberal kapitalizme bağlı oligarşilerin etkisini azaltmak için verdikleri toplumsal ve ekolojik mücadelelerinde büyük zorlukların üstesinden geldiklerinin

²Nachlass I, pp. 382-3. [1843 mektuplaşmaları].

(yavaş ve on yıllar süren bir süreç) ve hala gelmekte olduklarının, bu sayede de bütün dünyada uyandırdıkları umut dolu beklentilerin fazlasıyla farkındayız.

Latin Amerika'daki sol hükümetlerin ekososyalist girişimlerini (bazen daha muğlak bir şekilde "ilerici" olarak adlandırılan) desteklemenin ve güçlendirmenin yolunun sömürgecilik sonrası oluşan yoksulluk ve dışlanmanın giderilmesinden geçtiğine inanıyoruz. Ancak bu devasa toplumsal ihtiyaçlarla yüzleşmenin diğer temel sorunları görmezden gelen tüketim odaklı, yeni kalkınmacılık temelli sivil toplumculuğu haklı çıkarmadığını savunmaktayız. Bu anlamda:

-Kitlesele mücadeleler ve toplumsal hareketlerle ortak mülkiyetin (müşterekler), kamusal alanların, yaşama hakkının ve özgürlüğün korunmasının talep edildiği, kendi özerkliğine saygılı, yapıcı bir bağ kurmak,

-Yerel, ulusal ve bölgesel ölçeklerde müşterek ve komüniter girişimleri teşvik etmek (Venezuela'da kurulan komünal devletteki ilerlemeler, Brezilya Çevresel Adalet Ağı (Brazilian Environmental Justice Network), Britanya Adaları'ndaki Değişim Şehirleri (Transition Towns) hareketi ya da Avrupa ve başka yerlerdeki eko-köyler bu anlamda ilham verici örneklerden bazıları),

-Madde üretiminin biyofiziksel ve ekosistemsele sınırlarını belirlemek,

-Doğanın, ekosistemlerin ve ortak mülkiyetin metalaştırılmasına karşı savaşmak,

-Biyçeşitliliği korumak ve varolan biyçeşitliliği genetik manipülasyon, patentleme ve diğer tür bilginin özelleştirilmesi gibi yollarla ele geçirmeye çalışan ticari şirket mekanizmalarıyla doğrudan yüzleşmek,

-Fosil hidrokarbonlar üzerine kurulu enerji üretimini değiştirecek ve doğal kaynakların israfını azaltacak şekilde uygun planlarla, yağmacı tüketime dayalı sivil toplumculuğun üstesinden gelebilecek bir strateji oluşturmak,

-Latin Amerika'da; Kuzey-Güney eşitsizliğini değiştiren, Güney-Güney dayanışmasını destekleyen gerçek bir ekososyalist enternasyonalizm politikasıyla dünya ekonomisine ortak katılımı sağlayan bir birlik kurmak (CELAC, UNASUR, Banco del Sur, ALBA-TSP, Petrocaribe gibi girişimlerle birlikte),

-Kuşaktan kuşağa aktarılan bilgi ve deneyimleri tanımak ve korumak,

-Tüketim modellerine karşı mücadele etmek, karşıt öznellikler inşa etmek ve Buen Vivir'i günlük hayat pratiklerinde somutlaştırmak,

Bir diğer deyişle Buen Vivir, ekososyalizm, ekofeminizm,

radikal politik ekoloji, ekolojik adalet ve diğer özgürlükçü akımların ilkelerini uygulayabilmek için dünya çapında ve özellikle Latin Amerika'da verilen çabalara olan bağlılığımızı tekrar belirtmek isteriz.

Tüm kesimleri hWalklar arasında olması gereken barış ve uyumu sağlayabilmek ve bunları güçlendirebilmek için halkların özgür iradelerine ve topraklarının bütünlüğüne saygıya davet ediyoruz.

Uzun dönemli planları ve öngörülerini hayata geçirmeyi sağlayacak uygun koşulları yaratabilmek için özel bir çaba harcanması gerektiğini düşünüyoruz. Bu yolda harcanacak tüm emeklere destek olabilmemizi sağlayacak uluslararası ağı kurmak için olan kararlılığımızı tekrar belirtmek isteriz.

Quito, 12 Haziran, 2013

İmzacılar:

- Carlos Prieto, IAEN, Ekvator
- Michael Löwy, Centre National de la Recherche Scientifique, Fransa
- Joel Kovel, International Ecosocialist Network, ABD
- Joao Alfredo Telles Melo, PSOL, Brezilya
- Matthieu Le Quang, IAEN, Ekvator
- Tamia Vercoutère, proyecto Yachay, Ekvator
- Ximena Gonzáles Broquen, Instituto Venezolano de Investigaciones Científicas, Venezuela
- Fabio Grobart, Universidad de La Habana, Küba
- Daniel Tanuro, International Ecosocialist Network, "Climat et justice sociale," Belçika
- Terisa Turner, University of Guelph, Kanada
- Guido Galafassi, Universidad de Quilmes, Arjantin
- Jorge Riechmann, Universidad Autónoma de Madrid, İspanya
- Miguel Ruiz, IAEN, Ekvator
- John Fagan, Earth Open Source, ABD
- Gian Carlo Delgado, UNAM, Meksika
- Miguel Angel Núñez, Instituto Universitario Latinoamericano de Agroecología "Paulo Freire", Venezuela
- Christopher Kay, International Institute of Social Studies, Hollanda
- Francisco Caporal, Universidade Federal Rural de Pernambuco, Brezilya
- Pablo Bertinat, Universidad Tecnológica Nacional, Arjantin
- Patrick Bond, University of KwaZulu, Güney Afrika
- Esquisa Oman, Instituto Venezolano de Investigaciones Científicas, Venezuela
- Antonio Salamanca, IAEN, Ekvator
- Fernando Gomez, Fundación Nueva República, Kolombiya

Bu metnin orijinali 20 Haziran 2013 tarihinde <http://climateandcapitalism.com/2013/06/20/quito-declaration-ecosocialism-and-buen-vivir/> adresinde yayınlanmıştır.

